

Борис Пентюк

**ПАВЛІВКА.
ВИТОКИ ДУХОВНОСТІ**

Вінниця – 2019

Депутати Вінницької обласної ради на 13 сесії 7 скликання 20.12.2016 р. своїм рішенням № 221 доповнили Регіональну програму сприяння розвитку інформаційного простору та громадянського суспільства у Вінницькій області на 2016-2018 роки пунктом 2.2 «Створення літопису історії міст та сіл Вінниччини», чим схвалили започатковане журналом «Вінницький край» видання з 2013 р. серії «Село і люди», що відтепер називається «Моя Вінниччина»

Редколегія серії книг

Олександр Крученко, заступник голови облдержадміністрації, голова редколегії
Світлана Василюк, директор Департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, заступник голови редколегії
Вадим Вітковський, директор Вінницької обласної комунальної установи «Видавничий Дім «Моя Вінниччина», секретар редколегії (за згодою)
Сергій Гальчак, доктор історичних наук, науковий редактор (за згодою)
Назарій Давидовський, ієрей, керівник історичного відділу Вінницької єпархії УПЦ (за згодою)
Жанна Дмитренко, провідний методист обласного центру народної творчості, депутат Вінницької обласної ради (за згодою)
Михайло Каменюк, президент громадського об'єднання «Русалка Дністровая», літературний редактор серії (за згодою)
Ольга Коляструк, доктор історичних наук, професор (за згодою)
Юрій Легун, директор Державного архіву Вінницької області, доктор історичних наук (за згодою)
Олександр Мудрак, доктор сільськогосподарських наук, професор, голова Вінницького обласного осередку екологічної ліги (за згодою)
Тетяна Редько, голова постійної комісії обласної ради з питань свободи слова, інформаційного простору та реформування державних та комунальних друкованих засобів масової інформації (за згодою)
Олександр Федоришен, голова громадської організації «Історія Вінниці» (за згодою)

Редактор серії: **Михайло Каменюк** ВІПУСК 41

Пентюк Б.М.

П25 **Павлівка. Витоки духовності.** / Пентюк Борис Миколайович. Серія «Моя Вінниччина», випуск сорок перший.– Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. –250 с.

ISBN 978-966-949-238-8

В роботі розглянуто церковну історію подільського села, розбудову храмів у різні часи, служіння священнослужителів, висвітлено окремі долі духовного становлення павлівчан. Подано сімейні та архівні документи, роздуми православних вірян.

Розрахована на читачів, які цікавляться історією, краєзнавством Поділля, бажають укріпитися в духовному житті.

УДК 94 (477.44-22)

ЗМІСТ

1. Церква й церковнослужителі минулого	9
Перші храми і їхні служителі	9
Рід священиків Цапукевичів	24
Нова влада	41
Чудодійний Хрест	46
Священики-виселенці	53
Під час війни	62
2. Храм Ікони Божої Матері «Усіх скорботних Радість».....	67
Розбудова храму та церковнослужителі	67
Протоієрей Василій Кушнір.....	79
3. З вірою та надією.....	85
Духовний настоятель і релігійна громада	85
Із духовного життя павлівчан	92
Сільські цвинтарі	97
Читання Псалтирі	108
Черниці з Браїлова	112
Скарбничка Гарійона Демури.....	116
4. Сільський музей.....	121
5. Духовні поезії павлівчан	134
6. Розбудова нового храму.....	149

7. Відгомін минулого	157
Спогади нащадків священиків Цапукевичів	159
Рід матері отця Ростислава	164
Воздвиження хрестів	178
Молитва за мир	184
8. Духовні справи (за матеріалами періодичних видань)	196
Федір Панчук.	
Мандрівка до музею під відкритим небом	197
Микола Сарахан.	
Чи існують загадкові властивості молитов	206
Микола Сарахан.	
Свята сімейна реліквія отця Бориса.....	209
Юрій Степанчук.	
Семінар у Павлівці	211
Науковець-священик.....	214
9. Церковні реліквії та спогади	216
Реліквії минулого	216
У повоєнному домовому храмі.....	218
Спогади павлівчан	221
Щира подяка	247
Джерела	248
Додатки	252

1. Церква і церковнослужителі минулого

*Хто вірує в Мене, – життя вічне той має
(Іоанна 6. 47)*

Церковна історія є невід’ємною складовою минулого кожного поселення. Церква Христова, як установлена від Бога спільнота людей, об’єднаних Православною вірою, Законом Божим, священнослужителями і Таїнствами, займалася духовним просвітництвом, організовувала людей на богослужіння, учила грамоті, при цьому вела записи про соціальний стан своїх вірян.

Церква не просто спільнота людей з єдиним світоглядом, загальною дисципліною, одними нормами життя, вона – єдність у Дусі Божому всіх тих, хто щиро прагне жити за Євангелієм, а не тільки за нормами загальнолюдської моралі. Значущість Церкви в суспільстві визначається не кількістю тих, хто хрестився й причастився в ній, активністю її членів, а тільки рівнем їхнього духовного й морального життя, ступенем їхньої віри, любові до людей, чесністю і щирістю. Христос сказав: «Так нехай сяє світло ваше перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла і прославляли Отця вашого Небесного» (Мф. 5.16).

Церква є таємницею для зовнішнього погляду, оскільки щирість віри і святість душі невидимі і невимірні мірками людськими. Видимим і не завжди досконалим вираженням Церкви як Боголюдського організму є християнська громада на чолі з єпископом і священником, що має єдність віри, основ духовного життя, управління і дисципліни. Членство у видимій

Церкві набувають всі хрещені, незалежно від святості або порочності їхнього життя, канонічно не виключені з Церкви, належать до неї.

Історію Церкви в окремому селі Павлівці на Поділлі розглянуто як видиму частину життя християнської громади. При цьому розглянуто обставини, у яких Церква діє во благо спасіння людей, на конкретних прикладах сповідників і подвижників віри. Акцентується увага на тому, що сила Церкви не в минулому, сьогоднішньому або майбутньому, а тільки в Христі, який перебуває до завершення віку, щоб кожен міг найти в Ньому доцільність свого життя.

Могила

На павлівських полях було три могили: дві менші за байківським шляхом були розорені, а третя, найбільша, збереглась до наших часів. В історичних архівах пишеться: «За кілька кілометрів від лівого берега річки Снивода, між великим селом Павлівка і лісовою дачею «Хоминка» є велике поховання. Воно настільки велике, що не змогли його розоряти». За переказами на великій могилі стояв хрест і велика спостережна вежа.

Могила на павлівських полях (сучасний камінний хрест)

Про могилу писав павлівчанин-письменник Олексій Кундзіч: «Горбате поле. Великий шлях біля могили. Давній, старий. Мовчить у полудень. Згадує, скучає. Тепер тільки ночами на подорожніх перекупщиків виходять темні люди із яру й роблять тихо, обережно свої справи. А засвідчить вежа на

могилі, стара, самотня, висока. Як вилізеши – місто за лісками видно, – двадцять верстов».

Могила досі не досліджена, числиться як пам'ятка трипільської пори, про яку поширені різні історичні перекази. Проте стверджувати, що в давні часи існування могили тут існувало село Павлівка, не має підстав.

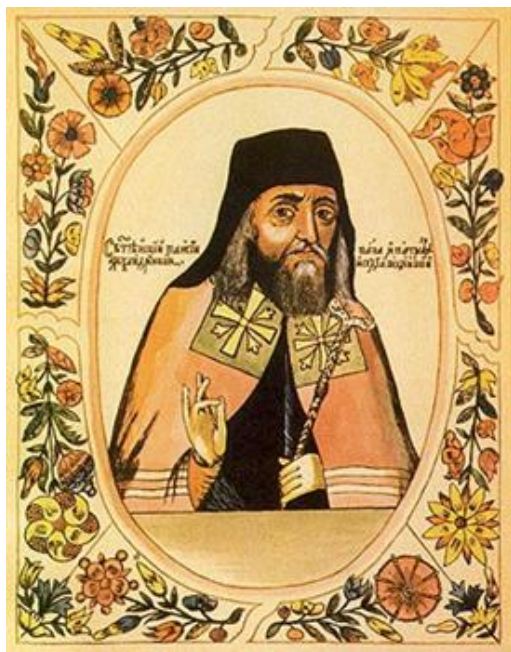
Перша згадка про село Павлівку (*Ruska Pawlika – Pawlica Krolewska*) відома з історичних документів за 1603 рік, коли воно належало **Адаму Гумінському** і входило до Брацлавського воєводства Речі Посполитої. Виходячи з того, що населений пункт Павлівка був нанесений на карту північно-західного регіону Брацлавщини в XVI-XVII столітті, є підстави вважати правомірним існування на той час значної сільської громади з повноцінним духовним життям.

Північно-західний регіон Брацлавщини в XVI-XVII століттях

Ще за часів визвольних війн середини XVII століття відомо, що на землях сучасного Поділля переважало православне віросповідання. Особливістю Православ'я є те, що це єдина релігія в Християнстві, яка непохитно зберігає вчення і догмати Єдиної, Святої, Соборної й Апостольської Церкви, прийняті на семи Вселенських Соборах.

Про духовний стан життя православного люду на Поділлі в той час можна судити із відомостей про візити православних патріархів в наш край. Так у січні 1649 року, подорожуючи до Москви, **Ієрусалимський Патріарх Паїсій** перебував у Вінниці і Шаргороді. Тут і в інших містах він «поляків багато хрестив і їм говорив, щоб вони в подальшому на православну християнську віру не посягали». На зворотному шляху до Ієрусалима Патріарх знову проїжджав по Поділлю, а в Шаргороді перебував 20 днів. За цей час старець **Арсеній Суханов** зібрав 29 книг-рукописів у місцевому монастирі і в сусідніх храмах.

*Єрусалимський
Патріарх Паїсій*

*Патріарх Антиохійський
Макарій Третій*

Згодом в 1654 році на Поділлі перебував православний **Патріарх Антиохійський Макарій Третій** зі своїм сином

Павлом Халепським (із *Алеппо в Сирії*), який ґрунтовно описував богослужіння в козацькій державі: «...по всій землі русів, тобто козаків, ми помічали пречудову рису, що збудила у нас подив: усі вони, за винятком небагатьох, навіть більшість їх дружин і доньок, уміють читати і знають порядок церковних служб та церковні піснеспіви».

Подані факти про перебування патріархів, наявність значної кількості богослужбових книг, смиренне ставлення до богослужінь вказують на особливі духовні потреби православного люду на Поділлі в період перших згадок про Павлівку.

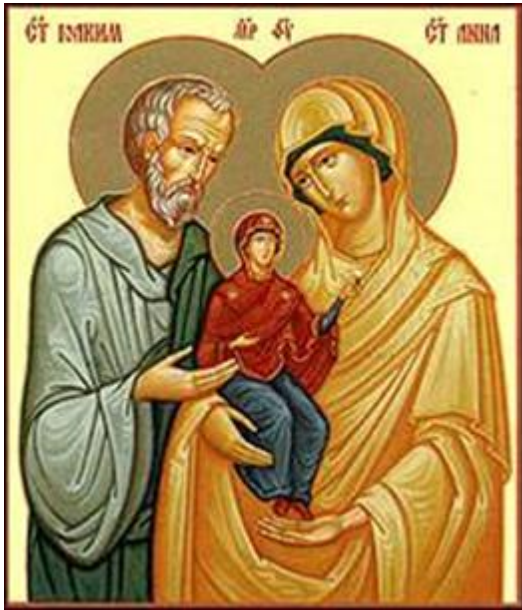
Документальні відомості про православний храм у селі до XVIII століття відсутні. За переказами старожилів, перший храм був розташований на місцині «Шовханиха» в центрі села. Після весняних стихій його підмало водою і, як кажуть, він «пішов під воду». Сільські храми тоді були глинобитні, швидко будувалися, але й легко руйнувалися. Більше в цій низині вже не будували, а біля заболоченої «Шовханихи» утворилися сільські господарства.

Перші храми і їхні служителі

На початку XVIII століття посилювався тиск польської влади на Православ'я. Здійснювався він шляхом: обмеження прав і гоніння на православних священників і господарів, закриття їхніх храмів, нав'язування греко-католицької віри, побудови греко-католицьких храмів. Так діяв і власник Павлівки **Людвік Калиновський**, який у 1745 – 1748 рр. побудував у селі храм на честь ікони «Непорочне Зачаття Пресвятої Діви Марії».

На місце парафіяльного священника власник села рекомендував **Михайла Шевадзицького**.

Указаний храм був зруйнований пожежею, тому в 1770 році побудували новий, подібний до попереднього, який проіснував до 1890 року.

*Ікона «Непорочне Зачаття
Пресвятої Діви Марії»*

*Ікона «Святий Апостол
Іоанн Богослов»*

1790 року проведена перевірка павлівського храму. На той час храм, по нез'ясованих причинах, був названий на честь **«Апостола і Євангеліста Іоанна»**. Матеріали про храм написані польською мовою, тому подаються у перекладі зі збереженням стилістики змісту документів, з деякими скороченнями повторів описового матеріалу.

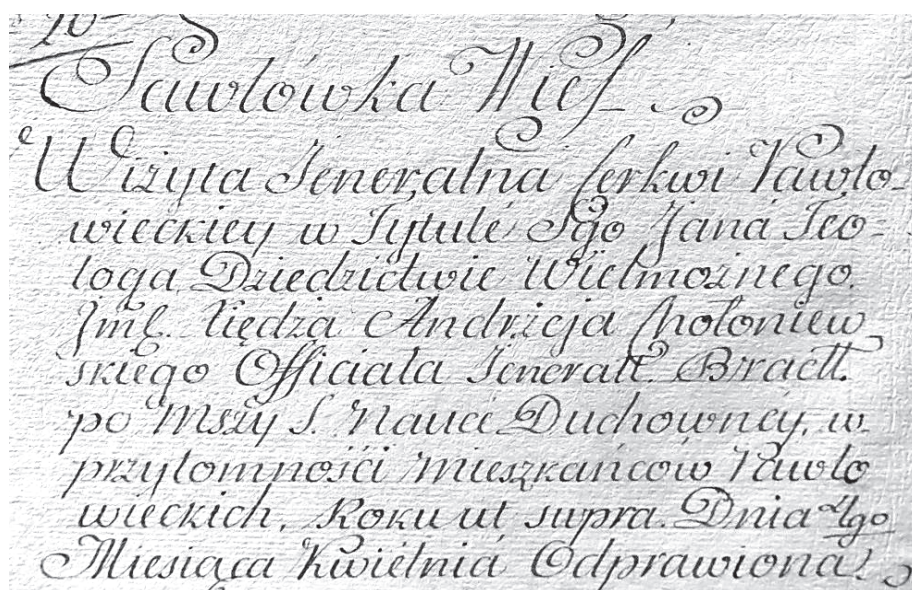
Генеральна візита

«Генеральна візита (ревізія парафії представником єпископа – тут і надалі примітки автора) павлівського храму під титулом Святого Іоанна Богослова дідицтва (старшого настоятеля) вельможного його милості ксьондза **Анджея Холонєвського**, після здобуття духовної освіти брацлавського генерального офіціала (генеральний ревізор при єпископі), у присутності павлівських мешканців, року як вище (1790) місяця квітня 4 дня проведена.

Храм парафіяльний греко-католицький павлівський з дерева дубового, напівструганого, на три частини, на верхи й бані поділений, гонтами разом з навісами по кутах покритий, хрестами увінчаний, на рівнині між різними довкола будівлями

парафіян розташований... У тому храмі двері з дубових дощок на двох залізних завісах, забезпечені внутрішнім замком. Підлога зі струганих дощок, неналежно укладена. Вікон нижніх з простого скла заґратованих вісім, з верхніми дванадцять.

Святі (євхаристійні) дари в позолоченій срібній скриньці (дароносиці) Дароносиця сніцарської (якісної) роботи разом з вівтариком марципаново (фарбою) розмальовані, зберігаються на тонкому антимінсі за дверцятами із замочком. Престол квадратний, належними трьома покрівцями накритий.

*Витяг із Генеральної візити Павлівської церкви
за 1790 рік (початок)*

Іконостас при звичних царських і двох бічних вратах з чотирма іконами, сніцарської (високоякісної) роботи, марципаново розмальований. Вівтарик Святої Трійці вгорі іконостасу належного упорядкування».

В акті перевірки ґрунтовно подано опис, якість і кількість церковних книг, предметів для ведення служби. Надано документи на право власності церковної землі, назву храму, а також прізвища священиків, які в ньому служили.

*Можливий вигляд першого храму в Павлівці,
(згідно з описом храму)*

«Павлівська церква наділена маєтностями від ясновельможного Людвіка Калиновського, вінницького старости, 10 лютого 1745 р., що підтверджує фундуш або ерекція (дозвіл поміщика на землю) в акті генеральної візити».

«Року Божого 1783 в середу дня 10 травня істинного стилю в Радомишлі. До уряду й актів генеральних консисторських Київської митрополії особисто з'явився велебний **Мирон Шевадзицький**, павлівський парох (*священик*), і подав для вписання в акти ерекцію церкви с. Павлівки під титулом Непорочного Зачаття Діви Марії».

«Прийняв до обліку право ерекції велебний ксьондз **Францишек Раковський** у Вінниці дня 14 лютого 1789 року».

ВЪДОМОСТЬ

1795 года *Сентября мѣсяца 15 числа Брацлав-
ской Губерній Литинскаго уѣзда села Павловки
церкви Украинскаго поповства Святаго Апостола
Конаста Богослова принадлежащаго Ред Брацлавской
Епархіи игодовомствитвеннаго бравоуспому домо-
ношу Правильнаго Начальствующаго въ церковь
Меря Мурома Михайлова сына Шевадзицкаго*

По силѣ состоявшагося 1794 года июня 23 дня ЕЯ ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕ-
ЛИЧЕСТВА и въ народѣ публикованнаго указа далѣ сию вѣдомость о себѣ и о
прочемъ духовенствѣ принадлежащемъ къ оной церкви съ семѣйствомъ обою пола.

	Муже	Жен-
	скаго	скаго
	пола	пола
	Лѣта.	
<i>Меря Швадзицкаго сына</i>		
<i>Сынъ церкви Мурома Михай- лова сына Шевадзицкаго</i>	51	—
<i>Жена той прина Анто- нова дочь</i>	—	28
<i>Сынъ Мок Савва</i>	5	—
<i>Племянница Мок Парас- кевія Васильева дочь</i>	—	11
<i>Церковно слугителю Ягоко Ибрагимъ Семеновъ Сынъ Семеновъ холостъ</i>	29	—
<i>Итого</i>	3	2
<i>Меря Православнаго Мурома Михайлова</i>		

Відомості про церковнослужителів за 1795 рік

В акті вказано межі церковних земель і розміщення садиби священика. Ці межі вказані доволіно, тому в подальшому власник землі і його наступники мали змогу претендувати на деякі церковні землі.

«Парох при Павлівській церкві велебний Мирон Шевадзицький по смерті батька свого, останнього пароха,

Михайла Шевадзицького презентований від ясновельможного його милості **Анджея Мишки-Холоневського**, кустоша катедрального Кам'янецького, дня 3 місяця липня 1780 року в Гущинцях. Рукопокладений ясновельможним митрополитом **Ясоном Смогоржевським** 1 грудня 1784 року в Радомишлі, але той же ксьондз Мирон, висвячений в помічники, досі не затверджений».

На парафії є «дзвіниця при цвинтарі, яка валиться, на якій 6 дзвонів. Цвинтар для поховання тіл вірних Христових ширини і довжини помірної, який потребує нагального поправлення. **Шкілка вигідна** при цвинтареві для причту церковного і навчання дітей.

Провізорів при Павлівській церкві 15 осіб. Пасіки 20 пнів (*вуликів*). Суми готівкової в руках трьох присяжних провізорів – 654 польських злотих 11 грошів. На боргах ці самі провізори за мед мають 211 польських злотих 18 грошів.

Осілих парафіян – 99 хат.

Осіб від 15 років обох статей – 260.

Осіб до 15 років обох статей – 270.

Усіх загалом осіб нараховується – 530».

З матеріалів перевірки павлівської церкви слідує:

– храм з 1745 до 14 лютого 1789 року мав назву «Непорочного Зачаття Діви Марії», а 4 квітня 1790 року в актах перевірки названо в честь Святого Апостола Іоанна Богослова, при цьому не пояснено причини зміни назви храму;

– у селі було 99 хат, в кожній із яких проживало понад 5 жителів, не рахуючи дітей до 7 років;

– у церкві були необхідні умови для проведення служб;

– існувала невелика школа, яка надавала можливість навчати церковний притч і дітей.

Щодо адміністративного поділу, то с. Павлівка входило до Брацлавського воєводства Речі Посполитої (*Польського Королівства*) до 1793 р., а потім – до Літинського повіту Брацлавської губернії і до Вінницького повіту Подільської губернії Російської імперії.

Після поділу Польщі в 1793 році почалися процеси стимулювання повернення населення до Православ'я, не стала

винятком і Павлівка. Відомо, що в 1795 році Брацлавської губернії Літинського повіту села Павлівка греко-російського сповідання церкви «Святого Апостола Іоанна Богослова»¹, був настоятелем ієрей Мирон Михайлович Шевадзицький.

Священик Мирон прослужив у Павлівці до 1810 року.

Із поданих матеріалів випливає, що священики Михайло (батько), Мирон (син) Шевадзицькі служили в Павлівці з 1748 до 1810 року, загалом 62 роки.

В 1810 році настоятелем церкви в с. Павлівка був призначений зять Шевадзицьких – священик Порфирій Добротворський.

Священик Порфирій Добротворський

Родився отець Порфирій 1786 року в с. Старий Осиїв Ольгопільського повіту Подільської губ., у сім'ї священика Василя. Навчався в Подільській духовній семінарії, одружився з дочкою покійного священика Мирона Шевадзицького Антоніною.

Погодження на прихід в с. Павлівку священика Порфирія Добротворського 25.06.1810 року підписали «хрестиком» павлівчани: **Йосип Канюка, Никифор Кугай, Дмитро Коник, Василь Дичук, Михайло Гунько, Федір Дикий, Корнило Братков.**

З 1816 до 1825 року о. Порфирій був благочинним округу, звільнений від обов'язків через хворобу.

Згідно з відомостями Подільської єпархії тої ж губернії, Вінницького повіту села Павлівка «Свято-Іоанно-Богословської церкви» сповідників і причасників у святу Чотиридесятницю 1833 року були духовні особи та члени їхніх сімей:

– парафіяльний священик Порфирій Васильович Добротворський, удівець – 46 років;

¹ У документах трапляються скорочені назви храму Святого Апостола Іоанна Богослова. У роботі подано назви павлівської церкви згідно з документами відповідного часу.

– заштатний дячок **Ігнатій Степанович Соболевський** – 56 років, дружина його Євдокія Степанівна – 49 років, діти: Соломія – 22, Агафія – 16, Марина – 11, Панас – 7 років;

– заштатний паламар **Матфій Степанович Островський** – 54 роки, його дружина Тетяна Семенівна – 49, діти: Іван – 17, Лаврентій – 14, Олександра – 11;

– мати священника **Анна Дмитрівна Добротворська**, удова, попада – 76 р.;

– рідна сестра священника **Марія Василівна Кузьминська** – 35, її дочка Олена Леонтіївна – 9 років.

Крім трьох священних чинів (єпископ, священник, диякон), у Церкві існували нижчі службові посади: іподиякон, псаломщик (дячок) і паламар, які належали до церковнослужителів. Сім'ї церковнослужителів числилися і проживали біля церкви, тому на церковному утриманні була значна кількість людей.

Павлівка із року в рік розростається. У 1833 році дворів у Павлівці було: православних господарів – 161, (римо-католицького обряду – 17); чоловіків – 644, (римо-католиків – 60); жінок – 672, (римо-католиків – 50); новірців не було.

Порівняно з 1790 роком (*рік ревізії греко-католицької церкви*) кількість дворів у 1833 році майже подвоїлась (відповідно 188 і 99 дворів), населення майже потроїлось (відповідно 1422 і 530 осіб), а православні віряни становили понад 92 відсотки від усього населення. Очевидне збільшення православних вірян відбувалося в період кріпосництва і переважаючої більшості серед власників села дворян-католиків, які мали великий вплив на соціальні відносини в селі, але не змогли вплинути на Православну віру павлівчан.

Амвросій Добротворський

Священики в Павлівці були освіченими і навчали своїх дітей у духовних закладах. Відомо, що у 1833 році старший син Амвросій священника Порфирія Добротворського вибув в Санкт-Петербурзьку духовну академію.

Родився Амвросій 07 грудня 1811 р. в с. Павлівка. Отримав домашню освіту, закінчив Кам'янець-Подільську духовну

семінарію, Санкт-Петербурзьку духовну академію. З 1837 до 1854 рр. викладав у Волинській духовній семінарії. Займався історико-статистичним описом Волинської єпархії. 24.03.1854 р. переведений на посаду старшого вчителя Ніжинської гімназії, де працював до 1869р. Крім викладацької роботи, завідував бібліотекою, був наглядачем у пансіоні князя Безбородька, старостою ліцейської церкви. З 01.09.1869р. – інспектор, з 28.07.1874р. – директор народних училищ Полтавської губернії. Доклав чимало зусиль для духовного розвитку народних шкіл: комплектування бібліотек, організації церковних хорів, відвідування церкви, знання молитов і церковної історії. Завдяки старанням Добротворського запроваджено винагороду законовчителям за організацію літніх педагогічних курсів. 21.09.1884р. вийшов у відставку. Обирався дійсним (1884 р.) і почесним (1885 р.) членом Церковно-археологічного товариства при Київській духовній академії. Останні роки життя провів у С.-Петербурзі і представився 05.10.1891 р.

Ось такий цікавий шлях пройшов наш земляк, добре потрудився на духовній ниві, не будучи в духовному сані.

Хрещення онука

У 1833 році о. Порфирій Добротворський брав участь у хрещенні свого онука, сина священника **Василія Руданського** із села Хомутиці і дав йому ім'я **Степан**. Мати Степана Руданського **Феодора Порфиріївна** була дочкою священника з Павлівки. Тобто дід Порфирій і прадід Василій Добротворські, прадід Мирон і прапрадід Михайло Шевадзицькі були пращурами відомого поета-земляка **Степана Руданського** по лінії матері і служили тільки в Павлівці 91 рік, з 1748 р. до 1839 року.

Відомо також, що обидва діди Степана Руданського підтримували між собою дружні стосунки. Так у травні 1825 року о. Порфирій продав вулики о. **Івану Петровичу Руданському** із Хомутинець на суму 9 карбованців 33 коп. міддю.

У Павлівці були значні володіння церковної землі. Згідно з кліровими відомостями с. Павлівка Свято-Іоанно-Богословської

церкви за 1835 рік, землі при цій церкві садибної одна десятина з половиною, орної і сінокосної 28 десятин та біля ставу в лісі на болотистому місці 10 десятин.

У складі Російської імперії поляки-землевласники, а їх була переважна більшість у Павлівці, мали значну силу і періодично виступали із заявами: «я можу відняти у церкви те, що їй дарували мої попередники». Зважаючи на такі виступи землевласників і для вирішення конфліктів, вишепрописані орні землі (окрім сінокосу й місця під ставок у лісі) віддаються в оренду села Хомутинець священику Василю Руданському (батько Степана Руданського) за 24 крб.. сріблом у рік. Церковнослужителям села виділено 5 десятин орної і сінокосної землі.

Отже дід і батьки поета Степана Руданського підтримували тісні зв'язки із павлівською родиною. В Павлівці вони працювали на орендованій землі, відмічали родинні свята, провідували могили своїх пращурів.

Про Степана Руданського

Родився Степан в селі Хомутиці 25 грудня 1833 року (за старим стилем). Батьки поклали надії на здібного до науки сина. З 1841 до 1849 року Степан навчався у Шаргородському духовному училищі, потім у Кам'янець-Подільській духовній семінарії. Після закінчення в 1855 році духовної семінарії Степан вирушає до Петербурга продовжувати навчання.

З власної волі, без благословення батьків Степан замість навчання в духовній академії (яку закінчив його дядько Амвросій Добротворський у 1837 році) схвалив інше рішення – вийшов з духовного стану та вступив до медико-хірургічної академії. Будучи студентом, бідував, захворів на сухоти.

У Степана був конфлікт з батьком: це і непослух батьківській волі ідти по лінії священства (*інші діти Руданських не були готові до священства*), і значні затрати на забезпечення дорогого навчання, і мовне питання. Батько писав: «Если захочешь написать письмо, то пиши или почтительно, не по-малоросийски, або лучше не пиши!». Степан пише братові Григорію в 1859 році: «Заказати мені

мою рідну мову, – наказує батько; але в мене був прадід і прапрадід – вони мені не наказували». Невідомо, про яких пращурів згадує Степан Руданський, але відомо, що він мав великі священницькі роди як по лінії батька, так і по матері.

СВИДЕТЕЛЬСТВО

№ 8989-й

По Указу его Императорского Величества дано сие из Подольской Духовной Консистории за надлежащим подписанием и приложением Казенной печати на основании определения Консистории от 21-го числа сего июля, утвержденного его преосвященством Евсевием, епископом Подольским и Брацлавским и кавалером, согласно отношению Подольского Семинарского Правления в том, что за учиненною справкою Акт рождения и крещения воспитанника Подольской Семинарии Стефана Руданского по подлинным метрическим книгам, хранящимся в консисторском архиве, оказался записан в следующем порядке: Тысяча осемсот тридцать третьего года, месяца декабря, двадцать пятого числа — рождение, а тысяча осемсот тридцать четвертого года — крещение, первого генваря, под № 21-м так:

Села Хамутинец у приходского священника Василия Ивановича Руданского и законной жены его Феодоры Порфириевой родился сын Стефан, молитвован, имя нарек села Павловки приходской священник Порфирий Василюв Добротворский, а крещение совершил Литинского уезда села Бойковки приходской священник Иоанн Иоаннов Ханичковский. Восприемниками были: села Голяков благочинного священника Александра Юцковского сын и Подольской Духовной Семинарии низшего отделения ученик Феодор Александров Юцковский и села Хамутинец эконома Рачинского жена Праксида Яковлева.

21-го дня 1855-го года

Июнь

Протоиерей Василий Виноградов
Секретарь Дмитрий
Коллежский секретарь Фаддей

Свідोцтво про хрещення Степана Руданського

Батько поета – Василь Іванович Руданський – закінчив Подільську семінарію, служив у Подільській духовній консисторії колежським регістратором і губернським секретарем. Мав значні заслуги по духовній лінії. По волі батька і з нагоди можливого виходу сім'ї із духовного стану, Василь Руданський звільняється зі служби і в 1829 році їде до Хомутинець. Приймає сан священника і служить у Хомутинцях. Після смерті о. Василя в 1861 році, прикорочується хомутинецька гілка роду священників Руданських.

Отже, батько поета – Василь Іванович Руданський – служив у храмі Іоанна Богослова с. Хомутинці з 1829 до 1861 року.

Дід поета – Іван Петрович Руданський – служив у храмі Іоанна Богослова с. Хомутинці з 1798 до 1829 року.

Прадід поета – Петро Руданський – у 1770-89 роках служив священником храму Святого Миколая с. Слобода Стрижавська, в 1789-1800 роках – у храмі Успіння Святої Богородиці с. Стрижавка.

Доповненням до цього списку священнослужителів у роду поета є рід його матері Феодори, яка була родом з павлівських священників:

- дід Порфирій Добротворський,
 - прадід Мирон Шевадзицький,
 - прапрадід Михайло Шевадзицький,
- які служили в Павлівці з 1748 до 1839 року.

Отже, Степан бачив свого павлівського діда Порфирія, чув про своїх прадіда і прапрадіда. Він тепло пише про маму: «Гостинець мамин одібрав (отримав) і її одписав, Спасибі її і тобі, братчику мій Григор, а луче було б, якби вона нічого мені не посилала; годі з неї, вона і так уже, що могла, те для нас зробила».

*Степан Руданський (крайній справа)
з братом Григорієм і сестрою Ольгою*

У Павлівці проживала родина Степана Руданського, тут виросла його мати, тут він був на орендованих батьком церковних землях, тут відвідував могили своїх пращурів, які збудували в селі два храми у різні роки².

² Від часів перебування Степана Руданського в Хомутинях збереглася свита, яку передали до музею Павлівки «Родинна оселя», як нагадування про павлівський слід у житті Руданських

Нелегкою була життєва ноша сільського священика: тут і виконання духовних обов'язків, утримання чисельного сімейства церковнослужителів, виконання нотаріальних функцій, постійний облік соціального стану вірян. Освічені діти священиків не завжди йшли по шляху священнослужіння, так вчинив і Степан Руданський. На Степанові закінчилася надія продовження священицьких родів у Хомутинях – Руданських, а в Павлівці – Шевадзицьких і Добротворських, звідси і невдоволення близьких.

У Подільській єпархії служили священиками дядько поета **Андрій Іванович Руданський** і його син **Олександр Андрійович Руданський**; був священиком чоловік сестри Ольги – **Степан Комарницький**.

Із Добротворських відомий священик із с. Медвідка **Дем'ян Іванович Добротворський**, який помер у 1902 році; у с. Жуковці біля Жмеринки священику **Данилу Сидоровичу Добротворському** належало 184 дес. землі, за якою доглядав син Тихон, а сам о. Данило проживав в Рашкові Ольгопільського повіту. На сьогодні не встановлені родинні зв'язки о. Порфирія з Павлівки з вказаними Добротворськими.

У 1861 році, після закінчення навчання, Степан Руданський направлений в Ялту на посаду міського лікаря. Там, на чужині, особисте життя не склалося, згодом зовсім припинив літературну роботу. А в травні 1873 року на тридцять дев'ятому році прикоротилося земне життя поета-земляка.

Хто знає, чи так би склалося життя Степана на духовній стежі!? Степан Руданський мав неабиякий талант, творив вірші, у яких тонко та доступно для розуміння на побутовому рівні змальовував маловірство та людські слабкості, при цьому він сподобився написати п'ять дум: від «Початок світу» і до «Бог на землі». По-різному можна ставитися до духовної спадщини С. Руданського, його сарказму і гіперболізмів у ранніх поезіях, але таланту без Божого Провидіння не буває, важливо правильно його використати.

«Отче Мій! ... Утім, – не як Я хочу, а як Ти... нехай буде воля Твоя!» (Мф.26. 39,42).

Усі діти священника Порфирія Добротворського з Павлівки здобули гарну домашню освіту. Амвросій закінчив Санкт-Петербурзьку духовну академію, **Ісидор Добротворський** у 1835 році навчався в Шаргородському духовному училищі, за ним залишено дияконське місце при павлівській церкві. Проте в травні 1839 року церква в Павлівці за нез'ясованих причин певний час була без настоятеля. Відомо, що заштатний священник вдівець Порфирій Добротворський з 1843 до 1847 року проживав у Хомутинях у свого зятя священника Василя Руданського.

З червня 1839 року до січня 1840 року наглядачем за церквою в Павлівці був о. **Іоанн Федорович Чернецький**.

З січня до червня 1840 року призначено наглядачем церкви отця **Василя Никифоровича Гринчевського**.

Православна віра укріплялася у всіх верствах населення. Уже в 1840 році з'явилися записи про православних сповідників із поміщиків, до яких віднесені діти **Валентія Йосиповича Місевича**: Андрій, Михайло, Олександра, Йосип, Павло. У цей час була чисельною кількістю духовних осіб і їхніх родичів при церкві с. Павлівка, а саме: указний дячок **Сутановський**, неодружений, 22 роки; указний паламар **Василь Васильович Добротворський**, неодружений, 14 років, його батько – заштатний паламар **Василь Федорович Добротворський**, його дружина Меланія Іванівна і дочка Параскева. Проживала попадя **Феодосія Георгіївна Шевадзицька** – дружина покійного священника **Сави Шевадзицького** з дочками: Матроною, Олександрою, Тетяною і сестрою **Олександрою Георгіївною Собольскою** з її чоловіком **Вуколом Ігнатовичем Собольським**; удова паламарка **Євдокія Стефанівна Собольська** з дітьми Соломією, Агафією, Мариною, Ананієм.

Отже, вдови і діти покійних священнослужителів жили при церкві. Серед них була і вдова покійного священника Сави Шевадзицького – шурина о. Порфирія. Усі утримувалися коштом церкви, і це було непростою справою навіть при 22 десятинах церковної землі. Усі жили дружно, працювали біля землі і в храмі, ходили на богослужіння.

1840 року 29 червня настоятелем Свято-Іоанно-Богословської церкви с. Павлівка призначили священника **Луку Павловича Цапукевича**.

Рід священників Цапукевичів

*Священик стоїть посередником
між Богом і родом людським
(Свт. Іоанн Златоуст)*

Значний слід у духовному житті павлівчан залишила родина священників Цапукевичів. Батько Лука, син Володимир, онук Ростислав понад 100 років проживали в селі і брали участь у розбудові храмів, духовному просвітництві односельчан.

Священик Лука Цапукевич

Засновник династії Лука Павлович Цапукевич, син священника. У метричному акті народження записано: «Літинського повіту в селі Літинка при Різдво-Богородичній церкві 7, а хрещення 15 лютого 1812 року». Навчався в Подільській духовній семінарії, 1837 року 23 вересня призначений в Кам'янецьке духовне училище. 7 квітня 1840 року звільнений від учительської посади, а 29 червня цього ж року перший вікарний преосвященний Подільської єпархії, **єпископ Вінницький Євгеній (Добротворський)**³ рукопоклав

³ Єпископ Євгеній (Добротворський) і священник Порфирій Добротворський із Павлівки були однофамільцями. Єпископ Євгеній (Добротворський) родився в селі Ново-Прудкіно Володимирської губернії. Освіту отримав у Володимирській духовній семінарії, потім у Петербурзькій духовній академії, був настоятелем Пінського Богоявленського монастиря і ректором Мінської духовної семінарії, з призначенням і посвяченням 31 травня 1836 р. у Вінницького єпископа, вікарія Подільської єпархії, йому було призначено Св. Синодом місцеперебування в Шаргородському першокласному монастирі й управління ним. Помер 10 квітня 1841 року, похований у Свято-Миколаївському храмі. У цей час чисельне сімейство о. Порфирія Добротворського проживало здебільшого при церкві

Луку Цапукевича у священника і направив служити в село Павлівка.

Із клірових відомостей за 1857 рік дізнаємося, що з 1844 до 1849 року священник Лука Цапукевич був благочинним 4-го округу повіту. Він опікувався духовним життям благочиння і численним своїм сімейством. Отець Лука з дружиною **Марією Георгіївною** мав дітей: **Олександра, Ольгу, Неонілу, Костянтина, Володимира**; сини **Михайло і Миколай** навчалися в Шаргородському духовному училищі.

Скарга

Складні відносини у православних священників були з польськими землевласниками, які сповідували католицьку віру. Відомо про скаргу на священника Луку Цапукевича.

У 1857 р. в Подільську Духовну консисторію надійшла скарга на священника Луку Цапукевича від **поміщиці Закревської** про вінчання її селянки **Степаниди Харитинич** без згоди заявниці.

У час кріпосництва (до 1861 р.) в Російській імперії вінчання молодих не могло бути здійснене без дозволу поміщиків. А в цій ситуації молоді жили і працювали в різних поміщиків.

Під час розгляду скарги встановлено: **Іван Іванович Гуменчук** (він же **Роїк**) женив свого сина **Євсевія** на Степаніді – дочці **Серафима Федоровича Харитинича**. Таїнство вінчання здійснив священник Лука Цапукевич з дячком **Василієм Сутановським** у присутності свідків від жениха: **Івана Михайловича Кугая, Степана Григоровича Павлуника**, від молодой: **Дем'яна Федоровича Харитинича, Трохима Івановича Бороди**. Перед вінчанням адміністратор і опікун поміщиці **Корчевської поміщик Братковський** надав священнику Луці документ, відповідно до якого селяни поміщиці **Закревської** мали право одружуватися із селянами поміщиці **Корчевської**, а також від батьків жениха було

с. Павлівки. Цілком імовірно, що єпископ Євгеній зустрічався із заслуженим священником Порфирієм в 1836-40 роках, проте немає відомостей про їхні родинні зв'язки.

вручено подарунок Закревській. Підставою для скарги було те, що священик персонально не взяв письмового дозволу на вінчання в поміщиці.

Відбулося детальне розслідування справи з допитом усіх свідків. Унаслідок розслідування прийнято рішення про наявність достатніх підстав для вінчання селян, які належали різним поміщикам.

У часи кріпосництва кожен поміщик міг ставити вимоги до виконання священиками свої духовних обов'язків, навіть у разі їх необґрунтованості або особистої неприязні до священнослужителя.

У другій половині ХІХ століття православна Церква зміцнилася в духовному житті і просвітництві. Віряни отримали більше соціальних і економічних свобод. Православні дворяни сім'ями почали ходили до церкви.

Нащадки дворян: зліва – Кульчицький Володимир Михайлович (стоїть), сидять: Михайло Володимирович Кульчицький з дружиною; Анатолій Володимирович Кульчицький (на фото справа)

Серед таких у 1875 році був дворянин **Онуфрій Дем'янович Кульчицький** – 56 р., його дружина **Устинія**

Герасимівна – 50 р., їхні діти: Павло – 21 р., Василь – 12 р., Олександра – 10 р., Феодора – 5 р., **Анатолій Онуфрійович Кульчицький** – 31 р. і його дружина **Марина Олександрівна** – 20 р.

Нащадки Кульчицьких Анатолій, Михайло і Володимир сьогодні проживають у Павлівці і Калинівці, досліджують історію свого родоводу, беруть активну участь у церковному житті села.

Костянтин Лукич Цапукевич

Серед освічених і успішних дітей отця Луки був його старший син Костянтин Лукич Цапукевич, який працював в Києво-Брестській біржі. Правління біржі вимагало підтвердження його громадянства. Як син священика, який до духовного звання не належав, але обіймав високу суспільну посаду, Костянтин Цапукевич претендував на високий **статус почесного громадянства**. Справа затягнулася на кілька років. Задіяно багато державних установ. Довідки видали пристав і благочинний Вінницького повіту, питання розглянула комісія Подільської Духовної консисторії і 26.01.1873 року **Святійший Синод** затвердив постанову про присвоєння Костянтину Цапукевичу **звання почесного громадянства**. Складним був шлях, але з благословіння батьків і по волі Божій заслужено оцінений світською і церковною владою, що підтверджує високий рівень освіти і соціального стану як священиків, так і їхніх дітей.

Священик Володимир Лукич Цапукевич

Продовжувачем справ отця Луки в богослужбових справах у Павлівці став його син Володимир.

Родився Володимир Цапукевич 8.06.1855 року в с. Павлівка. Освіта домашня, у 1867 р. поступив до **Тульчинського духовного училища**, у 1873 р. до Подільської духовної семінарії, яку закінчив зі званням студента. У 1880 році згідно з резолюцією **Його Преосвященства Іонуарія єпископа Балтського**, вікарія Подільської єпархії Володимир Цапукевич призначений псаломщиком **Свято-Онуфрієвої**

церкви с. Слобода Кустовецька Вінницького повіту. 1883 року був наглядачем у Кам'янецькому духовному училищі. Єпископ Подільський і Брацлавський Іустін 16.06.1885 року рукопоکлав його у священника і направив в село Павлівки Вінницького повіту, де він служив разом з батьком.

Отець Володимир з сім'єю, близько 1898 року. Зліва направо, вгорі: дружина Марія Гнатівна з сином Всеволодом, Анастасія (родичка), середній ряд: о. Володимир, син Ростислав, мама Марія Георгіївна, внизу: дочка Лариса, Люда (родичка).

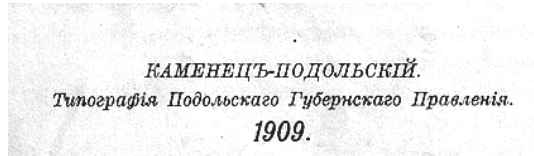
Володимир Цапукевич був одружений з **Марією Ігнатівною** (в дівочтві **Лотоцькою**), мав дітей: Лариса, Ростислав і Всеволод.

В кінці ХІХ ст. помер отець Лука Цапукевич, справу батька в Павлівці продовжив син Володимир. Була ще жива Марія Гнатівна – мама о. Володимира Цапукевича, ростуть його прекрасні діти. Попереду ще багато добрих справ.

Відомо, що в 1909 році отець Володимир був благочинним 4-го округу Вінницького повіту, організовував духовне життя кількох сіл, які входили до цього округу.

Адресь-Календарь

Подольской губернии.

Винницкое отдѣленіе Подольскаго епархіальнаго училищнаго совѣта.

См. выше, стр.

Оо. благочинные православныхъ церквей и духовенства въ уѣздѣ.

Благочинный церквей 1-го округа—прогоіерей Ал-дръ Яворскій (въ с. Винницѣ); 2-го округа—свящ. Захарій Свидзинскій (въ с. Черлянковѣ, почт. адр.—с. Винница); 3-го округа—(ис. об.) свящ. Нилъ Чепурковъ (въ с. Гуцинцахъ, почт. адр.—м. Яновъ); 4-го округа—свящ. Владиміръ Цапуневичъ (въ с. Павловкѣ, почт. адр.—м. Калиновка); 5-го округа—свящ. Іоанъ Глуговскій (въ с. Будовцахъ, почт. адр.—м.

*Діти о. Володимира і Раїси Цапукевич. Близько 1903 рік.
Зліва направо: Ростислав, Всеволод, Лариса.*

Про свого родича Володимира Цапкевича писав письменник і громадський діяч Олександр Лотоцький:

Щастило натрапити на живих свідків давнього минулого. Особливо повелося мені що-до сього в селі Павлівці (біля Калинівки), де священником був мій швэггер — Володимир Цапкевич.²⁾

²⁾ Сей останній був інтересною особою серед місцевого духовенства. Його сердечне поводження з парафіянами здобуло йому найкраще відношення з їх боку. В обороні парафіян входив він у конфлікти з місцевою сільською адміністрацією — з волосним писарем, мировим посередником і т. п. Памятаю такий випадок. На передодні якогось великого свята, коли правилася урочиста вечірня служба в церкві, волосний писарь, приїхавши в село, скликав сход у церковній школі. Коли староста церковний повідомив про се о. Володимира, той тут таки серед церкви, під час мирування, розпорядився в голос, аби староста пішов зараз і замкнув школу. Розказ свого настоятеля та ще й благочинного (селяне сей останній титул трансформували в „благочестіє“) староста виконав точно: вийшовши з церкви, замкнув на колодку школу з цілим сходом. Той сход, разом з писарем та старшиною, звільнено із своєрідного арешту вже аж по службі церковній. Мировий посередник, що давно мав зуба на священника, який втручався в селянські справи, скористувався цим випадком і виточив проти нього поважну судову справу за образу „должностних лиц“ при виконанні обов'язків. Але всі ті заходи розбилися о тверду поведінку свідків-селян, що „нічого не бачили“, „нічого не чули“, а староста резонно доводив, що „благочестіє“ сказали, аби замкнути школу, бо, мабуть, пригадали, що школа не замкнута, а що в школі сход зібрано, то як вони могли знати, бо хто ж міг думати та деж таки видано, щоб під час служби Божої сход скликалося? Так справа скінчилася без наслідків для „благочестія“.

О. Лотоцький, «Сторінки минулого» ЧІ

Отець Володимир був шанований своєю паствою, брав участь у всіх сільських заходах, був захисником інтересів своїх прихожан. Священик переймався освітою в селі, дбав про продовження священницького роду.

Старший син Ростислав закінчив духовну семінарію, одружився з Раїсою Логіївною, прийняв сан священника, служить в сусідньому селі.

*Отець Володимир з родиною. 1913-14 рр.
Зліва направо, нижній ряд: дружина Марія Ігнатівна ,
невістка Раїса Логіївна (дружина о. Ростислава),
о. Володимир, син о. Ростислав, верхній ряд: дочка Лариса,
син Всеволод, вчитель*

Храм Іоанна Богослова

Найчудовіший по достоїнству своєму з усіх будівель земних є храм. Хоча Бог присутній усюди, але в храмі присутність Його проявляється по-особливому, найбільш відчутним і найкориснішим для людини.

Храм є місце спілкування Бога з людьми: у ньому відбуваються всі Християнські Таїнства. Удень і вночі храм Божий оголошується славослів'ям Бога; для слів світу цього в ньому немає місця. Усе в храмі Божому свято: і самі стіни, і поміст, і повітря. Постійно оберігає його Ангел Божий.

Свт. І. Брянчанінов

У 1890 році в Павлівці закладений кам'яний фундамент, а в 1891 році побудували новий храм на честь Святого Апостола і Євангелиста Іонна Богослова.

Павлівський храм за служіння о. Володимира

Новозбудований храм у Павлівці був однокупольний, великих розмірів, установлений на кам'яній основі. Побудували його в центрі села, на горбочку, поряд із хатою священика Цапкевича. Обійшовся храм парафіянам у 11641 крб. 88 коп. Іконостас у ньому поставлений старий, із попереднього храму, чотириярусний, дерев'яний. Церковної землі в парафії: 2 десятини 1224 сажні біля церкви, орної землі 26 десятин 60 сажень, сінокіс 21 десятина 1102 сажні, молодого лісу 2 десятини.

Печатка церковного старости

За спогадами старожилів, біля храму була дзвіниця заввишки 12 м, на якій 12 дзвонів, відлитих у с. Байківка. Великий дзвін був дуже голосним, чути його було аж до Калинівки. Храм був побудований із дуба, який завозили з пиківських лісів, без жодного металевого цвяха. Перший ряд вікон був із звичайного прозорого скла, а в другому ряду було різнокольорове скло (жовте, червоне, зелене), що дуже прикрашало і звеселяло будівлю храму.

*Поховання біля храму Іоанна Богослова з північної сторони,
дзвіниця справа*

Поряд із храмом вишикувались стрункі ялинки. Попід огорожею росли величезні крислаті каштани. Неймовірна краса була навесні, коли вони зацвітали. Деревя-красені порівнювали

із панікадилами, їхній цвіт, ніби свічки, палав навкруги. Територія храму огорожена високим цегляним муром, пізніше цеглу фарбували.

Василій Сутановський

При священниках Цапукевичах відповідально і успішно несли свій послух у павлівській церкві помічники священників. Так у 1891 році псаломщик Василій Макарович Сутановський Височайше нагороджений золотою медаллю «За усердие» з нагоди 50 років зразкової і старанної служби.

Золота медаль «За усердие», якою нагороджено псаломщика Василя Сутановського

Метричний акт народження Василя Сутановського складено в селі **Сальник у Хресто-Воздвиженській церкві** 16 січня, а хрещення здійснено 1 лютого 1818 року. Після виключення з приворотського повітового училища, у червні 1839 року призначений у Павлівку указним дячком, 14 липня 1842 року **Преосвященнішим Іустином, єпископом Вінницьким**, посвячений у стихарного дяка. Жонатий першим шлюбом з **Христіною Йосипівною**, має дітей: Анну й Олександрю.

Навіть коротка довідка про псаломщика Сутановського показує, що в Господа для всіх є право на покаєння в гріхах. А добрими справами во славу Всевишнього вже в земному житті можна сподобитися високих нагород.

*«Покаяння є примирення з Господом через здійснення
благих справ, протилежних попереднім гріхам»*

(Прп. Іоанн Ліствичник).

Про особливих людей в Павлівці кінця ХІХ ст. згадує
Олександр Лотоцький:

Серед кількох дрібних дідичів у Павлівці була одна яскрава
етнографічна постать — Супруненко, — наче його живцем перенесено
з запорожських обставин ХVІІ-ХVІІІ в. в. З характерним зовнішнім
виглядом українським, з усією етнографічною обстановою хатньою
сполучав він певні не лише підсвідомі, але й, здавалося, свідомі
українські погляди, бо на мене, малого хлопця, робили сильне вра-
жіння його, напр., рішучі випадки на адресу москалів. Сей Супру-
ненко, не вважаючи на старі літа, добре співав, особливо історичні
думи. Я ще не розумів тоді конечности записати такі речі, і досить,
безперечно, цінного матеріялу етнографічного зійшло у безвість ра-
зом з сею інтересною етнографічною постаттю.

Тут же цікаві відомості про учасника повстання
Кармелюка:

Там таки, в Павлівці, довелося мені зустрітися з сучасником
легендарного, оспіваного в піснях народніх, Кармалюка. Постать
Се був павлівський „ходачковий шляхтич“, яких тут
було кілька родин, — вони старалися відрізнитися бодай чим-небудь
від селян, але однакові матеріяльні умови життя мимоволі нівелювали
всі різниці між ними. От і прийшов я до сього сучасника так бур-
хливої доби. В селянській хаті лежав на лаві древній дід — з жи-
вим виразом обличчя, особливо — очей. Почав я з ним розмову
дуже здалека та обережно, але як скоро згадав прізвисьце Карма-
люка, старий зараз насторожився, підозріло глянув на мене, і вже
трудно стало слова од нього витягнути. На мої намагання він вре-
шті, підвівшись, почав з запалом говорити:

— Я знаю, чого тобі треба. Багато таких я бачив, — підси-
лано їх до мене, щоб вивідати про Кармалюка. І ти з тих самих. Як
тобі не сором, — такий молодий, а вже шпиг!

Почав я йому доводити, що він помиляється, але, видимо, під
час допитів про Кармалюка зазнав чи був він свідком таких при-

кростів, що й досі стояли вони перед ним примарою минулого. Врешті сказав він:

— Ну, добре, може й так. Все одно мені нічого тепер не вдіють, бо вже минула давність. Коли ти шпиг, то Бог тебе нехай судить. А як ти прийшов до мене до хати, то маю тебе гостювати.

Сказав подати наливки та закуски, сам випив щось зо три чарки і ще більш оживився. Втім піднесеному настрою сам повернувся знову до нашої попередньої розмови і сказав з притиском:

— Коли ти й шпиг, то все одно знай, що Кармалюк — то був великий чоловік. Він людей не кривдив, а направляв кривду. Га, кажуть, — розбішака. Не він розбішака, а ті, що його ловили. Бо він людей боронив. Правду ото співають про нього:

Він багатих розбиває,

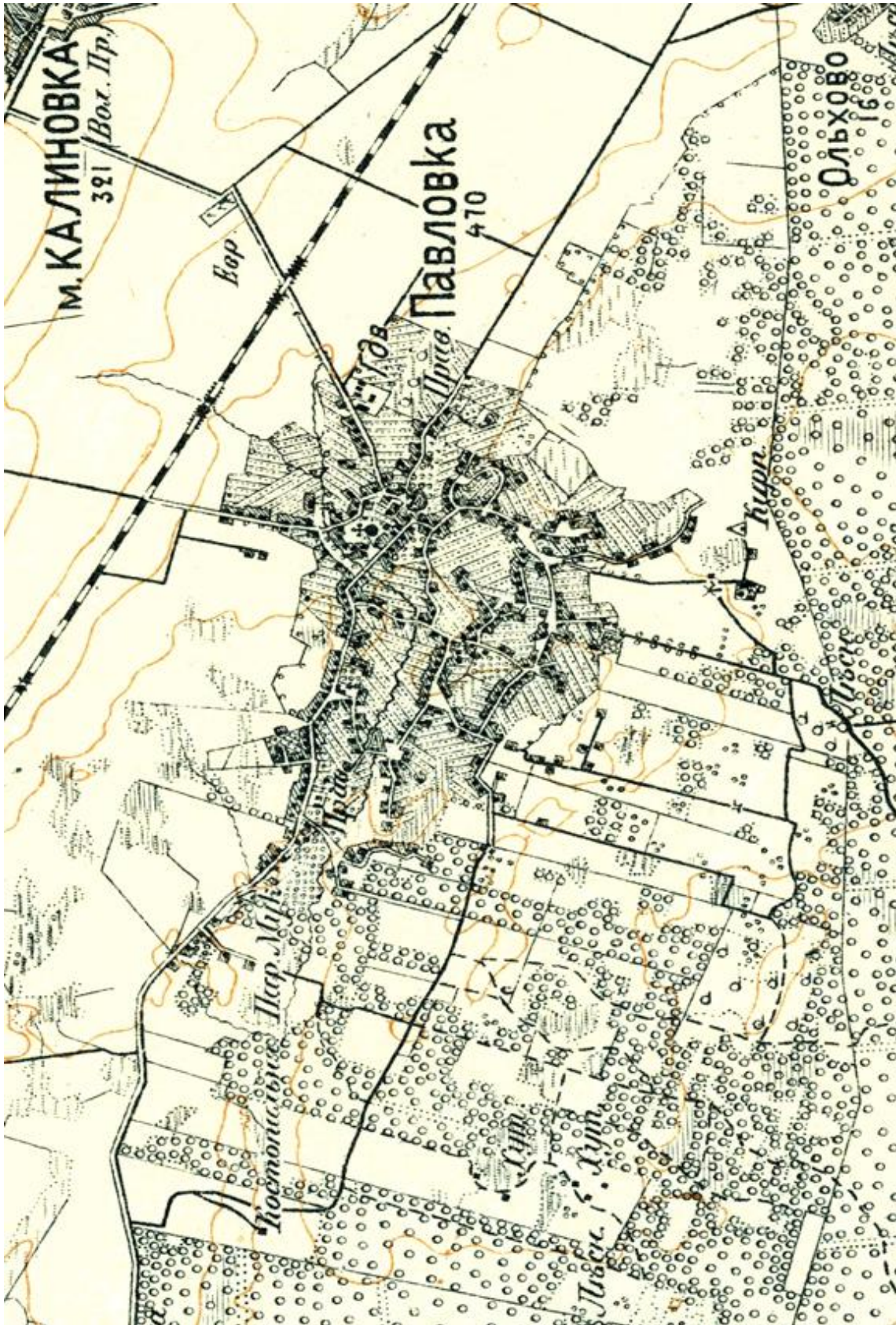
Але бідним дає, —

заспівав він своїм старечим голосом. — Отож нехай мене забірають, до тюрми пакують, а я таки скажу: Кармалюк — то великий чоловік. Нехай забірають! — звернувся він до мене, наче б я отсе мав його зараз забрати. Але той вибух енергії, підогрітий наливкою, скоро згас, старий розмяк, схилив голову на подушку та вже іншим голосом почав говорити:

— Шпиг ти чи не шпиг? Таке молоде, та невже ж шпиг? Ні, кажеш. Ну, нехай буде так. А мені все одно. Та вже й давність минула.

Прикро мені стало, що так схвилював діда споминами, серед яких, очевидно, були і дуже неприємні. Сказавши йому ще кілька слів для запевнення, що я не шпиг, — вийшов з хати, давши йому спокій:

Цікавою є мапа Павлівки від 1909 року. На ній зображено основні вулиці і громадські заклади. На заході села показана «Костопильня» (в кінці 80-х років тут діяв цегельний завод); знаходяться два хутори «Хут» і хата лісника «Лесн». На півдні - хата лісника «Лесн», вітряк і біля нього хата господаря, цегельня «Кирп», останки якої були ще в 60-х роках, поселення «Ольхово», яке з деякого часу відноситься до Калинівки. На центральній вулиці два православних цвинтарі «Прав»; в центрі села церква; між Павлівкою і Калинівкою єврейське кладовище. Відсутні ще кладовища під лісом біля вітряка і на полі по центральній вулиці, яке відкрито в 1933 році.

Мапа Павлівки від 1909 року

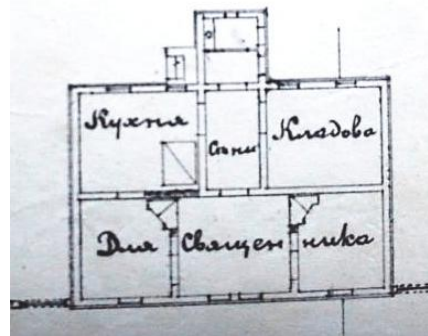
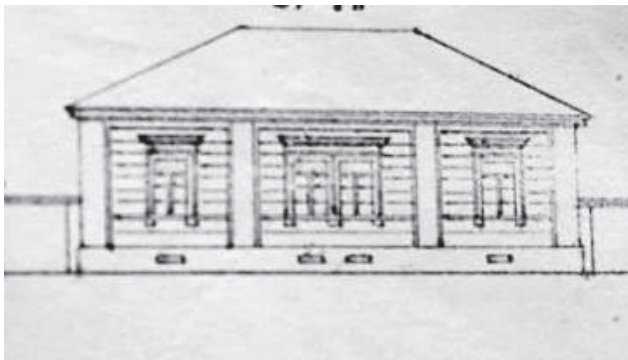
Школа

Відомо про невелику школу в Павлівці при цвинтарі ще в 1790 році.

З 1861 року в Павлівці діяла школа, яка функціонувала до початку 20 століття. Знаходилась вона поблизу церкви.

З 1864 до 1875 року отець Лука Цапукевич був наглядачем церковно-парафіяльних шкіл у 3-му окрузі благочиння, а в 1865 році за особливу опіку про школи о. Лука отримав архієрейську подяку.

В 1894 році школу реконструювали - зробили 4 класи, де працював один вчитель. Навчання в цій школі проводилося до 1933 року. В 1933 році в хаті священника розмістилась школа на 4 класи.

Загальний план будинку священника

Документи 1909 року вказують на наявність в нашому селі однокласної церковно-приходської школи. У звітних даних за 1909 рік значиться, що школою керував священник Володимир Цапукевич. Працювали тут учитель Тимофій Годлевський та помічник учителя Степан Ковальчук.

У 1913 році, при священникові Володимирові Цапукевичу, була побудована нова камінна школа на кошти Земства, яку називали земською школою. Працювали тут чотири класи. Першими вчителями були дві сестри Лазареви, які навчали дітей чотирьох класів.

Із обов'язкових навчальних предметів в школах викладались: Закон Божий, церковний спів, російське читання, читання церковнослов'янське, письмо, арифметика.

Навчання в школах до революції 1917 року здійснювали священники, диякони і дячки, а також вчителі і вчительки, які закінчили переважно церковно-учительські школи та єпархіальні училища.

Земська школа

Отже, починаючи з кінця XVIII століття, павлівчани мали змогу давати освіту своїм дітям. Заняття проводили освічені священнослужителі, які закінчували духовні семінарії, деякі мали досвід викладання в духовних училищах. Діти священників навчалися в духовних закладах і в подальшому продовжували справу своїх батьків або займали високе соціальне становище.

Зважаючи на те, що освітою в селі переймалися священнослужителі, тому використовувалися різні назви шкіл, як: «церковно-парафіяльна школа», «священицька школа», «церковна школа». Освіта і духовне виховання були взаємопов'язані і обумовлені навчальним процесом.

Початкова школа, колишній дім священника

З приходом радянської влади школа несла світські знання і соціалістичне спрямування, яке мало войовничо-атеїстичний характер. Духовне виховання в таких умовах було поза школою.

У 1941 році навчання у школі розпочалося у жовтні, проте через кілька місяців школу було закрито. В жовтні 1942 року окупаційними властями була організована сільськогосподарська школа. Вона проіснувала один рік. Під час окупації не було гоніння на церкву, але навчання в той час не могло вплинути на духовні потреби селян.

В 1966 році до існуючої від 1913 року будівлі школи добудували нову значно більшу і простору, яка існує до нашого часу.

В 1991 році внесли нові напрямки в освіту України, це гуманізація та індивідуалізація навчально-виховного процесу, не звучать більше методи атеїстичного виховання учнів. Побільшав зв'язок виховного процесу з національною історією, культурою і традиціями. Проте говорити про повноцінне духовне виховання у сучасній школі поки ще зарано.

Сучасна школа

В кращому випадку духовні прояви в школі обмежуються присутністю священика на офіційних шкільних заходах. Зважуючи на вказане, в подальшому на цьому обмежимо розгляд витоків духовності в процесах шкільного виховання павлівчан.

На все свій час.

Нова влада

Під час громадянської війни на Поділлі, влада змінювалася десятки разів. І якщо представники тієї чи іншої влади були лояльні або нейтральні до Церкви, то кожен наступ більшовиків супроводжувався дикими розправами з інтелігенцією та представниками духовенства. Гинули серед інших і служителі православної Церкви. Не обійшли ці криваві події Павлівку.

У 1919 році в село зайшли більшовики. Павлівчани повстали проти нової влади. Понад сотню людей різного віку з косами, вилами, мисливськими обрізами пішли на бронепοїзд Богунівського полку, що стояв у селищі Калинівка. Активними учасниками повстання були колишні офіцери **Кирило і Казимир Гостімські, Микола Місевич, Корнилій Петрик,**

Юрій Грушко, Савицький. Варто відзначити Павла Кравченка, Харлампія Кособуцького, Семена Кугая, Степана Щербаня, Якова Коника, Івана Козицького. Названі імена тільки тих учасників повстання, які були засуджені радянською владою на протязі 20-30-х років.

Про повстання в селі пише павлівчанин письменник Олексій Кундзіч у своєму першому романі «De facto», який близький по змісту до його особистого життя. Роман розпочатий письменником у 24 роки, коли автор мав безпосереднє відношення до села, в якому народився і проживав.

О. Кундзіч серед павлівчан

Могила на Байковому кладовищі

«Так у неділю ввечері ... серпня 1919 року, Рідкодуби (Павлівка – прим. автора) об'явили війну більшовикам, приставши тим до повстанців... У подільських дібровах шугали відголоски революції і стали там революцією особливою, важкою. Не одне життя обірвалося новим резонансом на ту революцію».

У нерівній боротьбі село зазнало суттєвих втрат. Були спалені майже усі хати по центральній вулиці. Червоноармійці проводили зачистку: розстрілювали людей, вбили настоятеля храму отця Володимира.

О. Кундзіч майже натуралістично описує цю подію: «... а батюшка лежать на сходах, і кривці святої калюжа під головою. За всіх нас покута. Горе тяжке. Помолися, доню!». В іншому місці: «...попада починає чомусь плакати й розказує, що кров на сходах не може змити. ... Святі батюшка хотіли спасти святу чашу та золотий хрест, боялися, що згорить церква, – і забили батюшку за добрим ділом».

У своїй творчості Олексій Кундзіч дотримувався партійної письменницької позиції, але наслідки вбивства священника в селі описує емоційно і з подробицями, як молода людина, що була у вирі тих жахливих подій.

Про цю неординарну подію вбивства отця Володимира згадує його шурин Олександр Лотоцький:

Загинув о. Володимир в трагічних обставинах — при наступі большевицькому на Павлівку. Двічі павлівські селяне відбили большевицькі загони, але за третім разом переважаючі большевицькі сили перемогли. Большевики, вдершись до села, палили хати, при тому зайнялася й церква. О. Володимир, згідно з приписами в таких випадках, увійшов до церкви, що була в полум'ї, аби вивести св. Дари. Коли він, виходячи з церкви, був з чашою в руках у дверях, большевик стрілив йому в голову розривною кулею, і голову рознесло на шматки.

Похоронили священника Володимира Цапукевича ліворуч від церкви, яку він збудував, з північного боку. Після руйнування церкви, син Ростислав перепоховав отця Володимира на цвинтарі біля дуба⁴.

Чекісти багатьох в Павлівці розстріляли відразу. Згодом, за незгоду іти у червоноармійці, заарештували і розстріляли молодих павлівчан:

**Довгополюка Антона Андрійовича,
Гуменчука Івана Павловича,
Дичука Мирона Артемовича,
Криворучка Прокопа Максимовича,
Панасюка Макара Андрійовича,
Цимбала Романа Аврамовича,
Харитинича Павла Івановича.**

⁴ Місце поховання священника визначено за місцем установаження хреста на могилі. У Павлівці була традиція на могилах священників ставити хрести зі східного боку, а в мирян – із західного боку.

Розстріляних павлівчан похоронили в одній могилі на цвинтарі біля лісу. Тут на братській могилі у святкові дні покладаються вінки із квітів у спомин про своїх нескорених земляків.

*Козицька (Панасюк)
Галина Корніївна*

Бабій Василь Васильович

Матеріали про повстанців і розстріл односельців в 1919 році досліджували павлівчани **Козицька (Панасюк) Галина Корніївна і Бабій Василь Васильович**.

З приходом влади більшовиків настали часи гонінь на Православну Церкву по всій країні. 20 січня 1918 року видано декрет «Про відділення церкви від держави». Згідно з ним, у Церкви були вилучені храми, земля, будівлі. Відбувалися жорстокі знущання над церковнослужителями. Як приклад, у Вінниці закатовано і вбито 2 священники, у містечку Червоному вбили **священника Новіцького**. У березні секретний лист: «...що більше число духовенства ми розстріляємо, то краще». А в жовтні виїзна трійка ДПУ з Вінниці в Радівці Літинського повіту (*тепер Калинівського району*) за один день розстріляла священника **К. Сухоставського** і 98 православних вірян.

Отже, усе закономірно, ніякої випадковості у вбивстві священника у Павлівці. Після події із вбивством о. Володимира

у 1919 році відсутні відомості про наступника-настоятеля в павлівській церкві до 1924 року.

*Братська могила павлівчан
на цвинтарі біля лісу*

*Хрест на могилі о. Володимира
Цапукевича на цвинтарі біля дуба*

Похід до храму після важких трудових буднів, богослужіння і сповідь у духовника були для селян святом. Без настоятеля храм осиротів. Не було повноти церковного служіння, але павлівчани, часто будучи малограмотними, добре знали Господню молитву, Символ Віри, інші молитви, які допомагали в повсякденних справах і молитві до Бога.

Люди самоорганізовувалися, окремими групами співали псалми, піснеспіви, читали Псалтир, Євангеліє, молилися. У кожній групі була людина, яка могла читати, а решта уважно слухали про молитву, про Бога, про Спасіння і життя вічне.

Чудодійний Хрест

*На Хресті принесена жертва, а де жертва, там
відпущення гріхів, там примирення з Господом,
там радість і свято
(Свт. Іоанн Златоуст)*

У 1923 році відбулася значуща подія. За переказами односельчан і друкованими виданнями, при в'їзді в село Сальник стояв 6-метровий придорожній дерев'яний хрест і криниця біля нього (*через дорогу на захід від Хреста на той час були павлівські землі*). На західному боці хреста була закріплена ікона «**Розп'яття з предстоящими**», а на східному – «**Пресвятая Трійця**».

7 липня близько 5-ої години ранку двоє червоноармійців перепочивали біля криниці. Один із солдатів відкрив по Хресту стрілянину, куля влучила в праве плече Ісуса Христа на іконі «Розп'яття з предстоящими». З пробитого кулею отвору потекла кров, солдати розгубилися від побаченого і перестали стріляти. Неподалік були люди, які також побачили це чудо із витіканням крові з простреленої рани розп'ятого Христа.

Звістка про кров на розп'ятті швидко поширилась по навколишніх селах, а отже, і в Павлівці, яка розташована майже поруч. Наступного дня священник с. Сальника **У. Свінцицький** проводив біля Чудо-Хреста богослужіння. Багато людей почали прибувати на поклоніння до Хреста. Ішли паломники з Поділля, Київщини, Волині, Галичини та інших регіонів України.

Про масовість хресних ходів свідчать публікації та спогади паломників, кількість яких у тому серпні сягала до 10 тисяч осіб.

Зафіксовані численні факти зцілень і православних, і іновірців. Одна єврейка-вдова привела сліпого сина. Після покайних молитов і прикладання до чудодійного Хреста дитина почала бачити. Чудо відбулося, бо Бог хоче, щоб «усі люди спаслися і досягли пізнання істини» (1 Тим. 2, 4).

Калинівське чудо

В Калинівці на горбочку
Чистить солдат гвинтівочку.
Чистить же він, вичищає,
На Хрест Божий приціл має.

У Хрест Божий дерев'яний
Як вистрілив, зробив рану.
Зробив рану під рукою,
Полилася кров рікою.

Полилася кров рікою,
Йде народ туди товпою.
Йде народ молиться –
На Хрест Божий дивиться.

Коло Хреста того мати
Стала народ умовляти:
Простіть, люди, сину мому,
Сину мому проклятому.

Народ їй відповідає,
Нехай йому Бог прощає.
Щоб ти, сину, не вродився,
Бо весь народ встривожився.

Не плач, мамо, що вродився,
Що весь мир пробудився,
А то були вже заснули,
За Хрест Божий вже забули.

І до церкви не ходили,
Малих діток не хрестили.
Стали храми зачиняти –
В них театри встановляти.

Грунтовні дослідження духовного потягу православних людей у важкі часи для країни підтверджують у сьогоденні біблійні істини: у моменти скрути і випробовувань люди звертаються до Бога, шукають прихистку і спокою душі.

Так після Калинівського дива, майже через місяць, відбувається диво: явлення Богородиці в Іосафатовій долині біля села Голиченці (близько 100 кілометрів від Калинівки в бік Шаргорода). Біля криниці пастухам явилася Божа мати і сказала: «Христа славте, хрести ставте!». Тисячі вірян з ближніх сіл і дальніх країв ішли, несли хрести різних розмірів і форм в Іосафатову долину (Долину Хрестів).

До Калинівського Хреста та Іосафатову долину ішли люди з хрестами, іконами й церковними піснеспівами. Один із таких піснеспівів («псалмів») записаний у с. Павлівці, їх наспівує 95-річна Параска Коваль. Згодом ці піснеспіви віднайдені надрукованими в «Етнографічному віснику» за 1926 рік. Там же у віснику псалми про Калинівський чудодійний хрест і чудо в Іосафатовій долині були виділені під узагальненою назвою «Калинівські пісні», де розглянуті різні варіанти пісень і їх нотне виконання.

У наш час відбуваються хресні ходи до Чесного і Животворного Хреста Господнього в Калинівці; написана ікона, тропар, акафіст явлення Божої матері в долині Іосафатовій, Ці напрацювання є актуальним джерелом духовного виховання і ствердження Православ'я.

Але на сьогодні призабутий важливий аспект духовного минулого, який проявився у піснях паломників до Калинівського Хреста і в Іосафатову долину.

Спробою відновлення призабутого можуть бути псалми 1923-24 років і варіанти мелодій на них, які відомі під назвою «Калинівські пісні» і представлені в додатках.

В академічних виданнях того часу читаємо: «У місцевостях ближче до Калинівки (також і в Павлівці) влаштовували загальні обіди для поклонників, а ті, прийшовши додому, улаштовували такі обіди в себе по селах.

«Прострелили Христа, – казали селяни, пояснюючи розум цих обідів, і по ньому справляють обіди, як і по кожному покійникові».

«Поруч цих обідів для дорослих улаштувалися й подібні дитячі обіди. Призначення їх ось яке: хутко Страшний Суд. Старі люди, що нагрішили багато, не мають тої ласки Божої, що діти. А звідси: хай моляться діти, які ще мало жили і не встигли нагрішити, які ще вірять у Бога. Може, вони випrosять на довше життя людське, може, своїми молитвами одтягнуть надалі день Страшного Суду».

Подібні обіди для дітей, на цвинтарі біля хрестів у Павлівці пам'ятали ще у 70-ті роки ХХ століття. Торжество моменту очікування, молитва, розповідь про маленького Ісуса Христа і на завершення спільна трапеза в колі своїх однолітків. Поєднання потреб духовних і насущних було найкращою школою духовного просвітництва.

Незрозумілим, а відповідно і ворожим для влади, був духовний потяг людей, які в скрутну годину голоду, гоніння на Церкву йшли на поклоніння до чудесних проявів Божого Провидіння. Отож, влада за короткий термін ужила всіх можливих заходів для припинення масових дійств біля Калинівського Чудо-Хреста, але не змогла вплинути на духовні бажання і надії православного люду.

В історії Церкви було безліч справжніх чудес, і вони в усі часи її існування були одним із тих доказів, завдяки яким християнство, оточене з усіх боків смертельними ворогами, скоряло серця й уми багатьох людей. І донині перед людиною, що знайомиться зі Святим Письмом, з історією християнства, відкривається одне з найбільш вражаючих чудес – збереження й поширення християнської віри серед страшних гонінь, це диво існування Церкви.

Священик Афанасій Здіховський

У важкі часи гонінь на Церкву, в 1924 році до Павлівки прибув священик із Вінниці – **Афанасій Гнатович Здіховський**.

Отець Афанасій організував хресний хід із хрестами, хоругвами та іконами до поклонного чудотворного Хреста, що був у кінці села. Влада почала переслідувати священика, звинувачувала в поширенні хвороб через масові церковні заходи.

Настоятель храму проводив у церкві загальну сповідь, кожної служби всі присутні в храмі називали (тихо, про себе) свої провини, гріхи, отримували прощення і потім всі допускалися до Причастя. Отець Афанасій був благочинним і членом Вінницького церковного управління, у Павлівці часто збиралися священики на свої збори.

На святі села. 1932 рік. Серед павлівчан чотири священники (з нагрудними хрестами), другий зліва о. Афанасій

У 1932 році о. Афанасій переїхав до Вінниці, а в Павлівку приїздив тільки на службу. У 1935 році через переслідування влади о. Афанасій залишив парафію та виїхав на Донбас. Для заспокоєння людей влада поширювала чутки, що «піп Здіховський працює артистом у Вінницькій філармонії», а насправді на священника була відкрита кримінальна справа за антирадянську діяльність під час «церковних заходів у селі Павлівка».

Гоніння на священнослужителів було в душі безбожної влади. Використовувалися всякі домисли й напівправдиві факти для дискредитації духовних осіб. Незахищеними були члени Вінницького єпархіального управління. А як було нести слово Боже простим сільським священникам?

У Павлівці партійні лідери села збирали від населення підписи про ліквідацію храму. Проходили селом із хати в хату, від населення вимагали згоду (підпис) на руйнування церкви. Хто з людей не ставив підпису, вагався, відмовлявся – тому погрожували виселенням із села.

Проте деякі місцеві жителі (**Климчук Акуліна**) збирали підписи за збереження церкви, відмовляли від наруги над храмом, умовляли не піднімати руки на святиню. Вони мали підтримку в дружніх павлівчан.

Влада послідовно й жорстко проводила свою лукаву справу, знаходила обґрунтування своїм діям. Це і потреба індустріалізації країни, і механізація робіт на селі, і багато інших причин. За гарними обіцянками світлого майбутнього не враховувалися потреби конкретних людей і громад. Така політика призвела до голоду у 20-х і 30-х роках, цілеспрямованого руйнування традицій народу, його культурних і духовних цінностей. Ці події не обійшли стороною і Павлівку.

Руйнування храму

На 1 листопада 1935 року у Вінницькій області було всього 110 храмів, деякі райони області не мали жодного офіційно існуючого храму. Не оминуло лихоліття і Павлівку.

У 1935 році осиротілий храм святого Апостола Іоанна Богослова за наказом більшовиків розібрали робітники залізничної станції «Голендри». Павлівчани не брали участі в руйнуваннях, тільки малі діти мали змогу спасати церковні ікони і богослужбові книги. За переказами односельців, лише два місцевих жителі допомагали робітникам руйнувати церкву. **Панас Павлуник** скинув Св. Плащаницю і топтався по ній ногами, як наслідок – ноги відняло, ходити не міг, а одну ногу взагалі ампутували. **Андрій Недоснований (Миренів)** скинув хреста з купола, а після руйнування храму важко захворів і помер молодим.

«Усякий гріх і хула проститься людям, але на Духа хула не проститься людям...ні в цьому віці, ні в майбутньому» (Мф. 12; 31, 32).

Антирелігійна агітація 30-х років

Світла пам'ять про храм збереглася в переказах старожилів, які завжди згадували його добрими словами, вірили в Божі благі справи, надіялись на відновлення храму.

Священики-виселенці

*«Вам даровано, якщо про Христа, не тільки в нього вірити, але і за Нього страждати»
(Флп. 1.29)*

Вінницька область була і є прикордонною. Перед війною із зони, яка знаходилася менше 100 кілометрів від кордону, були виселені неблагодійні для влади люди. До таких неблагодійних були віднесені і священнослужителі.

У 1935 році в Павлівку почали прибувати на виселку священики із прикордонної зони, їх ще називали «стокілометровці». За свідченням голови Павлівської сільської ради у 1936-37 роках **Кобернюка Пахома Омеляновича**, таких «виселених попів було 66». Священики-виселенці здебільшого працювали на будівництві залізничної станції «Калинівка-ІІ». Родини деяких із них залишилися в нашому селі на постійне проживання, одружилися, побудували житло, ростять дітей.

Важким видався 1937 рік. Із секретних даних оперативно-слідчої роботи УНКВС у Вінницькій області, за період з 1 червня до 1 грудня 1937 року арештовано 12299 осіб, із загальної кількості засуджених трійкою було 827 осіб «церковників і сектантів». З липня до грудня 1937 року в Павлівці також постійно тривали арешти. Відомі кримінальні справи на «священиків-виселенців».

За антирадянську агітацію і зв'язок з «гетьманською пограничною бригадою» був заарештований і засуджений **КОСТЮКЕВИЧ МОЙСЕЙ ДАНИЛОВИЧ**, 1888 р.н., с. Коростятин Монастирського р-ну Тернопільської обл., українець, із службовців, освіта середня, протоієрей, одружений, мав 2 дітей, проживав у с. Павлівка Калинівського р-ну, заарештований 25.07.1937 р. Звинувачуваний за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР. За постановою трійки УНКВС у Вінницькій обл. від 08.08.1937 р. за 14 днів засуджений до ВМП і через 12 днів після осуду розстріляний 20.08.1937 р. Реабілітований прокуратурою Вінницької області 09.12.1959 р.

Наступними були заарештовані:

МИСЛИБОРСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ФЕДОРОВИЧ, 1892 р.н., с. Лапківці Хмельницького р-ну Хмельницької обл., українець, із службовців, ієрей, одружений, 2 дітей, проживав у с. Павлівка Калинівського р-ну. Заарештований 11.11.1937 р. Звинувачуваний за ст. 54-10 КК УРСР. За постановою трійки УНКВС у Вінницькій обл. від 20.11.1937 р. засуджений до 10 р. виправно-трудова таборів (далі ВТТ). Помер на півночі в Росії, м. Печора 1941 року. Реабілітований прокуратурою Вінницької обл. 02.06.1989 року.

ЖОЛТКЕВИЧ ЙОСИП ФЕОФІЛОВИЧ, 1873 р.н., с. Михайлівка Ямпільського р-ну, українець, із служителів релігійного культу, освіта – Подільська духовна семінарія, протоієрей, одружений, проживав у с. Павлівка Калинівського р-ну. Заарештований 27.10.1937 р. Звинувачуваний за ст. 54-10 КК УРСР. За постановою трійки УНКВС УРСР розстріляний 13.12.1937 р. Реабілітований прокуратурою Вінницької обл. 03.04.1957 року.

Наприкінці 1937 року на павлівських священників-виселенців відкрили гучну групову кримінальну справу за антирадянську агітацію.

Серед засуджених були:

БІЛЕВИЧ ФЕДІР ГРИГОРОВИЧ, 1895 р.н. с. Борівка Чернівецького р-ну, проживав у с. Павлівка Калинівського р-ну, українець, із служителів релігійного культу, освіта середня, ієрей, одружений. Заарештований 02.12.1937 р. Звинувачуваний за ст. 54-10, 11 КК УРСР. За постановою трійки УНКВС у Вінницькій обл. 09.12.1937 р. засуджений до 10 р. ВТТ. Реабілітований прокуратурою Вінницької обл. 08.10.1964 р.

ОСЕЦЬКИЙ ВОЛОДИМИР ЛЬВОВИЧ, 1884 р.н., с. Плоске Муровано-Куриловецького р-ну, проживав у с. Павлівка Калинівського р-ну, українець, із священнослужителів, закінчив духовну семінарію, протоієрей, одружений, мав 2 дітей. Проживав у лісі на «Вільхівській дачі». Заарештований 02.12.37 р. Калинівським РВ НКВС, утримувався у Вінницькій тюрмі, звинувачуваний за ст. 54-10,

11 КК УРСР. Постановою трійки УНКВС у Вінницькій області від 09.12.1937 р. ув'язнений на 10 р. ВТТ. Помер в м. Куйбишев під час етапування. Реабілітований 08.10.1964 р. Вінницьким облсудом.

*Священики-виселенці: Білевич Федір Григорович,
Осецький Володимир Львович (фото праворуч)*

ЩЕРБАНЬ СЕМЕН ЯКОВИЧ, 1894 р.н. с. Польна Тернава Солобковецького р-ну, Хмельницької обл., проживав у с. Павлівка Калинівського р-ну, українець, ієрей, одружений. Заарештований 02.12.1937 р. Звинувачуваний за ст. 54-10, 11 КК УРСР. За постановою трійки УНКВС у Вінницькій обл. 09.12.1937 р. засуджений до 10 р. ВТТ. Реабілітований прокуратурою Вінницької обл. 08.10.1964 р.

СОРОЧИНСЬКИЙ АНТОН ВАСИЛЬОВИЧ, 1884 р.н. с. Пасат Балтського р-ну Одеської обл., проживав у с. Павлівка Калинівського р-ну, українець, із священнослужителів, освіта духовна середня, ієрей. Заарештований 02.12.1937 р. Звинувачений за ст. 54-10, 11 КК УРСР. За постановою трійки УНКВС у Вінницькій обл. від 09.12.1937 р. засуджений до 10 р. ВТТ. Реабілітований прокуратурою Вінницької обл. 08.10.1964 р.

СЕВЕРИНОВ ТИМОФІЙ ГАВРИЛОВИЧ, 1883 р.н.
с. Попелюхи Муровано-Куриловецького р-ну, проживав у
с. Павлівка Калинівського р-ну, українець, із
священнослужителів, грамотний, ієрей, одружений, 4 дітей.
Заарештований 02.12.1937 р. Звинувачений за ст. 54-10,11 КК
УРСР. За постановою трійки УНКВС у Вінницькій обл. від
09.12.1937 р. засуджений до ВМП. Розстріляний 13.12.1937 р.
Реабілітований прокуратурою Вінницької обл. 08.10.1964 р.
(від арешту до осуду – 7 днів, а до розстрілу – 11 днів).

Виписка про розстріл Северинова Т.Г.

Усі священники освічені, зі значним досвідом духовного служіння, тому і були небезпекою для атеїстичної влади. Основні звинувачення проти підсудних були в «організації антирадянської діяльності», яка виражалася в тому, що: «виселенці є неблагонадійними для влади»; вони «колишні священнослужителі»; у них «збираються віруючі люди»; «не підтримують колгоспи», а відповідно хочуть їх розвалити і т. ін. За показами свідків, звинувачувані говорили: «Гріх працювати в неділю», «влада «червоного дракона» не дає переселенцям нічого робити», «церкви відкриють люди, які будуть при владі, заставляють комуністів будувати Церкви». Свідки по справах повторюються, а будь-які істотні звинувачення відсутні.

Не варто шукати недоліків у веденні слідства, адже воно мало політичний характер. Священники були носіями духовного зерна, стійко переносили як фізичні випробовування, так і

духовні наруги. По-різному чинили люди, в тому числі і священники, у ті важкі часи гонінь на Церкву, але найсильніші продовжували нести свою духовну ношу. За це вони були гонимі, судимі, їх виселяли, катували, розстрілювали, але все переносили з вірою в Божий промисел своїх страждань, з вірою в майбутнє спасіння і життя вічне.

Звинувачувані священники не визнали своєї провини. Проте доля їх була повністю вирішена в дусі того часу. На підставі постанови трійки УНКВД УРСР у Вінницькій обл. від 9 грудня 1937 року Северінова Тимофія Гавриловича розстріляли з конфіскацією майна. Священиків Білевича Ф.Г., Осецького В. Л., Сорочинського А.В. і Щербаня С.Я. ув'язнили в ВТТ на 10 років.

Нібито гуманний вирок «...10 років ВТТ», а насправді це безтерміновий розстріл. Переважна більшість таких засуджених гинула на пересилках або зникала безвісти в жорнах державного «конвеєра смерті».

Олег Федорович (зліва) і Олег Олегович Білевичі

Не вернувся із заслання Федір Білевич, але в Калинівці-11 остався проживати його син Олег Федорович, в Павлівці проживає сім'я його онука Олега Олеговича Білевича.

У 1938 році арешти тривають.

ТРЕМБОВЕЛЬСЬКИЙ ТИМОФІЙ ПЕТРОВИЧ, 1875 р.н., с. Петрашівка Ямпільського р-ну, українець, освіта – Подільська духовна семінарія, із духовенства, протоієрей, проживав у с. Павлівка Калинівського р-ну, заарештований 23.06.1938 р. За постановою ОС УНКВС від 19.01.1939 р. звільнений. Вирок як виняток із загальної схеми звинувачень у ту жахливу пору. Реабілітований прокуратурою Вінницької обл. 15.01.1990 р.

Важко сказати, хто як міг би вчинити в жахливих умовах допиту, схиляння до співробітництва з каральними органами, пропозиціями зректися віри. Якщо заглянути у своє серце, то чи є там бажання бути послідовниками священників-мучеників? Будемо звертатися до Бога з проханням у спокої проявляти свою віру. *Боже, милостив буди мені грішному (Лк. 18.13).*

Слідча справа на священнослужителів із Павлівки

*«Вірою вони приймали скорботи і страждання,
як дари від Бога»
(Свт. Ігнатій Брянчанінов)*

Не встигли завершити кримінальні справи на священників-виселенців у Павлівці і навколишніх селах, а уже відкриті інші – по колишніх священнослужителях.

У с. Павлівці в 30-х роках проживав син розстріляного священника Володимира Лукича Цапкевича, уродженець Павлівки, колишній священник в селі Байківка **Ростислав Володимирович Цапкевич**, а також диякон в Павлівці з 1924 до 1935 року – **Московець Яків Арефійович**.

У червні 1938 року священник Ростислав Цапкевич і диякон Яків Московець разом із колишніми священниками **Дверницьким Михайлом Гнатовичем** із Калинівки і **Войчишин-Стахмичем Антоном Васильовичем** із Сальника були звинувачені як члени «антирадянської націоналістичної повстанської організації».

Із їхньої судової справи дізнаємося, що:

ЦАПУКЕВИЧ РОСТИСЛАВ ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1887 р.н., с. Павлівка, українець, із священнослужителів, закінчив Кам'янець-Подільську духовну семінарію у 1913 році, з 1913 р. священник у с. Політанки Ямпільського повіту, з 1917 до 1929 роки в с. Байківка Калинівського району, протоієрей, дружина Раїса Логінова, дочка Тамара. З 1935 року працює обліковцем у колгоспі ім. Леніна с. Павлівка. Заарештований 24.06.1938 р. Калинівським РВ НКВС, утримувався у Вінницькій тюрмі, звинувачуваний за ст. 54-2, 7.11 КК УРСР.

МОСКОВЕЦЬ ЯКІВ АРЕФІЙОВИЧ, 1884 р.н., українець, із селян, дружина Анастасія, син Микола. З 1920 р. диякон у с. Гавришівка, з 1924 до 1935 року диякон у с. Павлівка. З 1936 р. дезинфекатор на станції Калинівка. Заарештований 24.06.1938 р. Калинівським РВ НКВС, утримувався у Вінницькій тюрмі, звинувачуваний за ст. 54-4, 7,11 КК УРСР.

ДВЕРНИЦЬКИЙ МИХАЙЛО ГНАТОВИЧ, 1884 р.н., с. Чуків Брацлавського р-ну, проживав у с. Павлівка, українець, із священнослужителів, сторож кінотеатру в Калинівці. Заарештований 23.06.1938 р. Калинівським РВ НКВС, утримувався у Вінницькій тюрмі, звинувачуваний за ст. 54-2, 11 КК УРСР.

ВОЙЧИШИН-СТАХМИЧ АНТОН ВАСИЛЬОВИЧ, 1893 р.н., с. Стодольці Жмеринського р-ну, проживав с. Сальник, українець, дружина, дочка, учитель, із священнослужителів, табельщик на будівництві залізничної дороги. Заарештований 23.06.1938 р. Калинівським РВ НКВС, утримувався у Вінницькій тюрмі, звинувачуваний за ст. 54-2, 11 КК УРСР.

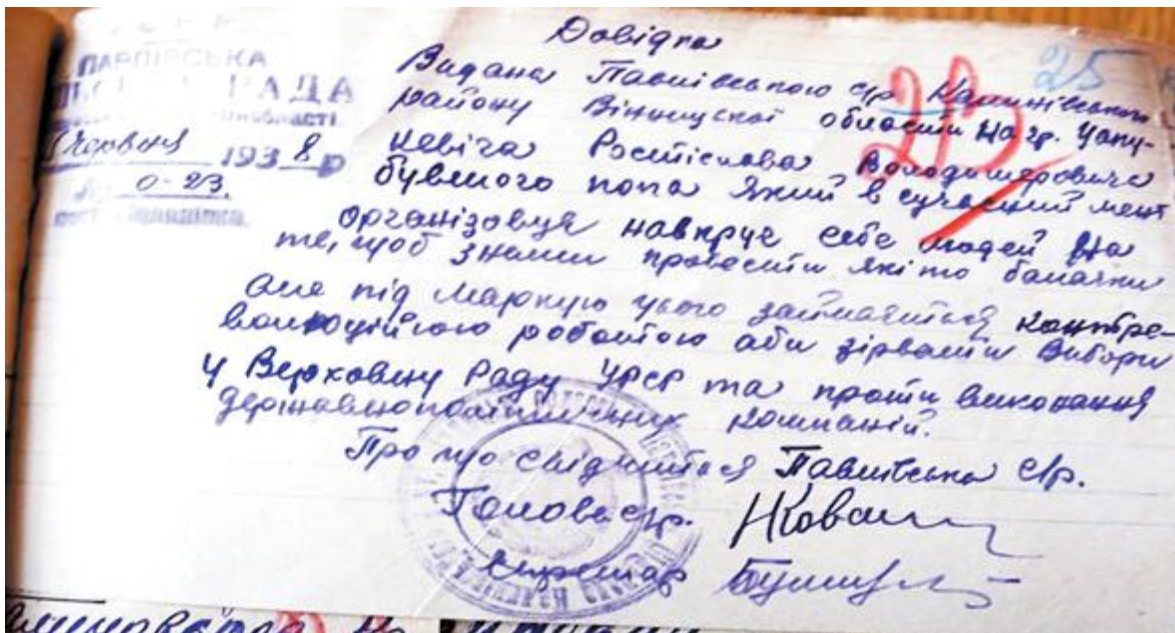
Основними звинуваченнями для всіх затриманих є «участь у антирадянській націоналістичній організації», «проведення контрреволюційної агітації», «вербування нових членів», «шкідництво в колгоспі», «прививання націоналістичних поглядів», «робота по зриву виборів».

Згідно з допитами, у розкритій організації була «основна і кінцева мета: від'єднання України від Радянського Союзу

шляхом повстання в тилу Червоної Армії в момент війни фашистських держав проти СРСР і встановлення «Самостійної Української держави».

З довідки, виданої головою Павлівської сільради, «Цапукевич Ростислав Володимирович, колишній піп, організовує людей і займається контрреволюційною роботою, аби зірвати вибори у Верховну раду УРСР».

Осуд очевидний, але свідки по слідству, павлівчани, не надають жодних прямих свідчень проти Ростислава Цапукевича і Якова Московця. Свідок із Калинівки **Лейбман Пинь Шимович** вказує, що «батько звинувачуваного Володимир Цапукевич був убитий в 1918 або 1919 році»⁵, тобто тоді, коли в село зайшли представники нової більшовицької влади.

*Довідка на Ростислава Цапукевича
із Павлівської сільської ради*

За сучасними спогадами односельчан, священик Ростислав Цапукевич був доброю, розумною людиною, цікавим співрозмовником. У будинку в них було завжди людно: одні йшли за порадою, інші – за допомогою. У священика була

⁵ Офіційне свідчення про вбивство о. Володимира Цапукевича

єдина донька Тамара, але щодня в них було дітей, як у дитячому притулку. Отець Ростислав розповідав притчі, повчальні історії, навчав молитися, чим виховував у дитячих серцях любов до Бога і до ближнього, доброту, повагу, щирість... Павлівчани знали про переслідування о. Ростислава, наскільки могли, підтримували, часто йшли за порадою або почитати Псилтир, запрошували здійснити обряди і Таїнства Православної віри. Зі священником у них завжди були довірливі і душевні стосунки, у ньому відчувався дух Божої благодаті і духовного покликання.

Радянська влада спонукала о. Ростислава до письмової відмови від релігійних вірувань і зречення від сану. Священик не зрікся віри, за що і був арештований та судимий.

На допитах, які проводив оперуповноважений 9-го відділу УГБ ВОУ НКВС Збаранчук, усі підсудні визнали себе «учасниками антирадянської націоналістичної організації», але на суді, який відбувся 20 червня 1939 року, усі звинувачувані по справі відмовилися від своїх свідчень.

Вирок по Московцю і Цапукевичу був таким: «Московця Якова Арєфійовича позбавити волі в виправно-трудовах таборах у далеких місцевостях СРСР на п'ять (5) років з обмеженням у правах на три роки. Цапукевича Ростислава Володимировича за недоказаність злочину – «виправдати».

У 1937-1939 роках були репресовані 25000 церковників з України, з яких 22000 осіб «безслідно зникли».

Сутність цих невинних страждань священнослужителів може бути зрозуміла тільки з вірою в те, що зі смертю тіла закінчується не життя, але лише її серйозний підготовчий етап до вічності, і що жодне страждання не залишається без великої і вічної винагороди Божої.

Апостол Павло писав: «... нинішні тимчасові страждання нічого не варті порівняно з тією славою, яка відкривається в нас» (Рим. 8, 18).

Під час війни

*Прийдіть до Мене усі струджені та обтяжені,
і Я заспокою вас
(Матвія 11.28)*

На 1941 рік у Вінницькій області не залишилося жодного відкритого храму. Це пояснюється прикордонною зоною єпархії, де особливо жорстоко викорчувалося все релігійне. Уже відомі священники-виселенці із 100-кілометрової прикордонної зони і розправа над ними. Перед війною церковне життя відбувалося переважно в приватних будинках і здебільшого нелегально.

З приходом німецько-фашистських загарбників дещо послабилося гоніння на Церкву. З серпня 1941 року у вінницьких храмах розпочалися Богослужіння. Але ще в жовтні у Вінницькій єпархії віднайшли тільки 150 православних священників.

У Павлівці на той час проживав священник Ростислав Цапукевич. Восени 1941 року павлівчани зі священником обладнали під церкву новозбудований клуб. На будівлі встановили хрест, у залі до стелі прикріпили панікадило, зробили іконостас, його розмалював місцевий художник **Степан Маздигонів**. Отець Ростислав Цапукевич одягнув ризи і проводив богослужіння, вінчав молоді пари, хрестив дітей...

Клуб у 70-х роках

За спогадами павлівчанина-партизана **Григорія Юхимовича Гуменчука:**

«З 1-го жовтня 1941 року з дозволу німецької влади почалося навчання в школі з першого по дев'ятий клас. Наймолодші партизани пішли до школи. Була небезпека, щоб хтось з них не висловився проти окупантів. Діти є діти.

Учителів прислали десь із Західної України. Всі вони були явні націоналісти і намагалися впливати не тільки на учнів, а й на молодь села. Організували «Просвіту», де виступали з доповідями в основному про героїчне минуле українського народу, включаючи негаразди радянських часів, заперечуючи все позитивне, що було до окупації. Драматичним гурток ставив п'єси: «Назар Стодоля», «Ой не ходи, Грицю», «Дай серцю волю» та інші. Підпільний комітет активно втрутився в роботу «Просвіти». Ми були виконавцями ролей в постановках, приймали участь в обговоренні доповідей.

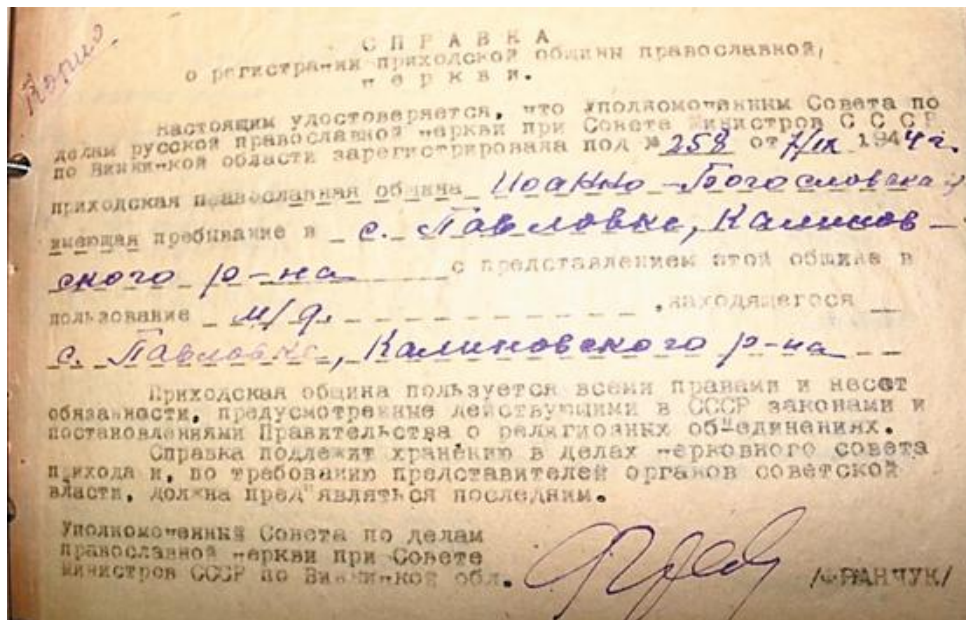

Григорій Юхимович Гуменчук

Керував «Просвітою» комендант села Геннадій Глинський, ярий націоналіст. Він же був фактичним директором школи, де читав «Закон Божий». Покійний батюшка Цапукевич Ростислав Володимирович у церкві з амвона звернувся до віруючих, щоб не пускали дітей до школи, бо Глинський поробить з них уніатів.

За цей виступ він був заарештований і відправлений в жандармерію. На другий день зібралися жінки, пристарілі чоловіки з хрестом і хоругвами та й вирушили на Калинівку. Дорога йшла понад громадську управу, де їм на зустріч вийшли староста села, комендант та кілька озброєних німців. Процесію розігнали. Батюшку відпустили, але заборонили церковну відправу. Її відновили після закриття школи 1 січня 1942 року».

Діти, молодь і дорослі ходили до церкви в неділю та свята. Під час недільного богослужіння в храмі було людно. Проте одного разу приїхали окупанти і прямо зі служби забрали молодь на роботу до Німеччини. У селі залишилися здебільшого жінки, діти, інваліди.

Довідка про реєстрацію церковної громади

З червня до жовтня 1943 року священники Вінницької єпархії брали участь у розкопках й організації перезаховань тіл репресованих, розстріляних НКВС у 30-х роках у м. Вінниці. Усього було 19 перезаховань. Перезаховано 9439 тіл, серед них упізнано 675 осіб, з них 72 особи духовенства, навіть єпископ Інокентій (Тихонов). Невідома участь павлівчан у перезахованнях, але відомо, що були розстріляні священники, які проживали в Павлівці, цих священників міг знати і о. Ростислав Цапукевич.

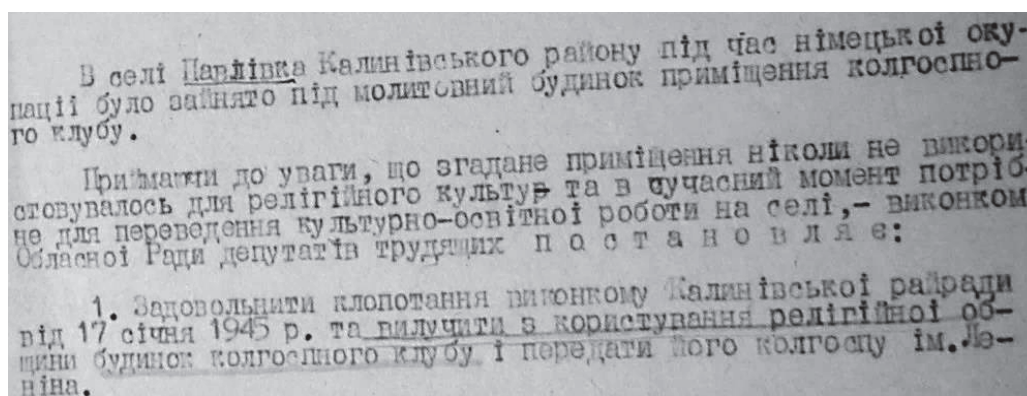
Жорстокі були роки перед війною, але прийшло лихоліття ворожої окупації. Проте люди продовжували трудитися, служити Божим справам.

Під час війни дячихою в церкві була **Марія Самсонок (Самсончина)**, що проживала на кутку Беїві. Згодом дячихою стала колишня ігуменя **Браїлівського монастиря Валерія (Марія Осауленко)**, яка почала керувати церковним хором. Владика з Вінниці говорив: «Матушка Валерія, не заривайте талантів, співайте».

У березні 1944 року село Павлівку звільнено від ворога.

7 вересня 1944 року була зареєстрована православна громада Іоанна Богослова в с. Павлівка

Влада вимагала від священника звільнити приміщення церкви під клуб, а іншого приміщення й місця під церкву не надавала.

Витяг із довідки про використання сільського клубу

Сім'ю Цапкевичів виселили з їхнього помешкання, а будинок віддали під школу. Отець Ростислав разом із сім'єю перейшов жити в хату, яка була розташована на цвинтарі біля старого дуба.

Павлівчани бажали мати храм, у якому можна було б проводити богослужіння. Будувати в часи війни не мали можливості. У безвихідній ситуації **Ляхвинчук Марія Федорівна** запропонувала отцю Ростиславу обладнати під храм світлицю в її хаті. Так найкраще місце в хаті було обладнане для богослужінь, а на кухні жила господарка з донькою

Ольгою. (*Ольга Іванівна Харчук (Ляхвинчук) на сьогодні трудиться в павлівському храмі касиром*). В оселі Ляхвинчук Марії храм перебував з 1944 до 1947 року.

Харчук Ольга Іванівна

*Ляхвинчук Марія з дочкою
Ольгою, 1956 рік*

Домовий храм був малим для вірян села. Тоді тільки хористів було до десяти осіб, а через труднощі життя люди почали тягнутися до церковних справ. Віряни гуртувалися навколо духовного отця, вірили в Божі справи, у те, що Господь не залишить їхніх бажань окормлятися Божим духом у новому храмі.

2. Храм ікони Божої Матері «Усіх скорботних Радість»

*Кожен воскресне, одитий справами своїми,
як одежею, добрі вони або злі.
(Прп. Авва Ісая)*

Розбудова храму й церковнослужителі

Священик Ростислав Цапукевич і парафіяни просили владу виділити обіцяне приміщення або землю під будівництво храму, на що постійно отримували відмову. Бажання мати храм було надзвичайним.

Уже була організована релігійна громада, віряни регулярно ходили на богослужіння, відкривали душу до покаяння і споживання Божих дарів.

Після одного з богослужінь місцевому жителю **Семенові Нестеровичу Гуменчуку** приснився сон, у якому йшлося про те, щоб не гаяти часу, а будувати храм на цвинтарі.

Семен Гуменчук був здивований сновидінням, бо на цвинтарі не було місця навіть для могил. Семен Нестерович розповів цей сон священику та односельчанам. Дійшли думки: розгорнути могили і розпочати будівництво.

У 1946 році отець Ростислав організував будівництво нового храму. На місці розташування майбутнього вівтаря засипали і розрівняли два довгих «кагати» (насипи і впадини на місці поховання). У цих «кагатах» під час голодомору 1932-33 років ховали людей, зносили на ряденцях покійників і масово покладали в могилу. Кагати день за днем продовжували заповнювати, покійників лише зверху присипали землею.

Гуменчук Семен Нестерович (зліва) із сім'єю

Фото і посвідчення священника Ростислава Цапукевича

Приходили сумні аналогії. У часи гонінь на християнство в перші три століття була практика служінь вірян на гробах померлих християн. Тут на могилах їх ніхто не переслідував, тут було безпечно, немов знаходилися між минулим і майбутнім світлим Воскресінням.

А в тій ситуації була спільна могила односельчан, які стали безневинними жертвами безбожної політики влади. Не всіх покійників хоронили за православними традиціями, не завжди були можливості і сили. Люди вмирали сім'ями. Минуло зовсім мало часу з пори масових поховань, страх і страждання були зовсім свіжі, сумнівів безліч. Але люди з молитвою до Бога, з надією вимолити гріхи невинно постраждалих односельчан розпочали справу.

Церкву на цвинтарі будували «толокою» і за кошти вірян. Люди в післявоєнні роки жили бідно, грошей не було. Жертвували на будівництво хто що міг: околоті зносили, їжу готували. Робітників тоді не наймали, а працювали во Славу Божу всім селом. Приїздили на допомогу віряни з Мізякова, Гущинець, Кам'яногірки. На «Скалі» рвали камінь, клали під стовпи. Лісник **Оксентій Тригопчук** виділяв на будівництво храму дерево. Залишки околотів продали, купили цвяхи і бляху для покриття церкви.

Ікона і храм в честь «Усіх скорботних Радість»

Духовний настрій був надзвичайний, адже всі громадою будували Божий храм. Труднощі великі, післявоєнний період, голод, але люди бажали насамперед втамувати голод духовний. Старий зруйнований храм ще був в очах багатьох людей; храм

у колишньому клубі – як малий ковток духовних потреб; служіння в домовому храмі – як вимушений захід у безвиході, а тут – будівництво нового вистражданого Божого храму. Ніхто не змушує, а головне – щоб не заважали. І все збулося по волі Божій.

У 1947 році закінчили будівництво храму і назвали в честь дня початку Богослужінь і величання ікони **«Усіх скорботних Радість»**⁶. На святковій службі були присутні священники благочиння. Після завершення служби відбулася святкова трапеза (обід) для священників і вірян.

Присутність у новозбудованому храмі є найбільшим щастям для вірянина. Святий пророк Давид, хоча був царем, хоча мав великі чудові палати, хоча мав усі засоби земної насолоди та веселощів, але, розглянувши все і оцінивши все належно, сказав:

«Одного прошу я у Господа, одного бажаю, щоб жити мені в домі Господньому усі дні життя мого, дивитись на красу Господню, щоранку молитися у храмі Його» (Пс.26; 4).

Цар Давид багато потрудився, але не дано йому побачити новий Єрусалимський храм за ті кровопролиття, які відбувалися за його царювання.

У Павлівці, по волі Божій, відбудували новий храм. Старостою церкви обрали Семена Нестеровича Гуменчука, який вів облік усіх витрат від початку і до закінчення будівництва храму. Паламарем у церкві був **Прокіп Палящий**, який жив біля старого ставка. Активними в організації будівництва, ніби прорабами, було подружжя **Білозор (Капчоня) Параска і Яків**. Згодом ліворуч від церкви побудували хатину, у якій потім жила черниця. Місця для цвинтаря біля церкви було мало, і **Годзик Христя** віддала частину свого городу під цвинтар.

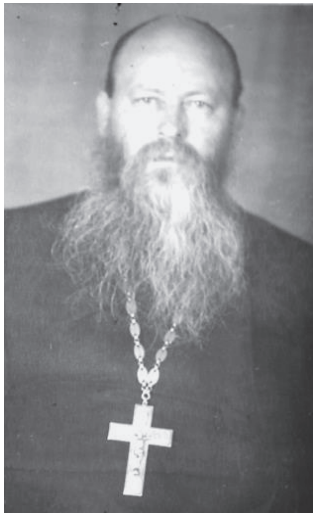
⁶ В офіційних церковних документах до 1999 р. трапляються назви церкви в с. Павлівка «Свято-Іоанно-Богословський» храм і храм «Ікони «Усіх скорботних Радість». Після 2001 року використовується тільки назва храму «Ікони «Усіх скорботних Радість». Далі по тексту подано назви храму згідно з офіційними документами.

Церковний хор села Павлівка, 1947 р. Верхній ряд: Федір Гуменчук (Коліш), Гнат Щербань (Качкодой), отець Ростислав Володимирович Цапукевич, Василь Олійник, Терень Майстрів, Настя Любчик; середній ряд: Йосип Причшин (Воловик), Катя Гринчук (Бараниха), Ганя Гуменчук (Романишина), дячиха Марія Федорівна Осауленко (ігуменя Валерія), Дімна Панасюк (Качуриха), Гапка Майстрового Тереня, Прокіп Палящий; нижній ряд: Міша Гуменчук (Романишин), Танька Гуменчук (Романишина), Поля Олійник

Влада не могла спокійно дивитися на духовний порив церковних громад. У 1947-50-х роках знову посилювалися репресії. Згідно з доповіддю міністра МВС «на Україні з 1.01.1947 до 1.06.1950 року було заарештовано за пособництво німецько-фашистським окупантам і активну підривну діяльність проти СРСР та зв'язку з націоналістами 679 православних священиків». Цим пояснюється обставина, чому раніше судимий як член «антирадянської націоналістичної повстанської організації» священик Ростислав Цапукевич у

1947 році передав справи по павлівській церкві священику Леоніду Кириловичу Рибаку.

*Фото і посвідчення о. Леоніда Кириловича Рибак
(1947-48 рр.)*

По волі Божій наступного 1948 року в селі знову служив о. Ростислав Цапукевич. Так у постійних тривогах продовжувалося духовне життя в Павлівці й усій країні.

Священик Ростислав проявляв турботу про людей, допомагав хворим, самотнім, пристарілим і сиротам. Це особливо відзначали односельчани порівняно з бездушністю офіційної влади, яка відстоювала тільки державні плани чергових п'ятирічок, не мала часу і часто не бажала розібратися в потребах конкретної людини. Унаслідок цього зростає кількість людей, які відкрито дотримувалися релігійних поглядів.

У 50-х роках ХХ століття о. Ростислав переховав свого батька о. Володимира на цвинтарі біля храму в честь ікони «Усіх скорботних Радість», встановив кам'яний хрест.

На початку 60-х років священик Ростислав став хворіти, у нього була мокра екзема, ноги ятрили, не міг ходити. Його єдина донька Тамара вийшла заміж і проживала в Кам'янці-Подільському із сім'єю, вона забрала до себе хворого батька. Священик Ростислав Цапукевич дав заповіт, щоб його поховали в Павлівці.

Помер о. Ростислав Володимирович Цапукевич улітку 1978 року. Похоронили священика біля церкви, за віттарем, зі східного боку. Поминальний обід готували в **Томчук Євдокії Андріївни**, яка жила через дорогу від церкви.

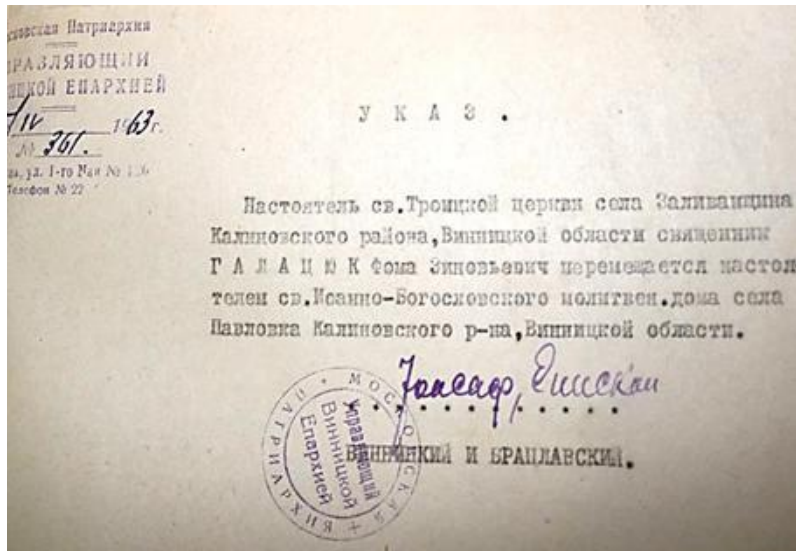
Могила священика Ростислава Цапукевича

Священик Ростислав Володимирович служив в с. Павлівка з 1941 до 1963 року (близько 22 років), його батько Володимир Лукич – з 1885 до 1919 року (37 років), дід Лука – з 1840 до 1885 року (45 років). Разом дід, батько й онук служили в Павлівці близько 104 років.

Звання наставника і священика досить важливе і гідне здивування, і воістину Божественне благовоління потрібно для того, щоб був вибраний достойний (Свт. Іоанн Златоуст)

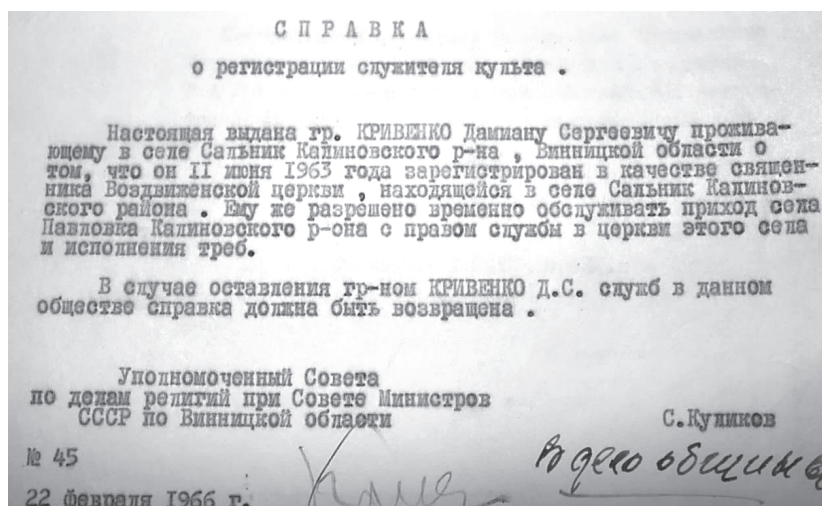
Нелегким видалося 100-ліття духовного служіння трьох поколінь священиків Цапукевичів. Тут і період кріпосного права з його безправ'ям; розбудова нової церковної школи; побудова нового храму; прихід нової влади і вбивство священика; руйнування храму; судові справи на священиків;

період війни і відновлення богослужінь; домовий храм; побудова нового храму. Змінювалися епохи, відбувалися грандіозні соціальні випробування, але не прикорочувався безперервний хід церковного життя. Люди гуртувалися біля священників, вірили в майбутнє Воскресіння і життя вічне.

Указ на священника Хому Галацюка

У квітні 1963 року прибув до Павлівки священник **Хома Галацюк** із Заливанщини, але уже в червні обслуговував парафію села Павлівка священник з Воздвиженської церкви у с. Сальник **Даміан Кривенко**.

Довідка про служіння в с. Павлівка священника Даміана Кривенка

Священик Йосип Андрущенко

З 4 квітня 1966 р. в павлівській церкві відправляв службу Божу священик Йосип Павлович Андрущенко, родом із села Мізаківська Слобідка. Священика привозили на службу підводою, у нього була нерозбірлива мова, він був контужений під час війни.

*Портрет о. Йосипа та його могила
в с. Мізаківська Слобідка*

Дружна була церковна громада при о. Йосипові. Тільки хористів було 11 осіб, із них 7 – ще від часу відновлення церкви в період війни. Віряни облагородили територію церкви, прикрасили стіни храму іконами й розписами. У цей час був оновлений склад церковних активістів – «церковна двадцятка».

Павлівчани дорожили своїм духовним наставником. Але священник Йосип важко хворів, із середини 70-х років він уже не міг проводити богослужіння. Помер о. Йосип 4 травня 1979 р., похований у с. Міз'яківська Слобідка. Періодично могилу священника відвідують павлівські віряни.

Деякий час в селі не було постійного священника. Богослужіння відбувалися нерегулярно. За переказами, ігумена **Валерія (Осауленко)**, **Настя Лизьова** вчитали Псалтир і поїхали до Вінниці просити настоятеля в церкву. Спершу не було результату.

Згодом зустрілися із земляком **Мілетієм Кульчицьким**, який працював в облвиконкомі, і той пообіцяв допомогти в розв'язанні питання з призначенням священника. У Павлівці з 1977 року почав служити ієрей **Василій Кушнір**.

С П И С О К

хористов религиозного общества _____
 села Павловка сельского Совета _____
 района Калиновского области _____ за 1974 г.

№ п/п	Фамилия, имя, отчество	Год рождения	Образование	Место работы и занимаемая должность	Домашний адрес	Стаж пребывания в хоре
1.	Тукескица Николай Павел	1893	4 кл.		с. Павлова	с 1941
2.	Тукескица Федор Трал.	1890	2 кл.	исполнитель колхоз.	—	с 1943
3.	Тукескица Алексей Павел	1911	3 кл.	—	—	с 1941
4.	Трескина Владимир Пав.	1930	4 кл.	колхоз зав. - колхоз	—	с 1946
5.	Александровский Валерий Сем.	1930	5 кл.	колхоз различ. работ.	—	с 1948
6.	Косовична Валерий Пав.	1936	7 кл.	колхоз зав. колхоз	—	с 1955
7.	Ковальчик Григорий Пав.	1891	3 кл.	исполнитель колхоз.	—	с 1941
8.	Кегаев Алексей Пав.	1894	2 кл.	—	—	с 1941
9.	Савицкий Валерий Пав.	1896	3 кл.	—	—	с 1941
10.	Олейник Алексей Пав.	1927	4 кл.	колхоз различ. работ.	—	с 1943
11.	Лобчик Алексей Пав.	1903	2 кл.	исполнитель колхоз.	—	

Председатель исполкома Павловского сельского совета и районского секретарь *Александровский*

Список церковного хору в с. Павлівка в 1974 році

СПИСОК

Членов 20-ки релігійного общества _____
 села Павлівка сільського Совета _____
 району Калинівського області _____ за 1974 г.

№ п/п	Фамилия, имя отчество	Год рождения	Образование	Место работы и занимаемая должность	Домашний адрес	Стаж пребывания в 20-ке
1	Петрови Григорій Сидор	1899	1 кл.	школяр	с. Павлівка	с 1941/с/чол
2	Бровченко Євдоким Сидор	1899	2 кл.	школяр	— " —	с 1967
3	Годзяк Тетяна Адамів.	1904	4 кл.	— колхоз	— " —	с 1967
4	Гайдай Євдоким Федор.	1913	3 кл.	— " —	— " —	с 1967
5	Ковачев Шарий Тетяна	1901	3 кл.	— " —	— " —	с 1967
6	Колодаси Федорук Іван	1899	1 кл.	— " —	— " —	с 1967
7	Мисюк Іван Іван.	1901	3 кл.	— " —	— " —	с 1967
8	Соломон Шарий Фед.	—	3 кл.	— " —	— " —	с 1967
9	Лобочук Віра Ант.	1905	3 кл.	— " —	— " —	с 1967
10	Болодаси Федор Іван.	1901	2 кл.	— " —	— " —	с 1967
11	Григорук Федор Іван.	1909	1 кл.	— " —	— " —	с 1967
12	Слободан Ан-др Іван.	1910	2 кл.	— " —	— " —	с 1967
13	Дубук Іван Іван.	1910	1 кл.	— " —	— " —	с 1967
14	Слободан Тетяна Іван.	1903	1 кл.	— " —	— " —	с 1967
15	Осадчук Іван Іван.	1906	4 кл.	— " —	— " —	с 1941
16	Петрови Григорій Федор.	1888	3 кл.	школяр	— " —	с 1967
17	Ковчак Іван Іван.	1909	1 кл.	— колхоз	— " —	с 1967
18	Григорук Іван Іван.	1906	3 кл.	— " —	— " —	с 1967
19	Дубук Федорук Іван.	1910	2 кл.	— " —	— " —	с 1967
20	Слободан Іван Іван.	1912	2 кл.	— " —	— " —	с 1941

Председатель церковного Павлівського с/Совета
 секретарь _____

Список церковних активістів у 1974 році

З травня до листопада 1978 року настоятелем Іоанно-Богословської церкви в Павлівці значився священик **Лавр Петрович Петрук**, який проживав у м. Вінниця. Люди були незадоволені рідкими приїздами священика до села, тому вирішили на сході знову просити постійного настоятеля.

Настоящим подтверждается, что гр-н ПЕТРУК
Лавр Петрович, проживает в гор. Виннице, ул. Киевская 78
/ указать фамилию, имя, отчество и адрес местожительства /
является священником
/ священником, диаконом,
св. Иоанно-Богословской церкви православного религиозного общества
указать церковь, мечеть, костел, название религиозного
общества находящегося в селе Павловка
село, район, город
Калиновского р-на, Винницкой области ./Поручается обслуживать
точных адрес. приход /.

В случае оставления служб в данном обществе справка
подлежит возврату

1 Уполномоченный Совета
по Винницкой области

А.А.Собко

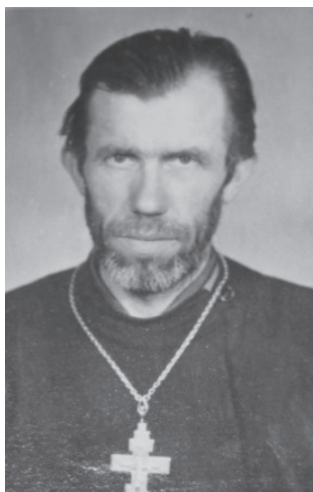
№ 33
" 16 " мая 1978 г.

Довідка про служіння священника Лавра Петрука

З 26 грудня 1978 року ієрей Василій Кушнір знову став настоятелем церкви у с. Павлівці і одночасно опікувався Христо-Воздвиженською церквою у с. Сальник.

Понад два століття в Павлівці служили дві династії священників, а за 15 років (з 1963 до 1978 року) помінялося шість священників. Багато спокус пережили павлівчани з частою зміною настоятелів церкви. Священникам також служилося нелегко. Постійна увага партійних працівників, антирелігійна пропаганда, зміна парафій, але все минулося. У село повернувся служити настоятель, який побажав у ньому жити, це отець Василій Кушнір.

Протоієрей Василій Кушнір

Я, Кушнір Василій Артемович 1929
года рождения, родился в селе Клебани
Тулшинского района Винницкой области.
Родители мои Артемий и Феодосия
были украинцы и занимались сельским
хозяйством. В праздничные дни я вместе
с отцом и матерью ходил в церковь.

Фото ієрея Василя Кушніра і витяг з його автобіографії

Василь Артемович Кушнір народився 1929 року в с. Клебань Тульчинського району, закінчив 7 класів, служив в армії, працював водієм, мав дочку і двох синів, які згодом стали священиками. Рукопокладений в сан священика 8.11.1977 року єпископом **Вінницьким і Брацлавським Агафангелом (Саввін)** у Свято-Димитрівській церкві села Стадниця. З 17.11.1977 року направлений настоятелем Іоанно-Богословської церкви у с. Павлівку. Згодом був настоятелем Іоанно-Богословської церкви у с. Холявинці, потім Хресто-Воздвиженської церкви у с. Сальник. З грудня 1978 року ієрей Василій Кушнір знову в Павлівці.

Спочатку священик винаймав у Павлівці житло, а потім придбав власний будинок. Жителі с. Сальник були незадоволені, що о. Василій приділяє їм менше часу й уваги. Були навіть скарги до єпархії на служіння священика. Павлівчани поважали свого вимогливого й строгого настоятеля. Регулярно відвідували богослужіння, прикрашали храм і церковні будівлі. Духовні чада отця турбувалися і підтримували о. Василя, коли йому потрібно було йти на відпочинок у 70 років.

Ми, нижче підписані гада протоієрей
Василія, просимо Ваше високопреосвя-
щенство, Владико Макаріє не залиша-
ти нас без духовника. Наш хваляючий
суджє, що Ви жовете о. Василія
відправляти на пенсію в зв'язку з 70-тєм.
Нє такого свєтєрника, мшєтє суджєн-
ню Господу, свєтєрника, який є для
нас його гад, рабонє, та чєт вєтєрній
пракєад для молодєх батюшєк.

Витяг із листа-прохання павлівчан

Біля нової дзвіниці

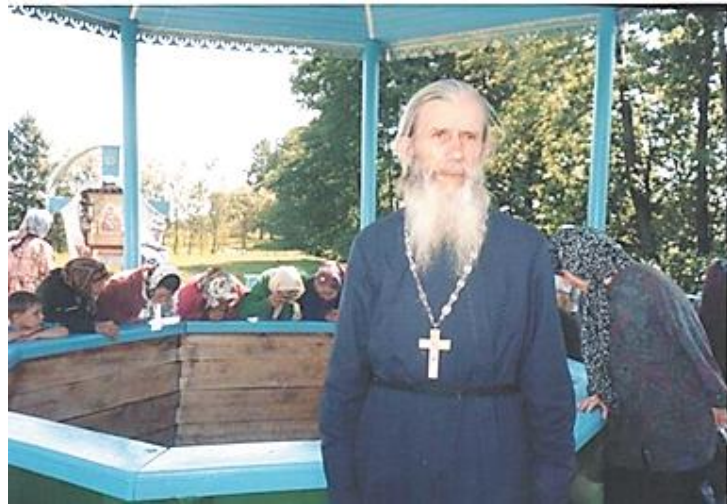
Священик Василій організував прихожан на будівництво трапезної, перекриття даху на церкві, оновлення зовнішніх стін за допомогою червоної цегли. Згодом біля церкви спорудили нову дзвіницю і встановили 2 великих і 3 малих дзвони, які скликають павлівчан на службу до храму. Поставили 2

поклонних хрести на в'їзді і виїзді з села, а один – у дворі храму.

Священик Василій разом із парафіянами брав активну участь у благоустрої каплиці над відновленим Калинівським Чудо-Хрестом, біля якого згодом викопали криницю. Вода в криниці особливих смакових якостей. Місцеві і мандрівні люди приходять поклонитись Хресту, напитись цілющої води, відпочити, помолитися в затишку і спокої.

*Відновлений
Калинівський Хрест*

Отець Василій біля криниці

Священик Василій був частим гостем з благодійними справами в медмістечку психіатричної лікарні, у будинках для престарілих, для дітей-сиріт, в інтернатах та інших закладах. Завжди надавав посильну допомогу тим, хто її потребував.

Особливий молитовний настрій був у павлівській церкві по неділях. Віряни із різних куточків єпархії знаходили тут розраду і духовний прихисток. Настоятель був вимогливим до себе і своїх духовних чад. Навчав Слова Божого, до покаяння приводив, таїнствами окормляв, вказував на дорогу, що у вічність щасливо веде.

Список

грамадян, які утворили релігійну
грамаду Української Православної
Церкви парафії храму "Всех
скорбящих Радость"

№	Прізвище, ім'я по- батькові	Дата народження	Почасова адреса	Підпис
1	Нацюха Марія Михонівна	1932	с. Павливка вул. Космодавська 11	
2	Нацюха Марія Василівна	1935	с. Павливка вул. Микулевська 33	
3	Демчук Марія Петрівна	1952	с. Павливка вул. Замчиська	
4	Возняк Іван Стахович	1944	ст. Камнівка 2 вул. Привокзальна 14	
5	Гораткова Ніна Григорівна	1936	с. Павливка вул. Привокзальна 4	
6	Мопатницька Ганна Терасимівна	1936	с. Павливка вул. Гагаріна 19	
7	Харчук Ольга Іванівна	1939	с. Павливка вул. Леніна 98	
8	Новозацька Ганна Василівна	1940	с. Павливка вул. Стальмахів	
9	Тарасюк Марія Павливна	1934	с. Павливка вул. Леніна 89	
10	Жоксевич Марія Степанівна	1944	с. Павливка вул. Леніна 125	
11	Жуменко Наталія Іванівна	1963	с. Павливка вул. Зоряна 54	
12	Шутова Надія Дмитрів	1955	с. Павливка вул. Стальмахів	

Сільський голова В. В. Гусак

Актив церковної громади за часів о. Василя

Багато павлівчан розказують про сердечно-духовного отця Василя. Людмила Василівна Гуменчук згадує, як в часи заборони відкритого служіння поза храмом священник не побоявся відкрито служити похорон і провадити на цвинтар її покійну бабусю **Кособуцьку (Панасюк) Христину Семенівну** у 1985 році. Це був сміливий вчинок невиконання розпоряджень влади щодо здійснення духовних потреб. Проте час помінявся, влада була зосереджена на власних проблемах, не було утисків на священника, і надалі похорони продовжували здійснювати за старими традиціями.

У перший тиждень Великоднього посту 2012 року о. Василь важко захворів, потрапив до лікарні. Фахівці боролися за його життя медичними препаратами, а духовні чада священника – молитвою. У храмі 7 місяців не було постійних богослужінь, і тоді єпархія призначила в церкву с. Павлівка протоієрея Сергія Петровича Лісниченка помічником для о. Василя. У церкві півтора роки було два священники.

Священик Василь із синами: ліворуч від батька – старший син протоієрей Іоанн, праворуч – молодший син протоієрей Яків

Помер протоієрей Василій Артемович Кушнір 30 квітня 2014 року. Зі всіма церковними почеснями проводжали покійного в останню путь священники Калинівського та інших благочинь, чисельні духовні чада з різних куточків області.

Похорон (зліва) і могила (справа) отця Василя Кушніра

Поховали о. Василя в Павлівці на кладовищі біля церкви із західного боку.

Про священника Василя хочеться сказати словами із Євангелія:

Згадуйте наставників ваших, що вам говорили слово Боже; і, дивлячись на кінець їхнього життя, переймайте їхню віру (Євр. 13.7).

3. З вірою та надією

*Віра є матір всякої доброї справи.
(Євр. 11.6)*

Духовний настоятель і релігійна громада

Настоятелем храму Ікони Божої Матері «Усіх скорботних Радість» у Павлівці з травня 2014 р. призначений протоієрей **Сергій Петрович Лісниченко**.

Протоієрей Сергій Лісниченко

Священик Сергій народився 26.02.1972 року в с.мт. Сутиски Тиврівського району в багатодітній сім'ї **Петра Івановича Лісниченка** та **Галини Володимирівни** (6 синів і 5 дочок).

Працював зварювальником на Калинівському машинобудівному заводі, у 1994 році одружився з **Наталією Недопитанською** із Мізяківської Слобідки. Дружина із багатодітної сім'ї (2 сини і 6 дочок).

Закінчив Волинську духовну семінарію, рукопокладений у сан священника 3.04.1994 року.

*Сім'я Петра і Марії Лісниченків; 1-й ряд: Андрій, Олексій;
2-й ряд: Іра, Оксана, Тоня, мама Галина, Наташа; 3-й ряд:
Сергій, Дмитро, Юля, Вадим, Олександр, батько Петро*

Вінчання подружжя Сергія і Наталії Лісниченків

Служив о. Сергій у храмі Архистратига Михаїла у с. Балабанівка Оратівського району, Свято-Покровському храмі у м. Хмільник, був настоятелем храмів Олександра Невського у с. Старий Пиків, Свято-Покровському у с. Новий Пиків, Свято-Феодосіївському у с. Мізяків, Апостола Луки у с. Кам'яногірка.

Отець Сергій серед рідних і близьких

Проживає о. Сергій у с. Павлівка, виховує 10 дітей: **Ніна** – 1996 р.н., **Ірина** – 1997 р.н., **Денис** – 1999 р.н., **Тетяна** – 2001 р.н., **Ігор** – 2004 р.н., **Роман** – 2002 р.н., **Сергій** – 2006 р.н, **Марія** – 2008 р.н., **Олександр** – 2010 р.н., **Олексій** – 2013 р.н. Діти працюють і навчаються, постійно відвідують храм, займаються в недільній школі. Це найбільша сім'я священнослужителя у Вінницькій єпархії.

Покійна дружина о. Сергія Наталія – була талановитим регентом, добре знала і вела порядок служби на кліросі, була прекрасною мамою.

Мама о. Сергія проживає в Павлівці. Провідують **Галину Володимирівну** її діти і чисельні онуки, серед них священнослужителі – сини **о. Сергій** і **о. Олександр**, настоятель храму Димитрія Солунського у с. Росоша Липовецького р-ну, черниця Браїлівського жіночого монастиря **Феодора (Юлія Лісниченко)**.

Отець Олександр Лісниченко

Протоієрей Сергій Лісниченко духовно опікується павлівчанами. Регулярно проводить богослужіння в храмі Ікони Божої Матері «Усіх скорботних Радість». Активну участь у богослужіннях бере хор, до якого входять:

**Гуменчук Катерина Григорівна,
Браткова Ніна Григорівна,
Лопатинська Галина Герасимівна,
Дика Марія Олександрівна,
Іванова Катерина Іванівна (регент),
Лісниченко Наталія Вікторівна,
Крюкова Галина Степанівна,
Чорноплеча Галина Григорівна,
Вдовиченко Тетяна Василівна,
Гуменчук Пелагія Сергіївна,
Ходзицька Марія Андріївна.**

Повноцінно протікає духовне життя в павлівчан. Діти й дорослі постійні учасники духовних фестивалів благочиння і Вінницької єпархії. У 2016 році учасники хору від храму були визнані кращими в благочинні на фестивалі «Різдвяні дзвіночки».

Недільна школа

Періодично в 10-12 числах січня в сільському будинку культури відзначають свято Різдва Христового і день народження Степана Руданського. Виконують піснеспіви і колядки, читають поезії земляка учасники місцевого народного хору «Журавка» за участі небайдужих павлівчан.

Народний хор «Журавка»

Хресна хода на храмові свято

Читання Євангелія перед храмом

В останні роки на Богоявлення (19-21 січня) практикується освячення священиком води в місцевому урочищі «Скала». Близько двох десятків молодих павлівчан оздоровлюються фізично і духовно в ополонці з освяченою водою.

У Павлівці проживає протоієрей **Олег Володимирович Урбанський** – настоятель Свято-Параскевеного храму в селі Іванівська Слобідка. Священик Олег Урбанський народився 26.09.1976 р. в м. Калинівка. Закінчив Калинівський технологічний технікум, працював інженером-механіком на Калинівському заводі деревостружкових плит.

Закінчив Київську духовну семінарію, рукопокладений у сан священика 16.02.2001 року. Служив у храмах Архистратига Михаїла у селах Великі Кутищі, Люленці, Грушківці і храмі Чудо Архистратига Михаїла у с. Шепіївка, одружений, має троє дітей, волонтер у зоні АТО.

Протоієрей Олег Урбанський

Священики Павлівки регулярно збираються на церковні свята. Несуть слово Боже павлівчанам.

Із духовного життя павлівчан

Павлівчани бережуть пам'ять про земляків. Встановили хрести на місцях поховання померлих від голоду в 1932-33 роках.

Доглядають за:

- братською могилою молодих павлівчан, розстріляних більшовиками в 1919 році;
- обеліском загиблим у роки Вітчизняної війни павлівчанам;
- пам'ятником на місці загибелі Героя Радянського Союзу Петра Волинця.

Парад 9-го травня

Кожного року 9-го травня відбувається вшанування дня Перемоги і загиблих у війнах. В Павлівці організується парад і мітинг біля обеліска загиблим у роки Великої Вітчизняної війни павлівчанам.

Звучать імена хоробрих, покладаються квіти до обеліску, провідуються місця загибелі партизан П. Волинця та І. Тимчука, їх землянки в лісі, могили загиблих у 1919 році, афганців А. Бабія, В. Гуменчука, В. Бондаря, захисника України на Донбасі Ю. Бабка.

Особливе шанування за померлими в Православ'ї звершується на третій, дев'ятий, сороковий день і річницю по смерті. Окрім цього, звершуються Вселенські панахиди (батьківські суботи) в суботу М'ясопусну, Троїцьку, Дмитрівську, 2-ї, 3-ї, і 4-ї седмиць Великого посту, 9-го травня та 11 серпня поминання спочилих воїнів, що за Віру і Вітчизну життя своє віддали. У храмах в ці дні відбуваються поминальні служби.

Обеліск загиблим у Великій Вітчизняній війні павлівчанам

Проводи

Головним і традиційним днем поминання для багатьох поколінь православних павлівчан є проводи – відвідування могил померлих на цвинтарі у встановлені дні. Дні проводів відбуваються від другої неділі Пасхи до Вознесіння і часто називаються Великоднем померлих. На закритому і новому на полі цвинтарях – проводи в другу неділю після Пасхи; біля храму «Усіх скорботних Радість» – на Трійцю; біля лісу – на Вознесіння. Навіть у часи гонінь на Церкву, коли були заборонені богослужіння поза храмом, люди самі приходили на могили, а потім удома в колі родини зі свічкою, хлібом і молитвою поминали своїх померлих.

Ще за тиждень до проводів прийнято відвідувати цвинтар, впорядкувати могили родичів, а також тих, що лишилися без опікунів. На проводи ходять родиною, провідують померлих, розстеляють на гріб хустину або рушник, на які покладають хліби, солодощі і квіти. Солодощі роздають дітям і пристарілим людям, пожертви і поминальні записки несуть на панахидний стіл, а кілька хлібів на поминальний родинний обід.

Особливий святковий день на цвинтарі біля лісу на Вознесіння. У храмі відбувається святкова служба, але більшість людей ідуть на цвинтар. Приїжджають з усіх куточків країни. У святкових одежах діти і дорослі.

З синами і онуками на цвинтар до рідних

Старенькі мами зі своїми синами йдуть провідати спочилих рідних. На цвинтарі багато знайомих, обговорюють питання минулого, сьогодення й прийдешнього. Тут і радість земного спілкування, і надія на зустріч зі спочилими в іншому житті, на радість життя вічного.

Проводи

Один раз в рік, за тиждень після Паски,
В моїм селі зустріти можна всіх:
З'їжджаються, щоб крашанки покласти
І пом'янути пращурів своїх.

Густішає народу, може, втричі,
Здибаєш тих, кого й не впізнаєш.
Час поміняв статури та обличчя,
Всіх невблаганно змінює, та все ж...

Стрічаєш друзів, як своє минуле,
Вже багатьох немає серед нас.
Пригадуємо, що давно минуло,
За ці роки став меншим вдвічі клас.

І з кожним роком менше приїжджають:
Беруть своє хвороби і роки.
Вже багатьох сьогодні поминають,
Вже їхні діти ходять на гробки.

Життя, життя... Ніхто того не знає:
Ще скільки років, а чи днів мине,
Коли й мене барвінок завітчає,
І хтось мене у день цей пом'яне.

Віктор Цимбал

Проводи на цвинтарі біля лісу

Заупокійна панахида

Після святкової служби в храмі на цвинтар приїжджають священнослужителі і відбувається панахида.

Пролунали над могилами пісні плачевні, пісні втішні священної панахиди. Почув імена покійних – живих для мого серця. Перераховували імена: моєї матері, братів і сестер, моїх дідів і прадідів померлих.

Спершу нахлинуло відчуття печалі; потім воно почало поступово відступати. До закінчення панахиди тиха розрада замінила собою глибоку печаль: церковні молитви розчинили сумний спогад про померлих духовною насолодою. Вони сповіщали Воскресіння, яке очікує померлих!

Свт. Ігнатій Брянчанінов

Після панахиди цвинтар пустіє. Усі родинами йдуть до батьківських осель або до близьких. За поминальним обідом родичі згадують добрі справи покійних, інколи спілкуються як із живими, просять розради у своїх справах.

Сільські цвинтарі

Цвинтар – місце завершення земного буття, місце поклоніння померлим. Його стан вказує на наше ставлення до пам'яті минулих поколінь.

У Павлівці є чотири цвинтарі, один старий закритий і три діючі.

Старий цвинтар

Найстаріший цвинтар розташований на центральній вулиці. Останнім тут було поховання **Семена Кособуцького** в 1947 році. Кілька могил доглядають і до сьогодні.

На цвинтарі є зруйновані могили священників, повалені масивні кам'яні хрести і пусте місце від зруйнованої каплички. За спогадами **Людмили Василівни Гуменчук**, бабуся якої **Харитина Кособуцька (Панасюк)** мала понад 90 років і проживала біля цього цвинтаря: на могилах були великі камені (*плити*) і хрести. Була і капличка, яка на початку ХХ ст. зазнала руйнування.

Старі хрести; у пошуках призабутого Людмила Гуменчук

На початку ХХ ст. в Павлівці проживав священик Володимир Цапкевич. Отже, звідси випливає, що могили на цвинтарі існують від часів поховання попередніх священиків. Цими священиками були Лука Цапкевич і Порфирій Добротворський, який спочив у 1847 році.

Повалені хрести на старому цвинтарі

В 1840 році в Павлівці ще проживало чисельне сімейство рідні Добротворських, яке, імовірно, з почетом поховало свого родича і духовного наставника на цвинтарі біля каплиці. Також на цвинтарі поховані священики Мирон і Михайло Шевадзицькі, які були ріднею Добротворського по його

дружині Антоніні Миронівні. Прослужили батько і син Шевадзицькі в Павлівці з 1748 р. до 1810 року.

Отже, з великою імовірністю можна зробити припущення: наявні у Павлівці могили на старому цвинтарі біля місця зруйнованої каплички є родинним місцем поховання священників у Павлівці і членів їх сімей. Серед них є пращурі поета Степана Руданського по лінії матері.

Вірогідність поховання на цьому місці Луки Цапукевича малоймовірна, адже його син священник Володимир Цапукевич був захоронений у 1919 році не біля каплички, а біля храму, який він збудував разом з батьком.

Два місця масових поховань 1932 року

На краю старого цвинтаря з південного боку (в низині біля долини) у двох кагатах відбувалися поховання в голодному 1932 році. Покійників масово покладали в рові і тільки присипали землею.

«На третій день приходили пом'янути покійника, а могилки немає, вона присипана наступними похованнями».

На місці масових поховань хащі дерев, але проглядаються дві впадини завдовжки близько 5 метрів і завглибшки до 15 сантиметрів кожна. Такі впадини характерні для минулих поховань, якщо на гріб не досипають землю.

Ці масові поховання 1932 року показала Людмила Гуменчук, а Григорій Бурлака зі священником Борисом позначили місця поховань, встановили на могилах хрести, камінь і пам'ятну табличку.

Запали свічу

Запали свічу в своїм вікні,
Щоб вона на цілий світ світила,
Щоб не зникла пам'ять у пільмі
Про таємні гуртові могили.

Щоб згадати у вечірній млі
Міліони жертв голодомору,
Що кричать прокльони з-під землі
Більшовицьким виродкам-потворам.

Запали свічу в своїй душі,
Розкажи і дітям і онукам,
Як чужі й свої «товариші»
Прирікали на голодні муки.

Як гребли останнє із комор,
Як живцем кидали до могили,
Щоби пам'ять про голодомор
В серці небайдужому ожила.

Запали свічу в своїм вікні,
Хай вона горить у кожному серці,
Хай вона горить в тобі й мені
Осудом голодній чорній смерті.

Запаліть свічу в своїм вікні,
Пом'яніть, з думками наодинці,
Всіх загиблих у голодні дні.
Пом'яніть, якщо ви українці!

Віктор Цимбал

Коли місця для поховань не стало, то сільська рада в 1933 році виділила землю для нового цвинтаря на полі через дорогу від старого цвинтаря.

Новий цвинтар на полі

На новому цвинтарі в 1933 році продовжували масові поховання у викопаному рові. Могила знаходиться на краю цвинтаря зі східної сторони і починається близько від дороги.

Місце масових поховань 1933 року

Зараз тут відсутні характерні впадини від поховань, а наявний земляний насип від господарської діяльності, на якому відсутні нові поховання.

*Обеліск на місці першого поховання розстріляних воїнів;
сучасний стан нового цвинтаря*

Цвинтар біля дуба

Величний дуб на цвинтарі

Один із старих є цвинтар біля трьохсотрічного величного дуба. Цей дуб пережив багато сільських подій і зараз є прикрасою села. Складається враження, що свій вірш «До дуба» Руданський писав саме до нього:

*А ти, дубе, кріпись,
Ти рости і рости, ...
І як Бог світовий,
На сторожі ти стій.*

І охороняє дуб своїм розкішним гіллям могили павлівчан і відомих, і безіменних. Усі тут однакові, у всіх участь одна – суд небесний.

Про подібний цвинтар з віковими деревами писав святий Ігнатій Брянчанінов: *«Величний цвинтар, осяяний віковими деревами. Під широкими деревами лежать прахи тих, які їх насадили. Яке усамітнення! Яка дивовижна, священна тиша! Скільки спогадів! Яке дивне, багаторічне життя! Могили предків огорожені колом вікових дерев. Широко розкинулось гілля: під покровом спочиває численне сімейство. Лежать тут прахи багатьох поколінь. Земля, земля! Змінюються на поверхні твоїй покоління людські, як на деревах листя».*

Оновлений храм на цвинтарі біля дуба

Тут на цвинтарі понад два століття тому в невеличкій школі вчилися павлівчани, тут сплять вічним сном заморені голодом земляки, тут гуртом збудували храм «Усіх скорботних Радість» і дзвіницю. На цвинтарі покояться вічним сном три павлівські священики:

- протоіерей Володимир Лукич Цапукевич,
- протоіерей Ростислав Володимирович Цапукевич,
- протоіерей Василь Артемович Кушнір.

Тут поховані черниці Браїлівського монастиря Валерія (Осауленко), Неоніла (Годзик), багато заслужених павлівчан. Нових місць для поховань майже немає.

Цвинтар під лісом (біля вітряка)

Раніше цвинтар був на полі, неподалік від вітряка для помолу зерна. Ще у 1909 році на цьому місці цвинтаря не було, а вже в 1919 році тут у братській могилі знайшли прихисток розстріляні молоді павлівчани.

Цвинтар біля вітряка

У радянські часи на цвинтарі росли великі дерева і чагарники, серед яких знаходили прихисток звірі і птахи, були схованки для дітей від батьківських очей. Згодом поле засадили деревами, які з трьох боків оберігають затишок померлих. Нова влада розпорядилася вирізати великі дерева, збудували новий паркан від дороги, і цвинтар став ніби меншим, ніби ближче могили родичів. З часом стало тіснувато могилам, і цвинтар перейшов через рів, який його обмежував. Павлівчани прибирають могили, підтримують порядок на цвинтарі, поминають померлих. Відвідування могил рідних спонукає до роздумів про вічне.

Мовчання, тиша непорушна – надбання цвинтаря до самого воскресіння. Прахи мерців говорять без звуків, яких потребує слово земне: тлінням вони виголошують гучну проповідь, переконливе умовляння безпечним, шумливим на земній поверхні шукачам тління.

Говорить вічність...Голос вічності – один, незмінний, непорушний. У ній немає непостійності, мінливості: у ній день – один, серце – одне, думка – одна. Той, хто з'єднує всіх воєдино – Христос. Звідти голос один... Голос вічності!... На жаль!... Мало прислухаються до тебе в галасливому земному готелі! То переешкоджає слухати тебе дитинство наше; то переешкоджають слухати тебе турботи, розваги життєві. Але ти не замовкаєш. Кажеш, кажеш, і, нарешті, через грізного посланника – смерть, вимагаєш і уважного, і неуважного слухача до звіту.

Свт. Ігнатій Брянчанінов

Коли після далеких поїздок і життєвих турбот приходиш на могили своїх рідних, відчуття вічності буття набуває особливого змісту. Тут тримаєш звіт перед пращурами і Богом. Як живеш? Куди ідеш? Чи по Божих заповідях справи твої?

Справа всієї громади

Павлівчани опікуються станом цвинтарів у селі. Завершили роботи з облаштування трьох діючих цвинтарів, загальна довжина яких складає чотириста п'ятдесят метрів при висоті кам'яного підмурка шістдесят сантиметрів, Павлівський сільський голова **Віктор Кособуцький** організував збір коштів від населення, взяли участь в обласному конкурсі проектів розвитку територіальних громад. Нестачу коштів компенсували з сільського бюджету, вагомий внесок надали павлівчани: голова правління «Калинівкаміжагросервіс» **Іван Тютюник**; директор ПП «Павлівка» **Юрій Браницький**; підприємець **Володимир Канюка**; **Юрій Гнатюк**.

Завдяки спільним зусиллям, усі діючі цвинтарі обнесені парканом. Це ще один крок до поліпшення благоустрою села, і прояв шанобливого ставлення до пам'яті предків.

Вічний дім

Переселяються потрохи односельці
У вічний дім, незвідану путь.
Тут сумно так, і тужно так на серці,
А їх щодня везуть, везуть, везуть...

Он – завуч наш, а он – сусід по парті,
Он той криниці все життя копав.
Над ними – обеліски, мов на варті,
Щоб з пам'яті з них жоден не пропав.

Є написи, роками майже стерті,
Лиш місяць лютий в мерзлу землю ліг.
Тут лікар врятував стількох від смерті,
А сам собі зарадити не зміг...

Той пив безбожно з горя і розпуки,
Тут упокоїлось безгрішне немовля,
Цей – грішник, бо наклав на себе руки,
Та всіх їх прийняла свята земля.

Он хрест стоїть, старий та безіменний,
Давно вже тут нікого не було,
І невідомо, хто тут погребенний,
І перед ким схиляється чоло.

Тут рівні всі, немає вищих, нижчих.
Тут поруч спочивають вороги.
Усіх їх примирило кладовище,
Простивши і провини, і борги.

Віктор Цимбал

Читання Псалтирі

*Де священні книги і читання,
там радість праведних і спасіння душ
(Прп. Єфрем Сірін)*

У часи гонінь на Церкву і відсутності священників духовне православне життя в Павлівці продовжувало свій безперервний плін. Особливо це проявлялося в постійному читанні «Псалтирі за померлими». Коли помирає людина, рідні замовляють відспівування, панахиди, сорокоусти, подають заупокійні записки, дають гроші в храми. Все це добре, але добре тільки в тому разі, коли залишається головне – молитва рідних про померлого, пов'язана з утриманням від гніву, лихослів'я, засудження, обжерливості й інших пристрастей, спонуканням себе до сповіді і причастя, до читання слова Божого, Святих Отців, до допомоги нужденним і хворим. Проте часто люди в горі за померлими запрошують читати Псалтир підготовлених людей.

Ольга Самсонюк Параска Коваль

На сьогодні в Павлівці вчитують Псалтир за померлими: **Ольга Матвіївна Самсонюк** (93 р.), **Параска Порфирівна Коваль** (93 р.), **Галина Герасимівна Лопатинська** (80 р.), **Ніна Григорівна Браткова** (80 р.), **Марія Олександрівна Дика** (80 р.), **Катерина Григорівна Гуменчук** (88 р.)

Псалтир із Браїлівського монастиря, яким користувалася ігуменя Валерія, знаходиться в Ходзіцької (Кособуцької) Марії Андріївни, 50 років не розлучається із Псалтирем Катерина Григорівна Гуменчук (Причишкова).

Важливо читати Псалтир за померлими, це робиться здавна. Звичайно, приймати на себе читання Псалтирі при гробі померлого може той, хто до цього здібний, має відповідні знання церковного Статуту. Молитва дієва тоді, коли вона ґрунтується на особистій праці виконання заповідей Христових, на подвигу боротьби зі своїми пристрастями. Тоді вона упокорює і зміцнює душу, відроджує в ній сердечну любов до інших. Така душа стає здатною і до дієвої молитви за покійного.

Катерина Гуменчук;

Марія Дика

Читали Псалтир і тоді, коли не було священика на приході. У голодні 1932-33 роки люди масово помирали, а читальниці Псалтирі несли своє нелегке служіння, продовжували неперервність духовних справ у важкі для країни і Церкви роки.

Також читали Псалтир перед тим, як їхати в паломницькі поїздки, просити в єпархії священика на парафію, перед далекою дорогою в заслання.

Скільки доль, різних подій проходило перед читальницями! Потрібно було заспокоювати людей в печалі, направляти на шлях віри в Бога. Адже в самих були нелегкі випробування. Як приклад, у Марії Дикої помер син. Відчай, зневіра. Проте обронене слово про Бога, паломницька поїздка до святинь і світло духовності просіяло в душі скорботної матері.

Характерним для павлівських читальниць Псалтирі є невимушена розмова про духовне, людську доброту, відсутність нарікань і осудів, добрі слова про спірні питання. У свої 93 роки дивує слухачів бабуся Оля Самсонюк, яка з благословіння духовного отця **Володимира Розмана** читає Псалтир сидячи і майже 40 років з ним не розстається. Бабуся в доброму гуморі, з радістю зустрічає кожного відвідувача, обдаровує своєю життєвою мудрістю і прислів'ями: «Мої ліки: перша таблетка – Боже, не лиши ума, зренія і двіженія; друга таблетка – потрібно жити, щоб більше покаятися»; «Саме важке Богу молитися, а старій людині – дитину бавити»; «Мене не болять очі, що в сусіда у дворі».

Ольга Самсонюк і Параска Коваль пам'ятають і виконують піснеспіви калинівських пісень, з якими паломщики йшли до Чудо-Хреста. Пройшло десятки років гонінь на Божі Провидіння, а пам'ять живе, допомагає сьогодні укріплятися у вірі в майбутнє спасенне життя.

Не варто ідеалізувати читальниць, у кожної з них є свої проблеми: сім'я, обставини життя, особливості характеру. Але труди на Божій ниві збагачують людину євангельською мудрістю, допомагають гідно переносити життєві негаразди.

Галина Лопатинська;

Ніна Браткова

Коли в домі тривога за померлим, особливий заспокійливий стан створює читання Псалтиря. Притемнене світло, хліб, запалена свічка, відкритий Псалтир і схилена голова читальниці. Спокійна молитва, тиша вічності, покійник і рідні. У перервах розмова про Воскресіння Христа, очікування другого Пришестя. У такі хвилини відкривається душа до Божого слова, до ствердження в житті вічного.

Тому, якщо хтось справді у горі і хоче допомогти своєму покійному – тому, кого він щиро любив, то засіб є, і він у наших руках. Візьми на себе хоча б маленький подвиг. Протягом сорока днів поживи в посильному утриманні тіла від пристрасних почуттів і думок, у примушенні себе до молитви, до читання слова Божого. Постарайся примиритися з ворогами своїми. Добро зроби тим, хто ненавидить тебе – за заповіддю Божою. Постарайся не засуджувати, не заздрити, не відповідати на зло злом, частіше сповідайся і причащайся святих Христових Таїн. Очисти хоча б трохи свою душу, хоча б на короткий час опануй себе – заради дорогої тобі людини. Усе це буде безцінним даром покійному.

Черниці з Браїлова

*Мучеництво і чернецтво – той самий подвиг
в різних видах, ...даровано людству Господом
(Свт. Ігнатій Брянчанінов)*

*За спогадами Ходзіцької (Кособуцької) Марії Андріївни
і Гуменчук (Осауленко) Марії Федорівни*

*Ходзіцька Марія, похресниця Валерії, внучка Олександра –
брата черниці Маріоніли (фото зліва);
Гуменчук (Осауленко) Марія, племінниця черниці Валерії*

Цікавою сторінкою в духовному житті села є особливі стосунки з насельницями із Браїлівського жіночого монастиря. Згідно із реєстрацією релігійної громади цього монастиря за 1925 рік, його черницями, які в різні часи проживали в Павлівці, були записані:

- **Годзик Маріоніла Іванівна** з с. Павлівка, 58 років, в монастирі з 1887 р.
- **Кособуцька Харнеса Харитонівна** з с. Павлівки, 54 роки, у монастирі з 1887 р.
- **Осауленко Валерія Андріївна** з с. Павлівки, 26 років, у монастирі з 1810 р.
- **Заводна Неоніла Григорівна** з с. Людавки, 42 роки, у монастирі з 1896 р.
- **Котикова Архелая Лукінічна** з с. Лещиківки Київської губ., 58 років, у монастирі з 1887 р.
- **Черниця Анастасія** (прізвище не встановлено, адже в монастирі записано три Анастасії: Почасевич Анастасія Семенівна з Капушина, 46 років; Скотська Анастасія Гаврилівна із с. Струтинки Київської губ., 32 роки; Зібер Анастасія Андріївна, 48 років з м. Хотина).

Після закриття Браїлівської обителі в 1932 році до Павлівки прибула колишня павлівчанка черниця Маріоніла, згодом – черниці Неоніла, Анастасія і Архелая, а в 1943 році ігуменя Валерія.

Бог ніколи не попускає на справжніх рабів Своїх спокуси, що перевищують їхні сили. *Вірний Бог, – каже святий апостол Павло, – Який не попустить вам, щоб ви були спокушені більше, ніж можете, але разом із спокусою дасть і полегшення, щоб ви могли перенести (1 Кор.10:13).*

Нелегко склалася доля черниць. Маріоніла не мала в Павлівці свого притулку, жила в сердобольних павлівчан. Померла після війни, похорон організувала ігуменя Валерія. Архелая після війни знову поїхала до Браїлова, Анастасія жила в хатині на цвинтарі, прибирала могили. Неоніла з племінницею Поліною після війни жила в Калинівці в землянці біля залізничного вокзалу.

Серед черниць, які проживали в Павлівці, особливої уваги заслуговує колишня ігуменя Браїлівського жіночого монастиря **Валерія (Марія Андріївна Осауленко).**

Майбутня черниця Валерія (*Марія Осауленко із Басарабів, що жили біля вітряка*) поїхала провідати свою родичку черницю Маріонілу (*Марія із Годзиків, що проживали на кутку Ковалівка в Панаса Годзика хаті*) у Браїлівський монастир. Марія Осауленко залишилася в монастирі і прийняла постриг з іменем Валерія. Жили черниці Маріоніла і Валерія в одній келії. Валерія гарно співала, керувала монастирським хором, а згодом стала ігуменією Браїлівського монастиря.

Осауленко Марія Андріївна; Ігуменя Валерія, 60-ті роки

У 30-і роки були великі гоніння на Церкву. Ігуменю Валерію під різними поясненнями подовгу тримали в міліції з основною вимогою: вивести старих черниць із монастиря. А черниці в'яжуть шкарпетки для міліції, стараючись відтягнути час неминучого виселення. Боляче було дивитися на безправних людей, а ще важче сказати, що на Водохреща їх усіх хочуть позбавити проживання в монастирі. Питання зайшло в глухий кут, потрібно було виходити на волю, адже

ніякі умовляння влади і поступки не допомагали залишити чорниць у монастирі.

Після звільнення з-під арешту Валерія відразу пішла до знайомої, яка написала лист братові на Донбас з проханням прийняти ігуменю в себе. До війни черниця працювала на Донбасі прибиральницею, закінчила курси бухгалтерів, забрала маму з Павлівки, побудувала хатину. Згодом німці наказали виїхати у зв'язку з військовими подіями на фронті. Продала хату, зі старою мамою і своїми церковними книгами їде до Павлівки. У Павлівці Валерія жила в Сергія Палящого із Вудудів, згодом купила хату.

Ще з часів війни ігуменя Валерія співала в церковному хорі, потім ним керувала. Черниця була активним учасником церковних подій, сприяла розбудові храму Ікони Божої Матері «Усіх скорботних Радість», піклувалася про призначення священника до церкви і т. ін.

Згодом виникли непорозуміння в церковному хорі, і Валерія їздила на службу в Калинівку. Почався склероз. Валерія запросила до себе свою похресницю Ходзіцьку Марію із сім'єю, з якою прожили разом 3 роки.

Спокуси і скорботи посилаються людині для її користі: створена ними душа робиться сильною, чесною перед Господом своїм. Якщо вона перетерпить все до кінця в сподіванні на Бога, то неможливо їй позбутися благ, обіцяних Святим Духом, і остаточного звільнення від пристрастей.

Свт. Ігнатій Брянчанінов

Померла ігуменя Валерія (Осауленко Марія Андріївна) 13 листопада 1980 року на 81 році життя. Поховали її згідно з Церковним Статутом в чернечому одязі. Могила ігумені в с. Павлівка на цвинтарі із західного боку від храму, поряд з могилою черниці Маріоніли. Разом служили, рядом і поховали.

У важкі часи гонінь на Церкву люди в Павлівці не тільки з терпеливістю ставилися до черниць, але й допомагали, чим могли. Ділилися своїм житлом, хлібом, надавали оселі для богослужінь, жертвували землю для церковних потреб.

Хрести на могилах черниць Валерії та Маріоніли

Павлівчани і донині підтримують зв'язки з Браїлівською жіночою обителлю. Відвідують у святкові дні і в разі особливих духовних потреб. У Павлівці збереглася традиція допомагати черницям. Усім селом щоосені збирають овочі і передають Браїлівському жіночому монастирю.

Скарбничка Гарійона Демури

Про духовні надії й віру в майбутнє павлівчан можна прослідкувати по деяких випадкових подіях і знахідках.

Біля вітряка під лісом жив дід Гарійон (Іларіон) Демура. Дід часто бавився зі своїми і сусідськими дітьми, грав на сопілці, ходив у білих полотняних штанах і сорочці, підперізувався довгим поясом.

По смерті діда Гарійона 19 жовтня 1976 року на 98 році життя була переглянута скриня-бібліотечка діда Гарійона, у якій серед духовних і світських книг була Біблія 1820 року видання. Особливістю цієї Біблії є те, що вона вперше була перекладена і віддрукована російською мовою, а видання здійснило «Російське біблійне общество» за благословіння «Святійшого Правлячого Всеросійського Синоду». У зв'язку із

закриттям вказаного «общества», деякі дослідники досі вважають цей переклад російською не завершеним на той час.

КНИГИ СВАЩЕННАГО ПИСАНІА,

Вѣтхаго Завѣта, Грѣчскому Бѣгомѣдрыхъ седмидесяти двохъ толковникшвъ превѣдѣ, Нбваго же, самоначально стѣхъ Аплз писмени, тшрателнѣ и вѣрнѣ ш преждепечатанной ахѣгъ годѣ к црствующелз градѣ Москвѣ, на Славѣнскомъ азѣкѣ во всемъ соглашеннаа, и к чемаз потоѣва бѣ, исправленнаа: напечатана нынѣ к Бѣспасаемомъ градѣ Санкт-петербургѣ, к лѣто ш созданіа міра шзтки, ш воплощеніа же БОГА СЛОВА ш ашѣ, Індікта ш, мѣсаца Ноѣмврія. к двадесѣтое лѣто мірнаго и благополѣчнаго Гѣрствованіа ЕГШ ІМПЕРАТОРСІАГОШ ВЕЛИЧЕСТВА, и живѣніемъ Руссійскагош Бѣвлѣйскагош Свщества, пѣтымъ изданіемъ к четвѣртю дѣлю листѣ штеротѣпнагош дѣла.

Анотація видання Біблії російською мовою від 1820 року

Цікавою в бібліотечці діда Гарійона є «Служба в честь чудотворної ікони Божої Матері Почаївської», яка надає повний цикл богослужіння з акафістом Божої Матері включно.

Із зібрання діда Гарійона

Серед зібрання «Русько-слов'янський буквар А. Андріяшева від 1890 року для навчання по звуковому методу для одночасного навчання читанню і письму в школі і дома». У букварі надрукована руська й слов'янська азбуки, приклади писання, малювання, зразки читання ранкових і вечірніх молитов церковнослов'янською мовою. Зміст букваря актуальний і зараз, особливо під час вивчення церковнослов'янської мови.

«Руська граматика. Молодший трьохрічний гімназичний», яку видав А. Антонович у Санкт-Петербурзі 1874 року. Книга належала Дем'яну Гуменчуку в «селении Павловка».

Збережено «Всеросійський загальнодоступний календар. 1901 рік». У календарі подано хронологію руської історії, церковні шанування святих на кожен день року, царські дні (дні народження членів царського сімейства), статистичні дані Росії за 1900 рік, іновірні календарі, а також передбачення за Брюсовим на 1901 рік.

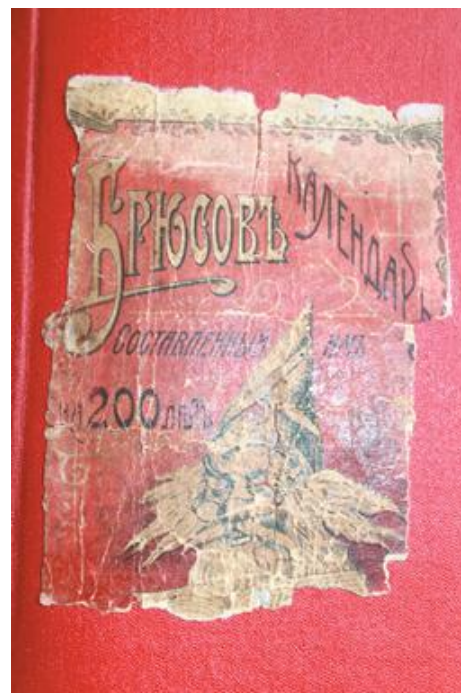

Фрагмент титулки Всеросійського календаря на 1901 рік

Поряд із цими духовними і світськими виданнями, у яких широко висвітлені духовні питання тогочасної держави, у бібліотечці діда Гарійона був популярний на початку ХХ століття «Брюсов календар, складений ним на 200 років. У сказаннях: про природу, урожай, сонячних і місячних затемнень і про долю кожної людини», виданий типографією І.І.Чокалова в Києві 1908 року. Павлівчани майже не бачили

цей календар, але не раз чули про його існування, надавали йому магічної ваги. «Дід Гарійон щось знає, бо в нього є календар Брюсова».

Виписки із календаря Брюсова подано в матеріалах Всеросійського календаря на 1901 рік. Тобто поряд з духовними потребами в царській Росії на офіційному державному рівні були популярні сподівання на магічні передбачення, які значною мірою впливали на світосприйняття людей і певною мірою сприяли великій катастрофі в суспільному і духовному житті імперії.

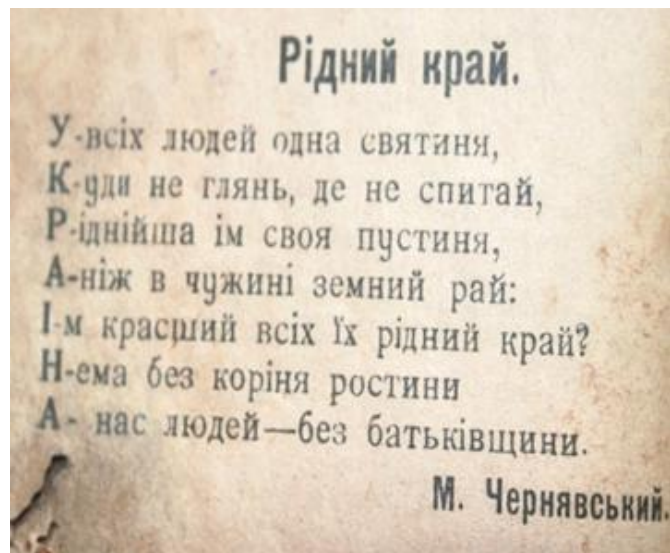

Київський народний і «Брюсов календар»

Із серії календарів варто відзначити «Календар Товариства «Наука» на 1920 рік», Вінниця, друкарня Товариства «Просвіта», 1919 року. У календарі подано православні свята на 1920 рік, хронологічна таблиця до української історії, статистичні відомості про українців і їхні досягнення порівняно з іншими народами.

Одне із перших видань збірки поезій Степана Руданського, до яких часто звертався дід у своїх розмовах про земляка, цитував окремі гумористичні твори.

Навіть короткий і неповний огляд зібрань Гарійона Демури свідчить про широкі вподобання нашого земляка. Поряд з популярними книгами з вивчення державної і церковно слов'янської мови звертають увагу спеціальні і рідкісні видання: це духовні книги, календарі царського періоду і молодшої української держави. Зберігати церковні і українські видання в радянський час було досить небезпечно, до того ж деякі книги позначені підписами читачів, які були репресовані в 30-х роках минулого століття.

Календар «Просвіти» на 1920 рік і витяг з нього

Яку віру в майбутнє потрібно мати, щоб зберігати свою небезпечну для життя бібліотечку понад 50 років! Кожну розмову про своє зібрання дід Гарійон переводив у жарти, не завжди можна було зрозуміти суть його словесних перебігів. Можливо, це була дідова мудрість і одночасно спосіб збереження духовного скарбу. Матеріали скарбнички актуальні і в наш час для православних вірян, краєзнавців, істориків і небайдужих земляків.

4. Сільський музей

У Павлівці по провулку Шевченка № 3, № 5, № 7, № 9 проживають нащадки **Максима Андрійовича Панасюка**. Ще до революції 1905 року його батько **Андрій Омелянович Панасюк** купив тут своєму синові землю і збудував хату з двома входами і двома димарями. Згодом поруч з хатою **Максима Панасюка** побудувалися сини **Прокіп і Корнило**. У старій хаті, яка належала раніше дядьку Корнилу, і новозбудованій цегляній хаті своїх батьків священник Борис Пентюк заснував музей «Родинна оселя».

Стара хата була відремонтована з дотриманням давніх технологій будівництва і традицій побуту.

Заняття недільної школи у сільському музеї

У світлиці встановлені сімейні ікони павлівчан, які прикрашені мальовничими рушниками місцевих майстрів. Над дерев'яним ліжком на стіні з глини відновлено дерево роду з розмальованими гілками, листочками і квітами. У старій шафі зберігаються церковні книги, архівні документи, публікації про село та його працівників.

У новій цегляній хаті зберігаються вишиті і писані різними методами картини, рушники, килим. Автори робіт переважно односельчани або знатні подільські майстри. Тут є традиційний гончарний посуд, оригінальні меблі, сімейні фото, знаряддя праці різних часів.

У вихідні та церковні свята в музеї буває людно. Односельчани та гості села приходять до оселі, щоб доторкнутися до старовини рідного краю, відпочити, заспівати колядки, змолоти в жорнах зерно, стовкти в ступі кутю, виготовити на гончарному крузі горщик, спрясти полотно на ткацькому верстаті чи просто похристуватися на Великдень.

Подвір'я музею «Родинна оселя»

Сільський музей часто відвідують учні місцевої школи і недільної церковної. Діти приносять старі знаряддя праці, допомагають в облаштуванні клумб і наведенні порядку серед експонатів. Тут діти знайомляться з духовною літературою, церковною історією села, цікаво проводять час на просторому подвір'ї серед старих дерев, возів зі скринями, зменшеної копії вітряка, який працював неподалік на початку минулого століття.

Біля поклонного хреста учні Павлівської школи

Відвідують стару оселю молоді подружжя, випускники школи, гості села, зустрічаються тут духовні пастирі, письменники, художники, історики, краєзнавці. Невимушений дотик до старовини і духовних цінностей надихає на створення нових творчих доробків.

Недільна школа із Калинівки

Владика Варсанофій в музеї «Родинна оселя»

*Настоятелі і віряни храмів «Всіх скорботних Радість»
с. Павлівка і «Собора Іоанна Предтечі» м. Вінниця*

Священики Вінницької єпархії з нащадками Максима Панасюка та нащадками поета Степана Руданського

Виїзний семінар бібліотекарів з Калинівки

Поєднання історичного минулого, етнографічних і духовних елементів у сільському музеї допомагає на конкретних прикладах показати як побут наших предків, так і їхнє постійне бажання духовних справ не лише в храмі, а й у повсякденному житті.

Традиції духовних обрядів, молитовні потреби передавали з покоління в покоління, незалежно від освіченості і матеріальних статків.

Художня академія Федора Панчука

Виїзне засідання краєзнавців Вінниці

*На зйомках фільму про композитора Миколу Леонтовича
в стінах музею «Родинна оселя»*

*Отець Дмитрій Леонтович (батько композитора)
з сім'єю. Ретроспектива старого фото*

70 років брату. Рідня від Пентюків, Панасюків, Вольських

В родинній оселі Пентюки і Панасюки

Одним із проявів духовних потреб павлівчан є поетичні напрацювання про своє село, про святих отців, молитовний стан душі. Господи, укріпи нас у вірі в Твоє прийдешнє майбуття!

Коли далеко – лину через села,
Машиною чи пішки навпростець,
Бо де б не був я – є одна оселя,
Духовної історії взірець.

Оселю ту музеєм називають,
А хто бува там, радий почуттям,
Які на добру справу направляють
І прибавляють силу для життя.

При вході до музею – Хрест Господній,
Де поклоняються Сину Божому люди.
Селяни мають етнос свій духовний
І з ним досягають успіху всюди.

Їх вишиванки світяться в оселі,
Орнаменти лягли на полотно.
Духовний образ розміром до стелі,
Умільцями подарений давно.

Дорослі і діти приходять в оселю,
Де гарну назву вулиця несе.
Історію церкви, священників долю
Наша Павлівка завжди береже.

*Л. Гуменчук,
с. Павлівка*

Зустрічі випускників

На зустрічах однокласників звучали авторські пісні **Готюр (Тарасюк) Ганни**, які були підтримані усіма присутніми.

Ішли роки...

Ішли роки, і час минав,
І все до дому повертав.
Роки, роки, де ви взялись, *двічі*
Немов рікою пролились.

Налий, синок, келих вина,
За матір вип'ємо до дна.
Жила вона усі роки, *двічі*
Людьми шанована завжди.

Онук бабуся нажила,
Чого ж сивіє голова?
А діти вже давно батьки, *двічі*
Ой, не летить, мої роки.

Налиймо ми іще вина,
Щоб доля кращою була,
Нехай в цю хату знов і знов *двічі*
Заходять щастя і любов.

*Павлівчани Готюр (Тарасюк) Ганна, Коваль Тетяна
(декламує власні поезії), Слободянюк(Ковальчук) Ганна,
Григорій Бурлака*

Розкажи мені, мамо,...

Розкажи мені, мамо, про долю,
Розкажи, чи є в світі вона?
Діти, наша доля як море *двічі*
І пливе той, хто має човна.

Розкажи мені, мамо, про щастя,
Розкажи, чи є в світі воно?
Діти, в світі бідні й багаті, *двічі*
Тільки щастя у всіх не одно.

Розкажи мені, мамо, про роки,
Розкажи, чи є в світі вони?
Діти, наші роки, аж доки, *двічі*
Матерів пам'ятають сини.

Розкажи мені, мамо, про себе,
Розкажи, як ти вік прожила?
Діти, може, була голодна, *двічі*
Тільки вам я усе віддала,

Дідова хата

Колись простора дідова хатина
Зіщулилась і всохла, ніби гриб,
Як та стара і немічна людина,
І вікна-очі провалились вглиб.

Стоїть біля дороги одиноко,
І сад давно на паливо пішов.
На причілку лиш груша однобока,
З якої теж колись врубують дров.

Нема конюшні і старої клуні,
І погрібник ще глибше в землю вріс.
Колись росли на обійсті яблуні,
Була гарба або волячий віз.

За ворітьми – криниця, як дзвіниця,
Біля дороги влізла на горбок.
Вже рідко хто прийде сюди напитися,
Раніше йшов по воду весь куток.

Старенька хата взимку не зігріє,
Трісками у печі не напалиш.
Лиш влітку наша дядина Марія
Ногами хворими вичовгує спориш.

Акацій чорні корчуваті руки,
З яких я цвіт медовий брать любив...
Я приведу сюди своїх онуків,
Щоб знали, де прапрадід їхній жив

Віктор Цимбал

Не продавайте батьківської хати

Не продавайте Батьківської хати,
Не продайте рідного гнізда.

Ні в пору, коли всі уже жонаті,
Ні в час отой, коли батьків нема.

Ввійдеш у хату, й ти уже дитина,
На фото батько й мати із тобою є..
І набагато вже дорожча ця хатина
Від того кошту, що купець дає.

Продавши хату – перевесло розірветься,
Яке єднало вас усіх в єдиний дужий сніп.
І більше вже зібратись не прийдеться
Під дах – один із тисячі доріг.

Очима-вікнами нехай зорить у світ
І виглядає вас з шляхів далеких.
У ній на все ви знайдете одвіт,
Злітайтесь, мов із вирію лелеки.

Ганна Удовиченко

Панчук Федір. Сільська хата-музей (картина, олія).

5. Духовні поезії павлівчан

На Подільській землі край дороги,
Де трава молода шелестить,
Всіх дивуючи перехожих,
Чудо-Хрест на узбіччі стоїть.

Біля нього цілюща криниця,
До якої ідуть звідусіль.
В тій криниці холодна водиця,
Що втамовує спрагу і біль.

І приходять сюди поклонитись
Чудодійній святині сповна,
Щиро Господу помолитись,
Попросити здоров'я й добра.

Негараздів, біди і тривоги
Щоб ні в кого в душі не було.
Чудо-Хрест – оберіг край дороги
Захищатиме наше село

Мамина кутя

Яке величне свято і земне
До нас на Україну завітає,
Різдво до світлих почуттів верне –
На праведне життя всіх направляє.

Яка ж то добра мамина кутя,
Яку душевну силу прибавляє,
Ми вірим: краще буде в нас життя,
Колядка й Бога краще звеличає.

Як добре, щоб не тільки у свята
Книші ми їли у своїй родині,
А думали про наше майбуття
І про добробут в рідній Україні.

Л. Гуменчук

Бог є любов

О Любове вічна і свята,
Перед образом Твоїм стою.
У молитві руки простягаю
В золотую ауру Твою.

Де в дзвонах золотих пів небокраю
І чути звідусіль: «Христос Воскрес!».
Співає пташка так, мов пісня раю
Дарована їй щирістю небес.

Освятити, Любове, наші душі.
Хай горить в них іскри Божий дар,
Відроди Едем посеред суші
І поклич до Себе у вівтар.

І тоді в душі розквітнуть знов
Лілії, троянди, орхідеї...
Хай славиться на землі Любов,
Станьте на коліна перед Нею.

Стрітєння

*І благословив їх Симеон і сказав Марії,
Матері Його: «...і Тобі Самій душу пройме меч,
– щоб відкрилися помисли багатьох сердець»
Від Луки 2.34-35*

Тобі Самій проше душу меч.
Тобі, Котра несе для світу Сина.
Твоя душа від ран і кровотеч
Розп'ята буде волею людини.

А Синові, що нині ніжно спить
Під захистом Господньої любові,
Спасенний світ невдячністю сплатить
І зажадає мук, страждання, крові...

Але Ти йдеш з Ісусом на руках
У Божий храм, бо світ Його чекає,
Побожний Симеон в старих роках
Маленького Христа благословляє.

Єдинородного Сина Господь Бог
Явив сьогодні праведнику щиро –
Вони з Богодитятечком удвох
Старий завіт з Новим скріпили миром.

А Анна, та пророчиця стара,
Що знала лиш єдину в храм дорогу,
Відчула серцем, що прийшла пора,
Возносити до неба: «Слава Богу!».

Введення

Введення Пречистої у храм.
Розступились люди і століття.
Йде Вона – взірець і приклад нам,
Палестинська дівчинка трилітня.

Вже окреслена в цій юній Чистоті
Місія жертвності і болю,
Що стражданням на голгофському Хресті
Випаде на материнську Її долю.

Вона йде – маленька і свята,
Щоб знайти велику ласку в Бога:
Стати Богоматір'ю Христа
І заступницею скривджених та вбогих.

Нині, як і в той далекий час,
Божий храм осанною світліє,
В ореолі святості до нас
Йде маленька Дівчинка Марія.

Білокрилі ангели мовчать,
І собор душі благоволіє,
На обличчях радості печать,
Йде Пречиста, йде Свята Марія.

СВЯТИМ ОТЦЯМ

Це – мирні воїни Христа,
Не треба їм земель, походів,
І їх життя, на превеликий подив,
Так прикрашає простота!

Це – мирні воїни Христа
І лиш Йому одному служать,
Й, звичайно, що не всім збагнути людям,
Яка мета є їх життя!

А їх мета – служити Богу,
Христу служити, а не світу.
І хоч живуть у грішнім світі,
Та мають праведну дорогу!

Це – мирні воїни Христа...
Із миром в кожен дім приходять,
Не прагнуть слави й нагороди,
Рятують лиш людське життя.

Це – мирні воїни Христа,
Не завойовують народів,
Всім серцем вчать служити Богу,
Щоб мати вічне життя.

Це – мирні воїни Христа,
І зброя в них не меч, а слово,
Правдивим, вічним Божим словом
Ведуть народи до Христа.

Ці – мирні воїни Христа
Йдуть не з мечем, а з словом щирим,
Бажають кожному з нас миру
І в небі вічного життя.

Сад душі

В душі моїй Твоя корона сяє.
Твій німб добра, любові і краси
Оберігає й наставляє,
Без Тебе в світі як мені іти?
Ісусе Милий, я прошу, прости!

Молитву серця я Тобі приношу,
Одному серце молиться Тобі,
Я прощення гріхів у Тебе прошу –

Воістину Ти Богочоловік !
Ісус – Дорога Правди і Життя,
Рятує всіх, хто йде до Тебе з вірою,
А немічних – підводь із забуття.

Молитва

Лише молитва додає нам сили,
Із забуття поверне до життя,
Бо без Молитви – ми такі безсилі,
З молитвою у серці – зміст буття!

Життя земне – дорога довга в дюнах,
Де пісок і вітер , виснаження мить!
Молитва – то оазис у пустині, ковток води...
Ну, як без неї жить?

Джерела Віри, Радості, Любові –
Все у молитві – Істини святі,
Чия душа зростає в Божім Слові,
Не зійде той із Божої путі!

Легенда

На світі є багато притч, легенд,
І кожна з них по-своєму чарівна,
Та лиш одна не йде мені з душі:
Вона єдина, неповторна, дивна...

На цій землі жив чоловік один,
Були і злети, й радощі, й падіння,
Як в кожній людині серед нас,
Своя любов є... і своє терпіння.

Пройшли роки ...і залишивши світ,
Він відійшов назавжди в небуття,
Та в серці мав єдиний заповіт:
Ще раз поглянуть на своє життя!

Що ж бачить він? Ведуть людські сліди
По тих стежках, де на землі ходив він,
А поруч з ними ще чиїсь сліди.

«Яка ж той самий шлях пройшла людина?»
«Ні! Не Людина! – відказав Господь, –
То Я весь час ішов з Тобою,
 оберігав від лиха і негод,
Й допомагав завжди тобі у горі».

«Чому в найважчі у житті хвилини
Я бачу тут лише одні сліди?
Невже тоді мене Господь покинув?
Невже мені одному довелось іти?»

«Ні! В ті найважчі у житті хвилини,
Щоб ти тернистий подолав той шлях,
Навіть на мить тебе Я не покинув:
Я ніс Тебе, Людино, на руках!»

Божі очі

Коли біль і туга серце крають,
Лиш молитвою ім'я Його торкнусь –
Йде до мене, руку простягає,
У небесній мантиї Ісус.

І глибокі очі сині – сині,
Божі очі доброго Христа,
Мов маленькій сплуканій дитині
Заспокоять душу аж до дна.

І очистять, і благословлять так просто,
Божі очі – повні доброти,
Що, здається, станеш вище зростом
Від життєвої мирської суєти.

Божі очі завжди сяють миром,
У любові їхній світ зроста,
В кожну мить, хто кличе, зове щиро,
У небесній мантиї Христа.

Тільки як у гордості жорстокій
Ступиш раптом на нечистий шлях,
Божі очі зронять біль глибокий,
Сльози затремтять у тих очах

Я знаю, Боже!

Я знаю, Боже, Ти мене не лишиш,
В Твоїх Долонях доля є моя,
Тебе шукаю у молитві, в тиші –
В Тобі душа лиш радістю сія!

Лиш Ти – мій Цар від віку і повіки,
В Тобі одному зміст мого буття.
Твої слова – води живої ріки
Омиють наші душі каяттям.

Ти знаєш все: душа перед Тобою
В смиренні просить: «Господи, прости!»
Ти простягаєш радісно Долоні,
Щоб нас усіх з упадку підвести.

Перед одним Тобою ми згрішили,
Тягар гріха несила нам нести,
Тебе благаєм, немічні й безсилі!
Помилуй! Порятуй і Захисти!

Таланти

(Дякую, Боже, за талант, яким Ти мене наділив...)

У цім великім незбагненнім світі
У кожного призначення своє.
В житті, у праці, у сім'ї, у дітях...
Нам Бог усім таланти роздає.

Та треба просто поспішати жити,
Творить добро, не ждучи нагород,
Таланти Богом дані не згубити,
Душі шляхетність зняти до висот.

І просто треба вміти полетіти
Без застережень і пересторог,
Й немарне це життя прожити
За все добро Вас нагородить Бог.

Сонце і зорі

Сонце і зорі, небо і земля...
Господь благословив усе навіки.
Трави і квіти, гори і поля,
Моря, озера і блакитні ріки.

Це – Божий світ, і ти у нім – дитя.
Бог дарував тобі найвище чудо,
Бог дав тобі прекрасний дар-життя,
Радій життю, світись на радість людям.

Неси тих десять Божих заповідей в світ,
Щоб вберегти усі Його творіння.
Гармонію і вічний дивосвіт,
І Божу істину, і Боже воскресіння.

Слово

Слово народжується в людській душі...
Воно – перлина душі, плід Любові.
Любові до навколишнього світу:
Сонця, неба з вічними супутниками
Незвіданості й таємничості, мерехтливими зорями.

Любові до кожної найменшої травинки і стеблинки.
Любові до Людини, створеної Богом.
Адже цілий світ створений і даний нам Богом з Любові.
Отож, нам потрібно усвідомити, хто ми на цій землі,
Для чого прийшли у цей світ
І кому повинні бути вдячними за все...

Дякую, Боже, за дар цей прекрасний – життя,
Дякую, Боже, за кожна хвилину під сонцем.
В кожній хвилині і ночі і дня щиро благаю:
«Будь Ти моїм охоронцем!»

Тендітна душа – рабиня нашого тіла...

«Усе на світі – тільки марнота!» –
слова ці треба серцем зрозуміти.
Вклякнімо перед образом Христа,
молімось і благаймо нам простити.

Простити все: образи, злість і гнів,
гріхи свідомі й несвідомі, може.
Щасливий той, хто, врешті, зрозумів:
найвища в світі цінність – Слово Боже!

Минає все: багатство, слава, чин,
земля приймає праведних і грішних,
у своїй славі вічний Божий Син,
у світі цім лиш Боже Слово – вічне!

Тетяна Коваль декламує власні поезії

Три троянди

Троянду Божій матері несучу.
Ні! Не в руках – несучу в своєму серці.
Обтрушую сльозу, сльозу-росу:
Спечалена душа до тебе рветься.

Троянду Українці несучу,
Так мало в неї щастя, стільки болю.
Я вірю у молитву і красу,
Я вірю у її прекрасну долю.

Троянду рідній мамі я несучу,
За виховання, за її тривоги.
Моя кохана! Ти приймеш ось цю красу
Від донечки твоєї і від Бога.

Краса землі

Краса землі – краса життя –
Найбільша цінність в цьому світі,
Уміймо бачити Красу
В стеблинці, крапельці, у квітці.

Бо в кожній квіточці – життя,
В краплинці – дивний світ казковий,
Любіть життя – воно дано,
Щоб прикрашати світ навколо!

Сходить сонце золотаве

Сріблясто-тріумфальний струмінь слави
Мовчазно-скорботне небо воскресив.
Крізь терни сходить сонце золотаве,
Все зіткане з Господньої роси.

Над храмом голуби пречисто-горді
Дарують Воскресінню свій політ.
Від сонячних промінчиків-акордів
Народжуються квіти на землі.

Радіють від співу гомінкого,
Над світом білі ангели летять,
В Ісусових очах сльозою Бога
Тремтить любові благодать.

Добрій і чуйній людині

(подвижнику християнських цінностей...)

Доцентом був... Та нам прийшов служити
Апостол Миру, Правди і Добра...
Односельчане мій! Ти можеш ним гордитись,
Що ця земля нам цвіт такий дала

Ректором був...
Став духовним (для народу) батьком,
Опікуном для молоді, дітей,
Відвідує він храми, школи і лікарні,
Він – меценат просвітницьких ідей!

Це – наш Мойсей... Титан у Царстві Духа,
Недільну школу й нас веде до висоти,
І за нас грішних молитви Богу посила,
Це – ієрей Борис, він вихідець із нашого села.

Має знання високі і освіту,
І не поривається він до нагород,
Давно в верхах вже міг би він служити,
Коли б забув про власний свій народ.

Він знає, що християнське виховання –
Добром найбільшим цього світу є,
Що зникне все миттєве і дочасне,
А лишиться лиш істинне, святе!

Та вибрав він ту частку, що не тліє,
Яку ні міль, ні злодій не вкраде.
Воістину, хто для народу сіє,
Того ні час, ні влада не зітре!

Не забуваймо дякувати Богу

Не забуваймо дякувати Богу
за все, за все, що маємо в житті.
За радість і печаль, і за тривогу –
в молитві щиро голову склонім.

Не забуваймо дякувати Богу
за ще один прожитий нами день,
за пройдену й незвідану дорогу,
за сміх дзвінкий чи сльози із очей.

Не забуваймо дякувати Богу
за працю, за любов, за кожну мить,
що нам дано любити чи страждати –
від Бога все, Йому нас і судить!

Дякую, Господи!

Дякую, Господи, за всі добрі діла,
за розум, за життя – за все, що маю,
за ті вірші, що вийшли з-під пера,
«Дякую, Господи!»– до Тебе промовляю.

За мудрість слова і за Божий дар:
словами до сердець людських торкатись, –
дозволь це все піднести на віттар
і лиш Тобі одному поклонятись!

Я вдячна Богу за прожитий час,
за ті вірші, які я написала,
за щирість і любов, але не фальш
усіх поезій, що душі торкались...

Весняний

Вже проснулася земля від зимового сну,
Навкруги зелен-шумом вирує...
Аквареллю душі намалюю весну
І Ісусу Христу подарую.

На малюнку отім буде спів солов'я,
Яблуневий туман за порогом,
І дощем голубим Україна моя
Просльозиться в любові до Бога.

Намалюю весну джерелом поміж трав,
Що струмує до кожного серця,
Бо весна на землі – то воскресна пора,
Воскресінням Христовим зоветься.

*Із авторських напрацювань Тетяни Коваль,
які прозвучали в сільському музеї*

6. Розбудова нового храму

*Покажи мені віру від справ твоїх
(Якова 2.18)*

У Павлівці на цвинтарі біля старого дуба діє церква на честь ікони Божої Матері «Усіх скорботних Радість». Церква повоєнна, глинобитна, укріплена цеглою. У роки незалежної України збільшилась кількість вірян у селі, виникла потреба в будівництві нового храму. Організацію цієї важливої справи взяв на себе священник Сергій Лісниченко.

Проект нового храму з двома престолами в с. Павлівка

19 березня 2012 року була створена релігійна громада святого апостола і євангеліста Іоанна Богослова під духовним керівництвом протоієрея Сергія Лісниченка.

Зав.
+ м. Сивинь

СПИСОК

Парафіяльних зборів релігійної громади Храму апостола і євангеліста Іоанна Богослова с. Павлівка Калинівського району Вінницької єпархії Української Православної Церкви.

№ п/п	Прізвище, ім'я, по-батькові	Рік народження	Домашня адреса, індекс	Особистий підпис
1.	Косовичукі Віктор Васильович	1980	с. Павлівка в. Асінна 130 22436	
2.	Лісниченко Сергій Петрович	1972	с. Павлівка в. Міжнівка 59 22436	
3.	Вровицько Наталія Володимирівна	1982	с. Павлівка в.п. Точилка 22436	
4.	Лісниченко Наталія Вікторівна	1975	с. Павлівка в. Міжнівка 5а 22436	
5.	Лісниченко Андрій Петрович	1981	с. Павлівка в. Покращинева 13 22436	
6.	Тимоше Віктор Миколайович	1967	с. Павлівка в.п. Міжнівка 3 22436	
7.	Тимоше Людмила Тригорівна	1971	с. Павлівка в. Міжнівка 3 22436	
8.	Тютюкова Тамара Миколайівна	1961	с. Павлівка в.п. Асінна 2 22436	
9.	Тютюковий Юрій Васильович	1961	с. Павлівка в. Сергіївка 4 22436	
10.	Тютюкова Ніна Іванівна	1961	с. Павлівка в. Сергіївка 4 22436	

Голова зборів Лісниченко Сергій Петрович

Секретар зборів Вровицько Н. В.

Список активістів Храму апостола і євангеліста
Іоанна Богослова

Сільська рада на чолі з головою **Віктором Васильовичем Кособуцьким** взяла активну участь у виділенні землі під церкву поблизу місця знаходження в минулому церкви Іоанна Богослова.

Володимир Канюка допоміг юридично узаконити ділянку під забудову церкви.

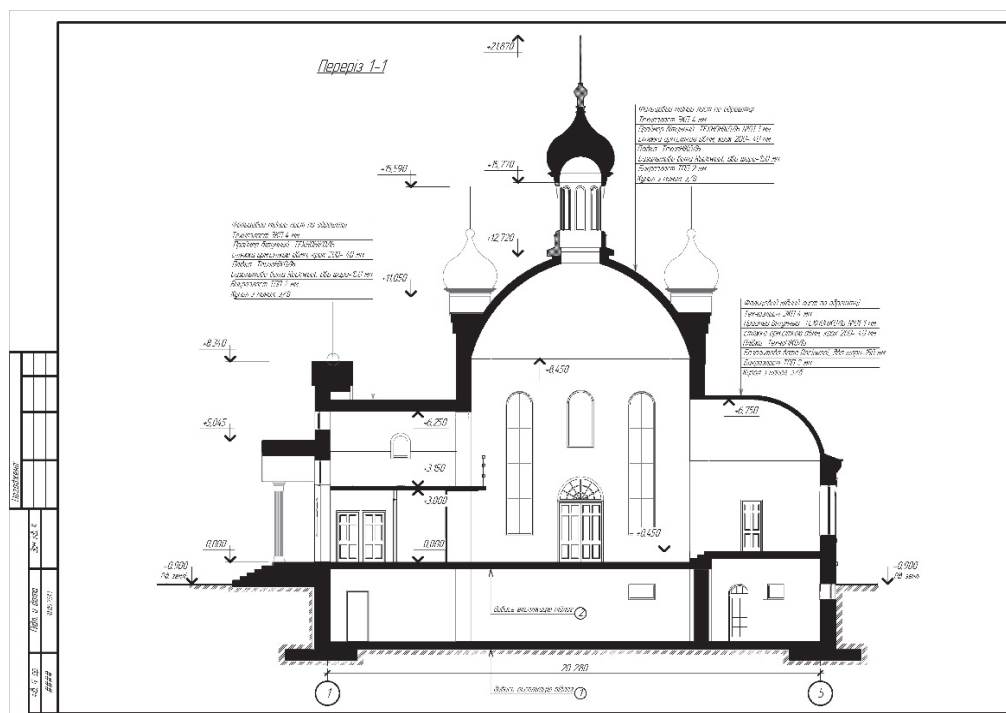

Схема храму

Проектна документація на будівництво нового храму з двома престолами в честь «Святого Апостола і Євангеліста Іоанна Богослова» і «Святого преподобного Сергія Радонезького» розробив **Володимир Кульчицкий**, рід якого тісно пов'язаний з Павлівкою і її церквою.

Навесні 2014 року почалися земляні роботи на будівництві нижнього храму.

6 вересня 2014 року в присутності павлівчан і гостей митрополит **Вінницький і Барський Симеон (Шостацький)** освятив місце під будівництво нового храму з двома престолами.

Відбулася спільна трапеза. Для павлівчан це було величне свято, яке дало надії на відновлення нового Божого Храму.

Проект загального вигляду храму

*Митрополит Вінницький і Барський Симеон
освячує будівництво нового храму*

Розбудова нового храму

На будівництві храму

Павлівчани беруть активну участь у будівництві нової церкви. Колядники кількома колективами ходили по селу, збирали гроші на побудову церкви.

Колядники

Проте церква не тільки збирає пожертви, але й допомагає пристарілим і нужденним людям. Після поминальних служб віряни разом з о. Сергієм провідують хворих людей, дітей з багатодітних сімей, дітей-інвалідів і надають їм посильну допомогу.

Ніщо не може так приблизити до Бога, як милосердя (Прп. Ісаак Сірін).

Куполи нового храму

Особливу допомогу в організації будівництва нового храму і благодійні вклади надали:

Сергій Іванович Наборський,
Валентина Василівна Чабан,
Володимир Семенович Грицюк,
Іван Пилипович Тютюнник,
інші павлівчани.

Шана і подяка усім павлівчанам, які взяли посильну участь у збереженні старого і розбудові нового храмів.

Дослідження розбудови церкви і діяльності церковнослужителів у селі Павлівка в минулому і сьогодні вказує на бажання павлівчан жити повноцінним духовним життям. Лихоліття гонінь на Церкву і її служителів не змогли зупинити неперервне у віках духовне життя Єдиної, Святої, Соборної й Апостольської Церкви.

Господь прийшов і дав нам обітницю – життя вічне, минуле і майбутнє пов'язані тим часом, у якому ми живемо сьогодні і зараз, із його життям і смертю. Святе Письмо говорить:

«...кладу перед вами життя і смерть, благословення і прокляття. Виберіть життя» (Втор. 30.19).

Ми повинні бути відповідальними за те, що робимо зараз і тепер. Проте ми не можемо забути минулого, бо це було б заперечування історії, а також заперечування майбутнього. Отже, будемо вивчати минуле і діяти сьогодні заради світлого майбутнього у житті вічнім.

7. Відгомін минулого

Онука отця Ростислава Цапукевича **Катерина Осипова** зі своєю дочкою **Мариною Миколук** побажали зустрітися з дослідниками їх роду, познайомитися з матеріалами про своїх пращурів, побувати на їх могилах у Павлівці.

*Невимушена зустріч, 2017 рік.
Марина Миколук, Катя Осипова, о. Борис*

Під час зустрічі нащадки отця Ростислава розповіли про сім'ю свого діда священика, його проживання в Павлівці і Кам'янці-Подільському.

На могилі діда о. Ростислава з павлівчанами

Нащадки Цапукевичів побували на могилах діда і прадіда, поставили свічки в церкві, яку побудував їх дід о. Ростислав, відвідали віковий дуб.

Нелегкими були спогади про життя родини священника в радянський період. Це вбивство червоноармійцем прадіда о. Володимира, який збудував в Павлівці величний двокупольний храм, судимості діда о. Ростислава, який збудував діючий до сьогодні храм, переслідування рідних і близьких по роботі і в побуті.

Основним змістом розмов був приклад великої віри наших предків у Божі справи, глибоке коріння священників роду Цапукевичів в Павлівці, їх вклад у духовне життя села і країни в цілому. Доповнювалися спогади прекрасними фото із минулого: сім'я отця Володимира, його мама Марія Гнатівна, прекрасні діти і онуки; гарні фото павлівського храму.

Біля дуба отець Ростислав і онука Катерина через 60 років

Спогади нащадків священників Цапукевичів

Ростислав Цапукевич на останньому курсі семінарії познайомився з **Раїсою Логіївною Губаржевською**. Раїса родом з Кам'янця-Подільського, з малого віку її з сестрою виховували близькі родичі з сім'ї **Дороновичів** (священники в кількох поколіннях). Після одруження молоді переїхали в Павлівку.

В 1917 році народилась дочка Тамара. Революція. В 1919 році від пострілів червоноармійця загинув о. Володимир. В цей час отець Ростислав служить у селі Байківка. Скрута. Дочку **Тамару** на виховання періодично забирає сестра **Лариса**, яка працює вчителькою у Вінниці. Отець Ростислав владою сприймається як неблагонадійний і «ворог народу».

Отець Ростислав-семінарист, і в 1956 році

Храм Іоанна Богослова в 30-х роках

В 1926 році священик вимушено залишає Байківку і переїжджає до Павлівки, де перебивається випадковими заробітками. 4-5-й класи дочка Тамара не могла відвідувати в

школі, вона дочка «неблагодійного», тому батько Ростислав навчав її сам.

В 1938 році арештовують о. Ростислава за антирадянську діяльність. Слідчий карцер, знущання над свідомістю і вірою шляхом створення нелюдських умов. Тут отцю пошкодили око; оскільки карцер був заповнений водою (лише по середині лежала труна), то о. Ростислав захворів на мокру екзему. Дружина Тамара постійно клопотала про звільнення чоловіка, що згодом і сталося, при цьому о. Ростиславу була заборона на виїзд з села до 1964 року.

Отець Ростислав з павлівчанами, 1940-і роки

Під час війни сім'я залишилася у Павлівці. Восени 1941 року о. Ростислав організував церковні служіння у сільському клубі, допомагав людям духовно і конкретними справами, врятував кількох євреїв від страти, охрестивши їх.

Після війни дочка Тамара переїжджає в Кам'янець-Подільський до родичів своєї матері Раїси. Працювати в Вінниці неможливо, в Кам'янці-Подільському діяльність

обмежена. На всі запитання про родичів і їх минуле – лише загальні фрази, але приховати священство о. Ростислава неможливо, а розказувати правду – собі нашкодити. Дочка Тамара нервово хворіє. В 1964 році Ростислава і Раїсу відпускають в Кам'янець-Подільський до хворої дочки.

Останній рік на приході в Павлівці отця Ростислава

Про переїзд священника в місто стає відомо місцевій владі. Довгий час священник носив бороду і косу (до 80 років). Щороку відвідував з дочкою Павлівку, де був бажаним гостем. В Кам'янці-Подільському спілкування його були дуже обмежені, лише один товариш, який приходив в гості і не боявся партпрацівників – це священник **Кобля**. В 1975 році помирає дружина Раїса, її поховали на міському цвинтарі. За 2-3 роки до пенсії дочку Тамару, яка працювала в банку, переводять в окреме приміщення «каптьорку», бо не можна було працювати із людьми дочці «ворога народу».

В 1978 році помирає о. Ростислав. Виникають складнощі з виносом тіла священника із багатопверхового будинку (ця обставина довго гнітила дочку Тамару і онуку Катю). Всі бояться, що можуть побачити гріб зі священником. Один із сусідів (партійний, але чуйна людина) домовляється про закриту швидку допомогу, якою мають довести покійного до Павлівки. О 5-й годині ранку Тамара знаходить випадкових людей з вулиці, які виносять гріб з священником в рясі до машини, після цього носії відразу швидко тікають. Більше ніхто не провадить.

Павлівка. Тут інша реальність... Три дні йшли люди, прощались, плакали, співчували. Поховали священника біля вівтаря церкви з усіма церковними почесностями. Після похорону павлівчани організували обід за покійним.

Нелегким було життя священнослужителів і членів їх сімей у радянську пору. Лише через кілька років після смерті батька і виходу на пенсію його дочка Тамара почала розповідати про особливості свого життя, як дочки священника і «ворога народу». Книгу «Діти Арбату» (популярну на той час) ні Тамара, ні Катя не могли читати, вже дуже подібними були їх життєві обставини.

В сімейних архівах залишилися матеріали про молодшого сина отця Володимира Цапукевича – **Всеволода Володимировича Цапукевича**, який виїхав з Павлівки, проживав у Києві, викладав російську мову. Всеволод є співавтором двох книг: «Современный русский язык», Вища школа, 1964 рік, та «Сборник диктантов», 1962 рік. Дітей у Всеволода не було. В радянський час спілкування між братами мало епізодичний характер. Відомо, що в скрутні 30-і роки о. Ростислав неодноразово був у Києві зі своїми односельцями, але про зустрічі братів нічого невідомо.

Ось такі розповіді про духовне служіння пращурів і душевне спілкування нащадків були, як чистий і добрий відгомін із минулого в сьогодення. Це надало поштовх до продовження розпочатих досліджень духовних справ павлівчан священнослужителів і членів їх родин.

Всеволод – брат о. Ростислава в юності і зрілому віці

Минуле не вмирає, воно серед нас. Якщо ми не байдужі і хочемо будувати гідне майбутнє, сподобитися духовних цінностей, то досвід минулого буде орієнтиром для запобігання помилок і наслідування кращих духовних традицій.

Фото, спогади мами Каті і бабусі Тамари Цапукевич надала Марина Миколюк (Осипова), правнучка о. Ростислава, м. Кам'янець-Подільський, м. Хмельницький.

Рід матері отця Ростислава

Одна подія тягне за собою іншу. **Хлонь Мирослав Сергійович** із Нетішина вивчає рід своєї бабусі **Любові Титомир** в дівочтві **Лотоцької**. Він цікавиться іменем сестри його бабусі, яка була заміжня за священником Володимиром Цапукевичем із Павлівки. Мирослав Сергійович надає цікаві

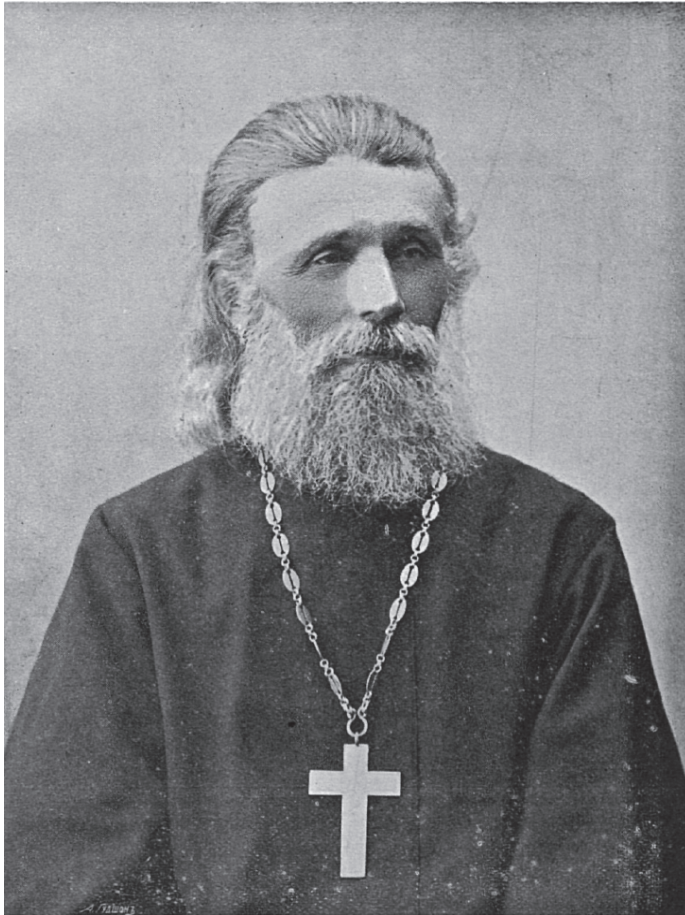
відомості про рід отця Ростислава Цапукевича по його матері, в дівоцтві **Лотоцької Марії Гнатівни**.

Мирослав Хлонь на могилі прадіда отця Ігнатія Лотоцького

Марія і Любов Гнатівни Лотоцькі були дочками старшого священика Браїлівського жіночого монастиря отця **Ігнатія Олександровича Лотоцького**.

Отець Ігнатій Лотоцький був тестем і дідусем священиків Цапукевичів із Павлівки. Лотоцькі часто спілкувалися з Цапукевичами, про їх відносини свідчать і літературні джерела. Отець Ростислав був нащадком двох подільських родин священиків. Династію роду Цапукевичів розглянуто в розділі 1, тому пропонується інформація про родину священнослужителів по лінії мами отця Ростислава Лотоцької Марії Гнатівни.

*Отець Ігнатій Лотоцький і титульна сторінка його опису
Вінницько-Браїлівського монастиря*

Дід о. Ростислава о. Ігнатій Лотоцький народився 20 грудня 1834 року в сім'ї священика Олександра Лотоцького в с. Богушівка Ушицького повіту, дитячі роки провів в с. Буша Ямпільського повіту. Дід і батько були священиками. Отець Ігнатій прослужив священиком у Подільській єпархії 37 років. В духовній семінарії в Кам'янці-Подільському він навчався одночасно зі Степаном Руданським й Анатолієм Свидницьким.

За словами Олександра Лотоцького, той дух часу, в якому виростали ці славні українські письменники, жив і його батько, який згадував і розповідав про них синові. Про батька син згадує:

Батько мій був священиком. Не з самого лише синовнього почуття до його постать його уявляю собі як одну з кращих постатей людських, які зустрічав я в своєму життю. М'який, делікатний у поведженні, він був твердий у своїх переконаннях та засадах Національне почуття його було шире. природне

українська стихія була для нього надто натуральною, безперечною річчю, щоб над тим розумувати, — і весь характер нашого родинного життя був суто-український. Українська мова була виключною мовою у нас і в родині і в зносинах з стороннім оточенням — з сусідами священиками, з місцевою адміністрацією, офіціантами сусідніх маєтків і т. и. Навіть більше, — за всієї делікатности свого поводження з людьми, батько мій звичайно не мг здержатись од іронічних дошкульних уваг на адресу тих (особливо — одного сусіднього священика), хто ненатурально намагався вдавати з себе „рускаго человека“.

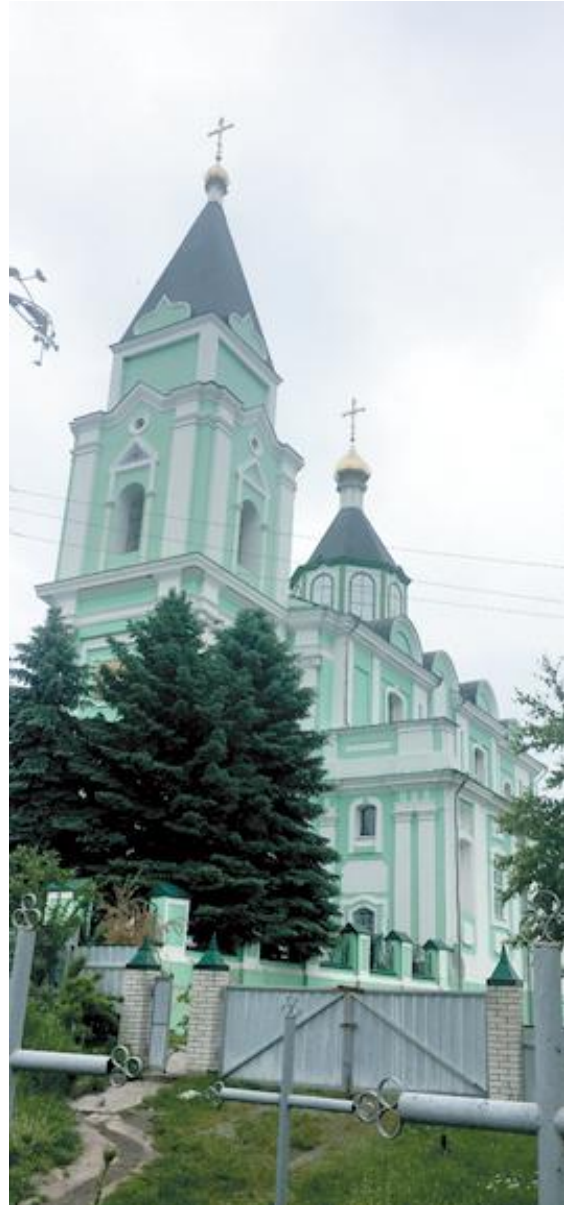
О. Лотоцький, «Сторінки минулого»

Після призначення на службу в Браїлівський жіночий монастир о. Ігнатій розробив програму ювілейних свят до сторіччя православного монастиря і п'ятдесятиліття з часу переходу обителі із Вінниці до Браїлова. Написав історію монастиря до його ювілейної дати в 1895 році.

На зібранні з нагоди ювілею монастиря до обителі приїхав Преосвященнійший Євсей Архієпископ Подільський. На зібранні виступав Олександр Гнатович Лотоцький із дослідницьким повідомленням про історію монастиря. Про освітницьку роль монастиря в минулому і майбутньому доповів Подільський єпархіальний місіонер Віктор Гнатович Лотоцький. Отже сини Олександр і Віктор були активними учасниками духовних справ у монастирі, надійними помічниками батька у його духовному служінні.

*Хрест на могилі отця
Ігнатія Лотоцького*

Браїлів, монастир

Помер о. Ігнатій 1 червня 1898 року, поховали священика на монастирському цвинтарі в Браїлові, де збереглася і доглядається його могила.

Після смерті священика був опублікований некролог. В некролозі про покійного отця Ігнатія Лотоцького сказано наступне:

И въ своей семьѣ о. Игнатій поддерживалъ живыя родственныя чувства и самую искреннюю пріязнь; три дочери его были выданы замужъ за священниковъ; два сына получили высшее образованіе, а двое сыновей еще обучались въ школахъ; подро́стали внуки; часто многочисленная семья собиралась, подъ гостепріимнымъ кровомъ стариковъ, — и такая при этихъ собраніяхъ царила любовь, что даже чело́вѣку постороннему чувствовалось отрадыѣ...

Витяг із некролога покійному отцю Ігнатію Лотоцькому

Отже, на сімейних зустрічах було спілкування між родинами подільських священників Лотоцьких, Цапукевичів, які були між собою у родинних стосунках.

Після смерті отця Ігнатія Лотоцького дружина **Єлизавета Север'янівна** (в дівоцтві Дложевська) переїжджає до Вінниці. Тут в Слов'янських Липках вона перебуває з сином Віктором. Більшість членів родини проживає у Вінницькому повіті, і вони часто бувають у своєї мами. Провідує маму син Олександр, який проживає в Києві.

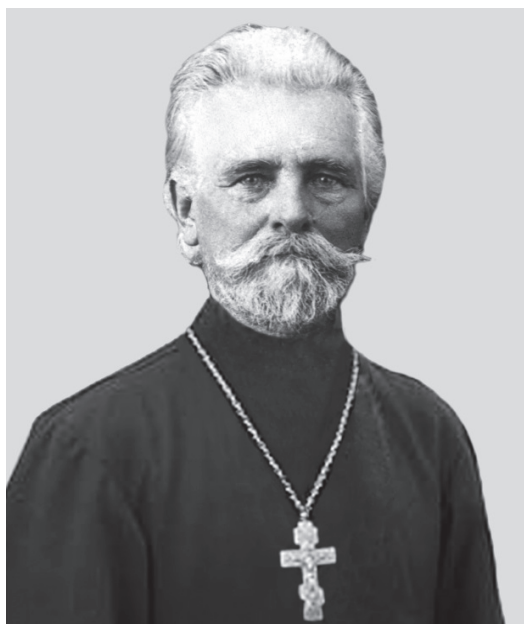
Посланье в Винницу направитъ
И в Липки там его доставитъ,
Гдѣ госпожи Лотоцкой стоит дом,
А обитает теперь в нем
А. И. Лотоцкій, ревизор.
Извѣстій жаждет его взор.

Жартівливе віршоване послання Олександру Лотоцькому

Найстарша дочка **Онися Гнатівна Лотоцька** одружилася з священником **Іваном Дмитровичем Самгородським**, який служив в с. Малашівці біля Проскурова.

Дочка **Любов Гнатівна** одружилася з священником **Хрисанфом Никифоровичем Татомиром**. Отець Хрисанф був настоятелем Михайлівського храму в Летичеві, а його брат

Євгеній Татомир – соборним священиком у Преображенському соборі м. Вінниця з 1915 по 1931 роки.

*Отець Хрисанф Татомир та його дружина
Любов Гнатівна (Лотоцька)*

Татомири були священиками у кількох поколіннях, місцем їх основного служіння була Подільська єпархія. Вони підтримували тісні спілкування з сім'ями Лотоцьких і Цапукевичів.

Три дядьки отця Ростислава Цапукевича: Віктор, Олександр і Сергій Лотоцькі, закінчили духовні семінарії.

Старший Віктор Гнатович працював викладачем у Тифліській семінарії, осліп і повернувся в Україну, був кандидатом богослов'я і місіонером Подільської єпархії.

Молодший **Сергій Гнатович** працював вчителем математики. В 1910-1911 роках став священиком. Служив в Якубовці, Бандурові, Ольгополі, а потім у с. Концебі на Одещині. В сім'ї священика було п'ятеро дітей. Сільський партпрацівник знущався над священиком. Від голоду і побоїв о. Сергій з дружиною померли одночасно у 30-х роках.

В колі мами Єлизавети Лотоцької (Дложевської), 1910 рік. Верхній ряд зліва направо: (?), Сергій, Лідія і Олена (діти Любові Татомир (Лотоцької); в центрі –(?); нижній ряд Любов Татомир (Лотоцька), Єлизавета Лотоцька (Дложевська)-бабуся о. Ростислава Цанукевича, мама трьох доньок в дівоцтві Лотоцьких, дочка(?)

Середущий Олександр Гнатович народився 1870 року, а відійшов у вічність 1939 року. Похований у Польщі, перепохований сином **Борисом** у Америці.

Олександр закінчив Київську духовну академію і займався науковою працею, був видатним українським письменником, понад усе любив Україну, дружив з першим Президентом України Михайлом Грушевським. Він добивався повернення прав українській мові, забороненої царизмом.

Будучи співробітником видавництва «Вік» у Києві (1897-1907), Олександр Лотоцький пише лист до священика **Стефана Комарницького**, родича Степана Руданського, спілкується з **Олександром Руданським** і пише йому:

«Я желал бы издать некоторую часть сочинений покойного поэта, родственника Вашей супруги, С.В.Руданского. И решаюсь посему обратиться к Вам с покорнейшей просьбою. Будьте добры, сообщите мне, не препятствуете ли Вы и супруга Ваша в качестве наследников этому изданию. Был бы Вам весьма благодарен, если бы Вы

сообщили мне адреса и других родственников покойного поэта, чтобы я мог у них испросить согласие.... о. Александр Руданский (из с. Чукова) любезно дал свое согласие на издание».

Стефан Васильович Комарницький – священик, протоієрей, був на парафіях у с. Хомутиці, с. Малі Кутища Вінницького, с. Довжок Ямпільського повіту, голова опікунської ради в селах Малі та Великі Кутища (нині Калинівського району на Вінниччині). **Комарницький** – швагер **Степана Руданського**, одружений з його сестрою **Ольгою**, хранитель творчої спадщини поета. З 1876 р. і до кінця життя мешкав у с. Малі Кутищі Вінницького повіту, де його поховали поряд із дружиною біля церкви. Селяни шанували священика, пристрасного проповідника, добру й просту людину.

Внучатий племінник священика Стефана Комарницького **Олексій Васильович Боржковський** із Житомира доглядає за могилою пращура у Малих Кутищах, переймається родоводом свого прадіда Степана Руданського.

*Співробітники видавництва
«Вік». У верхньому ряду
справа Олександр Лотоцький*

*Олександр Гнатович
Лотоцький*

Олександр Андрійович Руданський, якого згадано в листі (близько 1848-1921рр.) – священник села Чуків Брацлавського повіту. Двоюрідний брат Степана Руданського, хранитель творчої спадщини поета.

У 90-ті роки ХІХ ст. він створив у Чукові один з найкращих церковних хорів на Поділлі. Етнограф, дійсний член Подільського Єпархіального історико-статистичного Комітету, член Подільського церковного історико-археологічного товариства. Був також на парафії в с. Вовчок-Немирівський Брацлавського повіту, служив протоієреєм Георгіївської церкви в місті Могилів-Подільський. 1870 року одержав срібну медаль від «Географического общества» за добірку українських пісень з Поділля.

*Митрополит Донської і Новочеркаської єпархії
Митрофан (Симашкевич)*

До речі, хранителем спадщини Степана Руданського був єпископ Пензенський Митрофан (Симашкевич), у якого о. Лотоцький знайшов твори поета.

Вже значно пізніше, літ через 20, живши в Петербурзі та збираючи рос-
порошену спадщину С Руданського, я звернувся до Симашкевича, тоді вже єпи-
скопа пензенського, почувши, що у його вєсть рукопис ще недрукозаного перекладу
„Ліяді“ Дійсно, той рукопис знайшовся у Симашкевича, і він прислав мені. Дуже
вдячний я йому за се, але жаль і злість оґорнули мене од думки, що майже со-
рок літ сей переклад класичного твору лежав у безвісті.

Отже, архієрейське священство не тільки цікавилось, але і зберігало творчість нашого земляка. Про самого Симашкевича сказано:

...тоді перед вів талановитий і спритний подо-
ляк Митрофан Симашкевич. Він обійшов пішки все Поділля, знав
як пять пальців усю його територію, зібрав силу цінних етнографич-
них записів з поля релігійних вірувань, які зреалізував у прекра-
сних статтях у місцевім єпархіяльнім органі („Под. Ёп. Вѣдомости“) під псевдонімом Churchman. Сі вірування та взагалі звичаї релігійні подільського краю він виводив з старо-христіянських традицій, — і се мало у свій час дуже актуальне значіння з огляду на те, що москалі-архієреї без жалю нищили з церковного та церковно-історичного обиходу все, чого не бачили у себе на Московщині, пояснюючи все таке польсько-католицькими впливами.

Ось так перепліталися відносини різних поколінь родів Цапкевичів, Лотоцьких, Татомирів, Руданських, які мали безпосереднє відношення до Поділля і Павлівки.

Письменник Олександр Лотоцький бував в Павлівці, написав у своїх спогадах про шваґра отця Володимира Цапкевича, про характерних павлівчан того часу, тому пропонується інформація про нього як діяча українського спрямування.

У вересні-листопаді 1917 року Олександр Гнатович Лотоцький працював генеральним писарем Генерального секретаріату Української Центральної Ради, у березні-квітні 1918 року – державним контролером Української Народної

Республіки, у жовтні-листопаді 1918 року – міністром віросповідань Української Держави. Після приходу до влади Директорії Олександр Гнатович у грудні 1918 року став тимчасовим комісаром Міністерства віросповідань Української Народної Республіки.

Від квітня 1919 року до березня 1920 року Лотоцький був головою Дипломатичної місії УНР у Стамбулі. Тут він вів переговори із Вселенським патріархом про визнання української автокефалії.

«Основна засада Української держави полягає в тому, що в самостійній державі має бути й самостійна Церква... Ніякий уряд, що розуміє свої державні обов'язки, не може погодитись на те, щоб осередок церковної влади перебував у іншій державі... Автокефалія Української Церкви – це не лише церковна, а й національно-державна проблема. Це конечна необхідність нашої церкви, нашої Держави, нашої Нації».

О. Лотоцький,

«Українські джерела церковного права»

У 1930-1939 роках Олександр Гнатович був засновником і директором Українського наукового інституту у Варшаві. Лотоцький очолював комісію з підготовки до друку публікацій на пошану Симона Петлюри (у 1926-1929 роках), ініціював повне видання творів Тараса Шевченка (у 1934-1938 роках).

У Олександра Лотоцького з **Німфодорою Руденко** було двоє дітей: **Оксана**, яка народилася 1897 року, й на сім років молодший **Борис**. Діти успішні, постійно підтримували батька в його суспільній діяльності.

Оксана Лотоцька (Токаржевська) проживала в Лондоні, учасниця Міжнародних конгресів у Відні (1921 р.), Парижі (1926 р.), член управи Організації українських жінок у Великій Британії (1948 р.).

Борис Лотоцький – професор, доктор політичних наук, був головою української православної церкви Святого Володимира у Нью-Йорку. Проживав в Америці, перепоховав там і батька Олександра. Онуки Бориса проживають в Америці.

*Двоюродні брати: Цапукевич Ростислав (зліва);
Лотоцький Борис*

Вірогідно, що політична діяльність дядька Олександра Лотоцького, його дітей Оксани і Бориса були підставою підозр і звинувачень о. Ростислава у антирадянській націоналістичній діяльності в 1938-39 і 1946-47 рр. Проте немає підстав на можливе спілкування о. Ростислава зі своїми зарубіжними родичами, хоча факт їх існування був аргументом для такої підозри.

Цікавою є та обставина, що в кінці 19 ст. в Браїлівському монастирі служив о. Ігнатій Лотоцький, а його дочка Марія була замужем за священником в Павлівці. Ймовірно, що відвідини павлівчанами Браїлівського монастиря і його старшого священника о. Ігнатія – тестя о. Володимира, сприяли встановленню тісних відносин павлівчан з монастирем. В Браїлівському монастирі було 3 черниці з Павлівки (див. розділ 3), одна із яких у 20-х роках стала ігуменією. Після закриття Браїлівського монастиря в Павлівці проживали 6 черниць із цього монастиря.

Отець Ростислав був внуком і продовжувачем двох родів священнослужителів: Цапукевичів і Лотоцьких у чотирьох поколіннях. Очевидно, сильне духовне коріння і власна віра у

Божі справи надавали сил о. Ростиславу у важкі часи духовних випробувань.

Ось такими є результати досліджень і спілкування з нащадками роду Цапукевичів. Відкрилися нові обставини продовження родової гілки священників Цапукевичів, в цей раз по жіночій лінії Марії Цапукевич, в дівоцтві Лотоцької - матері о. Ростислава.

Дослідження церковної історії села Павлівки вийшло за межі конкретного населеного пункту, тут переплітаються долі священнослужителів, державних діячів, творчої інтелігенції. Українське питання займає важливе місце у їхньому духовному і світському житті, незалежно від їх служіння і перебування: в селі, Україні, чи за її межами.

*Використано матеріали, які люб'язно надав
Мирослав Хлонь із Нетішина*

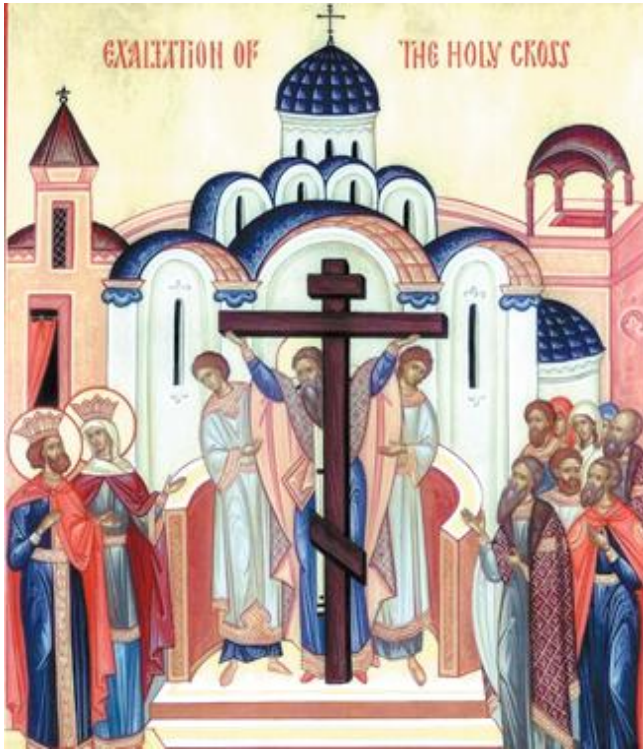
Воздвиження хрестів

За переказами старожилів (див. р. 2) на старому павлівському цвинтарі була капличка, а біля неї поховання священників. Випускники Павлівської середньої школи 1971 року на своєму щорічному зібранні в музеї «Родинна оселя» вирішили провідати поховання і при можливості упорядкувати ділянку на цвинтарі.

Випускники Павлівської школи 1971 року

Було встановлено, що на старому цвинтарі є масивні повалені кам'яні і часто поруйновані хрести. За погодження з головою сільської ради **Віктором Васильовичем Кособуцьким** і місцевим священником протоієреєм **Сергієм Лісниченком**, вирішили підняти хрести і надати їм належний вигляд. Адже приклад підняття (воздвиження) хрестів був відомим у минулому. Православні широко відзначають свято «Воздвиження Чесного і Животворного Хреста Господнього», яке відбулося в Єрусалимі у 326 році.

Ікона «Воздвиження Чесного і Животворного Хреста Господнього»

Калинівський Хрест

Були приклади воздвиження хрестів поруч з Павлівкою. Так у 1923 році Чудодійний Хрест у Калинівці влада наказала зрізати. Віруючі не забували про Калинівське диво, і в повоєнні роки хрест був споруджений знову. Через деякий час хрест був спалений безбожною владою. У 80-х роках **Іваном Касинюком**, віруючим з села Сальник, був зроблений і встановлений новий хрест, який простояв кілька днів. Влада наказала його знищити, але люди встигли заховати хрест біля церкви. У 90-х роках цей хрест встановили знову.

У 1993 році, коли віруючі відзначали 70-ту річницю Калинівського чуда, військовослужбовці місцевого гарнізону виготовили і встановили новий 9-метровий величний дубовий хрест на святому місці. До цього хреста кожен рік відбуваються хресні ходи.

Хресна хода до Калинівського Хреста

Отже, зважаючи на досвід воздвиження хрестів у минулому, 29 липня 2017 року на місці вікових поховань священників у Павлівці відправлена заупокійна літія о. Борисом в присутності павлівчан **Петра Савчука, Івана Остапцова, Григорія Бурлаки, Людмили Гуменчук, Ганни Ковальчук, Володимира Пентюка** і вінничанина **Анатолія Поїзда**.

*Заупокійна літія перед воздвиженням хрестів
(в траві лежать кам'яні хрести з могил священників)*

Після заупокійної літїї розпочали очищати повалені хрести. Мотузки, лопати, ломи були надійним знаряддям для дружного колективу православних ентузіастів. В трудах промайнув час. Підняли чотири хрести, встановили 9 місць поховань, із яких три могили належать священикам. Могили священиків було визначено за тією обставиною, що в Павлівці і навколишніх селах існує давня традиція: хрести на могилах священиків встановлюють із східної сторони могили (в ногах), а на похованнях мирян з західної сторони.

Воздвиження хрестів

На одному із хрестів вказана дата поховання 1847 рік. Ця дата співпадає з датою смерті діда Степана Руданського, священика в Павлівці отця Порфирія Добротворського. Вірогідність співпадінь досить велика. Це місце поховання священнослужителів і членів їх сімей, адже поховання знаного

в селі поміщика **Тихомирова** знаходиться за 40-50 метрів вглиб цвинтаря. В той час кріпосного права мало хто міг дозволити собі такий великий кам'яний хрест на могилі своїх близьких.

Отже, з великою долею ймовірності можна стверджувати, що це поховання перших священиків в Павлівці: Мирона і Михайла Шевадзицьких, Порфирія Добротворського, які були пращурами поета Степана Руданського.

Поховання тут священиків Цапукевичів маловірогідне. Так о. Володимир Цапукевич був похований біля новозбудованої ним церкви і перепохований у 60-х роках на цвинтарі біля дуба. Отець Ростислав покоїться біля вівтаря церкви, яка також ним побудована. Поховання о. Луки не встановлено.

Вшанування пам'яті пращурів.

О.В.Боржковський, отець Борис Пентюк, О.А.Юрчишина

Згодом на місці старих поховань з воздвиженими хрестами **близьких** Руданського, який по батькові і мамі сягає трьох поколінь, побували нащадки Руданського. Це правнучатий

племінник поета, підполковник медслужби з Житомира **Олексій Васильович Боржковський**, його син **Ігор** і внук **Ігор** із Галича, дослідниця творчості поета, бібліотекар-краєзнавець **Ольга Юрчишина**, власний кореспондент місцевої газети **Микола Сарахан**, відвідали музей «Родинна оселя», побували на могилах священників Боржковських в Мізякові. Зустріч була теплою і змістовною, з багатьма планами на співпрацю у майбутньому.

Молитва зі священниками на старих могилах

До теперішнього часу відбуваються постійні спілкування з Олексієм Боржковським і Миколою Сараханом, які досліджують, прекрасно висвітлюють події із життя роду Руданських, а тепер акцентують увагу на перебігах духовного життя пращурів по лінії Степана Руданського в Павлівці.

Молитва за мир

27 вересня Православна Церква відзначає дванадцяте свято Воздвиження Чесного і Животворящого Хреста Господнього. В цей час планується молитва в Павлівці на могилах з піднятими хрестами. Було бажання відслужити заупокійну літію за покійними священиками, проте ми плануємо, а Господь управляє.

Вибухи на військових складах. За дорогою під лісом Павлівка

26 вересня 2017 року. 22-а година. В Вінниці чути віддалені часті вибухи, здригається земля. Біля Калинівки заграва вогню. Це вибухи на складах 48-го арсеналу, що за 1,5-2 кілометри від Павлівки. Люди терміново евакуюються з Павлівки і навколишніх сіл. Уже нагальною стає молитва за людей, які знаходяться в зоні лихої стихії. Хрест і Євангеліє, молитва за живих і невинно страждаючих.

П'ятниця 29 вересня. Дозвіл на відвідування Павлівки. Знову тривога, як там люди, як перенесли стихію, чи є постраждалі?

Ось і Павлівка, видніються пошкоджені дахи будинків, вибиті вікна і двері. Проблеми є, але немає відчаю, «толокою» відновлюють пошкоджене.

Неочікуваний «гість»

Страх відсутній навіть перед непрошеними «гостями» з їх пекельною начинкою. З допомогою військових прибирають грізний непотріб.

Навечір'я. В повітрі чути дивну музикальну «**Павлівську рапсодію**». Лунають звуки різної тональності від стукоту молотків на дахах будинків; відбуваються регулярні грізні вибухи снарядів на військових складах. Доповнюється усе перегавкуванням собак і муканням недояних корів.

Незабутня концертна програма без партитури, яку нікому не бажаєш чути наяву.

Зі стихією вибухів на 48-му арсеналі, павлівчани відчули «запах сходу», були сильно налякані силою вибухів, їх звуковими і світловими супроводами. Війна та її руйнівна реальність на Донбасі стали зовсім поруч. Потрібно було спасати себе і близьких. Нажите і вирощене втратило свою значимість.

Одна бабуся зберігала в платочку гроші «на похорон». Після від'їзду з села стрепенулася за грошима. Хустина є, а гроші залишилися дома. Почала молитися і дякувати Бога за життя. Це один із прикладів, коли у скрутну годину, людина

більше думає за спасіння душі, просить у Боженьки заступництва. Земне втрачає свою важливість.

Павлівчани гідно перенесли лиху стихію вересня 2017 року. Коли влітку 2019 року стався пожежар на арсеналі та були попередження про можливу евакуацію села, то паніки в селі не було. Люди заздалегідь готовилися до можливих повторів стихії. Вірили, що з Божою допомогою все минеться. Люди молилися і просили миру. Гіршого не сталося. Люди продовжувалися займатися не тільки земним, а і Божим промыслом. До свята Воздвиження Чесного Животворного Хреста у Павлівці на новозбудованому храмі засяяли куполи і хрести. Все по волі Божій!

Грізні пекельні події на військових складах нагадали про військове протистояння на сході України, про загиблих у різних військових подіях.

Велика Вітчизняна Війна (1941-45 рр.) – найважче військове випробування країни і села. На стелі обеліску, що стоїть в центрі села, викарбувано 323 прізвища наших односельчан, які загинули у цій війні (див. розділ 3).

Місце загибелі партизан села Томчука І.П. і Волинця П.К

*Павлівчани Герої Радянського Союзу
Іван Ковальчук (фото зліва) і Петро Волинець*

В селі діяла підпільна партизанська група, до якої входило 23 вояки. Згодом група переросла в об'єднання під керівництвом **Петра Кугая**, комісаром був **Петро Волинець**.

Пораненим П. Волинець лікувався в Павлівці у партизана **Петра Томчука**. Незабаром поліцаєм вдалося встановити місце перебування підпільників. 2 квітня 1943 року хату П. Томчука оточили вороги. Тривав бій. В палаючій хаті підірвав себе комісар П. Волинець, пораненого і обгорілого П. Томчука замучили вороги. **Волинцю Петру Калениковичу** посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

На місці бою з фашистами і загибелі партизанів села Томчука І.П. і Волинця П.К. встановлено обеліск.

Під час війни прославився наш земляк **Іван Іванович Ковальчук**, який був пілотом військово-морської авіації. За зразкове виконання бойових завдань і проявлені при цьому відвагу і героїзм йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу, також нагороджено орденом Леніна, трьома орденами

Червоного прапора, орденами Вітчизняної війни II ступеня та «Червоної Зірки». Працював у Вінниці, помер у 2001 році.

Павлівчани сприяли перемозі над фашистами, в нелегких післявоєнних умовах відбудовували село і країну. Та згодом були нові жертви.

Афганська війна 1979-89 років.

Загинули два молоді павлівчани: **Гуменчук В.Р.** і **Бабій А.А.**, жертвою «афганського синдрому» став **Бондар В.В.**

Гуменчук Василь Родіонович (10.01.1961 – 29.07.1980 рр.) був командиром бойової машини піхоти. Під час бою смертельно поранений. За мужність і відвагу нагороджений орденом «Червоної зірки».

Бабій Анатолій Антонович (05.02.1968 – 02.07.1998 рр.) неодноразово був у складних бойових ситуаціях, на черговому бойовому завданні виявив стійкість і мужність. Загинув, нагороджений медаллю за «За бойові заслуги».

Поховані хлопці на павлівському цвинтарі біля дуба.

*Загиблі павлівчани-афганці
Василь Гуменчук (зліва) і Анатолій Бабій*

Пройшов афганську війну тихий і спокійний в спілкуванні **Володимир Васильович Бондар** (16.10.1954 – 24.12.2011 рр.). Він був зв'язківцем у військовій частині під Кабулом, брав участь у бойових діях.

Володимир Бондар. Жертва «афганського синдрому»

Володя повернувся з війни, але не зміг себе знайти у мирному житті. Афган був з ним у снах і думках. Трагічно пішов із життя. Павлівчани достойно поховали земляка, але біль і жаль за невинною жертвою незрозумілої війни залишаються з нами .

Нові тривожні події 2014-19 років на сході України. Загинув молодий павлівчанин **Юрій Володимирович Бабко**. Повернувся додому важкопораненим **Анатолій Левицький**.

Бабко Юрій народився в селі Павлівка Калинівського району Вінницької області 28 вересня 1988 року. У 1995-2005 рр. навчався в загальноосвітній школі I-III ст. с. Павлівка. Закінчив школу з медаллю «За досягнення у навчанні». 2005-2010 рр. продовжив, навчання у ВНТУ. 2010-2011 рр. проходив службу у Збройних силах України. У липні 2014 року добровільно пішов захищати Батьківщину. Проходив службу у 128 гірсько-піхотній бригаді. Був сапером, командиром відділення. У лютому 2015 року вихід із Дебальцево. 14 липня

2015 року трагічно загинув поблизу с. Болотине Луганської області. У серпні 2015 року нагороджений медаллю «За жертвність та любов до України». У серпні 2016 року нагороджений указом Президента України орденом «Богдана Хмельницького».

Спогади про брата

Страшні події починають розвиватися в нашій країні. Тисячі людей виходять на вулиці: майдан, Крим, війна. Це все впливає на мого брата Юрія. Він вирішує йти та боротися за справедливість. Я зрозуміла по його очах, які з світлих, замріяних стали темно-сірими. Десь далеко в душі була думка зупинити брата, але це було рішення людини, яка захищатиме рідну землю. Почалися сумні часи. Дебальцеве, котел, що може бути гірше? Кожний дзвінок і голос найріднішої людини – немає щасливішого моменту. В одну мить думаєш, що все позаду. Після виходу з страшного пекла, Юра був декілька разів у відпустці.

Фото Юрія Бабка: 10-й клас, на військовій службі

Життя вирувало навколо, а він був осторонь. Погляд змінився з молодого, мрійливого на далекоглядний, засмучений. Події на війні залишав далеко, не розповідав. А мені більше нічого не потрібно. Лише дякувала Богу, що живий. Пройшов час, потрібно повертатися знову на фронт. Війна триває.... Остання весняна відпустка закінчилася. Але скільки там лишилося? Всього якихось три місяці. З надією чекаєш, що вернеться. Юра повертається, але вантажем 200... Не віряться, не віряться. ... Можливо, десь на небесах зустрілися дві душі: покійної матері і сина. Материнська любов найсильніша, живе роками, століттями, у віках. Вони живі... Не гинуть ті, хто любить Україну.

Оксана Володимирівна Любчик (Бабко)

Рідні Юрія Бабка біля пам'ятної дошки на школі

Повертайся, будь-ласка, живим,
Я прошу не багато, й не мало.
Кожен вечір молюсь всім святим,
Щоб нещастя тебе не спіткало.

Щоби Янгол заквив од біди,
Над тобою розправивши крила,
І щоб куля лихої орди
Не побачила, не зачепила.

Ясним ранком та днем дощовим,
Я шепочу у синєє небо!
Повертайся, будь-ласка, живим,
Батьківщина чекає на тебе.

Героями сьогоднішніх днів стають молоді люди, які в труднощах для країни захищали рідну землю. Їх імена закарбовуються в історії назавжди. Іменем Юрія Бобка назвали вулицю, відкрили меморіальні дошки його імені на будівлях Павлівської школи і Вінницького національного технічного університету, де він навчався. Вічна слава і пам'ять героям!

Спаси і помилуй нас, Боже!

Учасник АТО Тетяна Коваль, автор духовних поезій

Світлій пам'яті односельчанина Юрія Бобка

Янгол-охоронець за плечима,
Плакав і не витирав кровавих сліз.
Хлопчику з небесними очима,
Як без тебе жити на землі?

Як радіти птахам і квітам?
Як долати сум і холоди...?
Як без тебе яблунька розквітне,
Та, яку ти з батьком посадив?

Як без тебе розквітнуть ромашки,
Маки і волошки у полях?
Де під шепіт трав і пісню пташки,
Ти шукав у небі журавля...

Там – в дитинстві, де квітки без ліку,
Де сміялось сонце, дощ ридав,
Добре серце і свою голівку
Ти до України прикладав.

Хлопчику з небесними очима,
Ти й тепер стоїш на повен зріст.
Плаче білий янгол за плечима,
Що тебе від кулі не вберіг.

Плаче татко і сестричка плаче,
Ти, мов янгол, усміхнувсь до них.
Твоє личко миле, ще дитяче –
В чорній рамці, в квітах польових.

* * *

Цей хлопчик особливий, золотий,
Такий один буває на мільйон.
З ним всі дружили, всі були на «ти»,
Його любив й беріг весь батальйон.

Найкращий в світі хлопчик, золотий,
Комусь був як синок, комусь як брат,
З ним всі дружили, всі були на «ти»,
Його любив, беріг й жалів комбат.

Такий один буває на мільйон,
У нього найкраще ім'я,
За ним сьогодні плаче батальйон,
За ним сьогодні плаче вся земля.

* * *

Сестричко, не плач... Я люблю тебе дуже...
Тату, тримайся... Ти сильний у нас...
Не побивайся так, брате, мій друже,
Що не прийде вже до мене весна.

Хай вона мирною й світлою буде,
Я не прийду вже, сестричко, пробач.
В мене прострелені скроні і серце,
Там, де я впав, будуть маки цвісти.

Тату, не плач, у квітучих оселях,
Я серед янголів миру й весни... ,
Райські сади потопають у трелях,
Тут не буває ніколи весни.

Ви посадіть біля мене калину... ,
Вірю: Господь Україну спасе!
Я в ваші сни на світанку прилину
З мирних і світлих Господніх осель.

Квітонька кольору крові

Квітонька кольору крові
не покидає мене...
В серденьку стільки любові!
Серце раниме й сумне...

Там, де вмирали герої,
хлопчик зронив тихо: «Ма...»
З кожної крапельки крові
вічно горітиме мак...

Будуть поля світитись
маками від весни...
Будуть живі молитись,
щоб не було війни!

Вибухи над Павлівкою відбулися в переддень 29-ої річниці з дня народження Юрія Бабка і двох років від його загибелі. Сумні аналогії, але вони примусили знову переживати скорботні події минулого і сьогодення.

Молитва

Благослови нас, Боже, на єднання,
Бо всі єдині в прагненні своїм
Перенести це відчуття з майданів
У кожную душу, кожне серце, дім.

Несуть – блакитно-білі, жовто-сині,
З тризубами чи без – не в тому суть.
Важливо те, що славу України
У серці небайдужому несуть!

Благослови нас, Боже, наш Єдиний,
Відчути силу братства у серцях,
Вклонитися соборній Україні,
В собі здолавши душогубний страх.

Благослови на щиру небайдужість,
На щирую любов і співчуття.
Благослови нас, Господи, на дружність
І добротою сповнене життя.

Розвій цей дух свободи із майданів
Усім, хто ще не звівся із колін,
Звільни серця і душі від кайданів
Віднині і на сотні поколінь.

Благослови нас, всемогутній Боже,
На праведну, многотраждальну путь.
Бо сила Правди кривду переможе,
І в цьому є Твоя найвища суть.

Віктор Цимбал

Грізна стихія вибухів і руйнувань від них, випробування павлівчан смертю захисників Батьківщини згуртували людей на добрі справи во славу Божу. В Павлівці вшановують героїв, відбуваються богослужіння за їх вічне життя. Павлівчани розбудовують новий храм, впорядковують цвинтарі і могили загиблих героїв.

«Сьогодні ми молимося за нашу українську землю і наш народ, а особливо за тих, хто по-справжньому дбає та захищає Україну, і віримо, що Господь подарує нам мир і процвітання і зішле на всіх нас своє благословення»

*Блаженніший Онуфрій,
митрополит Київський і всієї України*

8. Духовні справи

(за матеріалами періодичних видань)

Федір ПАНЧУК,

*заслужений діяч мистецтв України,
«Вінницький край», №2, 2015р.*

Мандрівка до музею під відкритим небом

Ну ось і все: залишилося декілька кілометрів асфальтованої дороги, по якій радісно біжить наш легковик. Через декілька хвилин перед нами постане село Павлівка, що у Калинівському районі.

Мій супутник – Борис Миколайович Пентюк, про якого я хочу розповісти, хоча родом і звідси, та нині живе і працює священнослужителем у Вінниці, тут, у Павлівці, уже півтора десятка років будує власний музей під відкритим небом, тому знає тут усіх, і, зрозуміло, що і його всі знають. Борис Миколайович пригальмовує, коли бачить людей поряд з машиною, чемно вітається, перемовляється кількома словами і їде далі. Ліворуч хати, праворуч у видалинку, у лісі покійно відпочивав сільський цвинтар – з металевими хрестами і з акуратними залізними оградками й кущами калини.

Борис Пентюк, приїжджаючи в село, насамперед, зупиняється тут. З ким би не приїхав – показує очима, де лежать його близькі.

Я з нетерпінням чекав тієї миті, коли нарешті ми доберемось до садиби, про яку я багато наслухався, як про музей під відкритим небом. І коли машина повернула ліворуч від лісу і я побачив високий вітряк і вивішений жовто-блакитний прапор, неважко було здогадатись, що ми приїхали.

Відкриваємо хвіртку та входимо на подвір'я. Утім, двору як такого й не було: була велика територія землі з різними будівлями, криниця з журавлем при вході, капличка, дерев'яна альтанка, на краю городу причаївся курінь з очерету та скирта сіна. Від хвіртки протоптана стежка до поклінного хреста. Подумалось: „Сюди часто заходять люди”, бо видно, як ходять кілька жіночок, розглядаючи родинне обійстя.

– Завітаємо?! – чи то стверджуючи, чи запитуючи запрошує мене господар садиби. І тут же, пояснюючи мені, що відвідини будуть не такі собі, а зі спеціальним ухилом до народної архітектури, побуту, народної творчості.

Що відразу ж кидається у вічі, то це старенька хата, яка дісталась від рідного дядька Корнила. Хата раніше була під солом'яною стріхою, це вже пізніше господар музею старанно перекриє її очеретом. На стінах розміщений сільськогосподарський реманент: граблі, вила, ярмо, дерев'яні колеса від воза. Один з двох возів стояв біля дороги, придбаний господарем у сільських конюхів років двадцять тому.

Звичайно, я не буду намагатися охопити неохоплююче, бо в одній розповіді розповісти про таку людину як Борис Миколайович Пентюк просто неможливо. Та хотів би все-таки

розкрити тему, над якою уже добрий десяток років працює Борис Миколайович. Це його дітище – музей під відкритим небом. Скажете: „А хіба сьогодні цим когось здивуєш?” Так, але кожен подвижник збереження старожитностей працює по-своєму. Думаю, що у Пентюка ця робота виходить по-особливому гарно, трохи краще, як в інших.

Приблизно так, як міркуєте ви, думає більшість, і нікому не спаде на думку відреставрувати стару хатину так, щоб вона виглядала не сучасною, а під старовину, та ще й покрити очеретом (а хто крив очеретом, той знає, яка це копітка робота), не кажучи вже про внутрішнє начиння – забавка в порівнянні з плеканням побудови „крутого” вітряка та ще й діючого, лише в два рази меншого від оригіналу. Що там не кажіть, а кошти для цього потрібні і не малі. Та що там кошти, аби не було б цього пентюківського завзяття, я б сказав, зятості – цього не було б. Тут і випробування на міцність, і сила характеру, і чоловіча стійкість. Людина знає, що робить. Тут він себе знайшов!

Пригадуючи минуле, намальоване уявою село Павлівку так, як воно б виглядало років сімдесят тому, але не можу.

Нинішні охайні хати з глибокими криницями (під солом'яною стріхою нині жодної не знайдеш). Більше в селі сучасної атрибутики, починаючи з незмінних стовпів електропередач, трансформаторів і закінчуючи типовими будівлями.

Тому, оцей подих минулого, коли до нього рукою подати, коли нарешті з'явилася змога порівняти реальне з уявним, став для мене близьким і рідним. Ще не побували у хаті, а вже подих захоплює.

– Давайте зайдемо до хати, – показавши рукою на двері, промовив господар будівлі.

Охайна кімната з розмальованою піччю, столом, мисником, ліжком. На стінах – звичні для сільських хат „іконостаси” – родинні, зблідлі від часу, фотографії. Тут можна послухати музику зі старенького патефона, а бажаючі можуть, навіть, зайнятися ткацтвом на верстаку. На вікнах – візерунчасті

фіранки, на стінах – старовинні павлівські рушники, на долівці – розмальовані скрині, тканні вироби – все відповідає інтер'єру українського помешкання минулих часів. Досить велика колекція гасових ламп, старих-престарих прасок дивовижної форми, прядок та інших раритетів. Усе тут спонукає вивчати, зберігати, цінувати все те, що пов'язане з нашою історією.

Гончарні вироби представлені з особливим пієтетом. Тісними рядами стоять десятки й десятки керамічних глечиків і кухлів, куманців і мисок, супниць і баклаг, баранів, півників і всякої різної птиці і звірини. Дивовижні форми, розмаїття кольору – якою багатою може бути фантазія людини, глини й вогню. Ніби ненароком, ласкаво, торкнувся поглядом кольорового свищика... Подібні я бачив у дитинстві, продавали гончарі на ярмарку, коли це було?...

Побачивши моє зачудування, Борис Миколайович усміхнувся:

– Що, дитинство пригадали?

– Пригадав... Милуюся вашими роботами, що дивляться на мене з полиць – такою красою можна прикрасити будь-який музей обласного центру, та й не тільки обласного.

– Так, але це не мої твори, я їх лише зумів зібрати. Це твори знаних майстрів Поділля: Олексія Луцишина, Тетяни Шпак, Романа Чмерука, Людмили Філінської, а ті свищики, що вам сподобались, створила славетна керамістка нашої області – Фросина Міщенко. Вона свої свищики „криндишиночками” називала.

Звичайно, я цих майстрів знав, бо часто опікав їх творчість. І твори їх справді живуть, дихають, співають і сміються. Я кажу Борису Миколайовичу про те, що його робота по збереженню творів відомих майстрів теж є не менш цінною, ніж самі твори, що він живе життям тих, чиє серце ворожило над гончарним кругом. Зберегти – це прояснити для себе своє минуле, своє коріння. В Україні, зокрема на Поділлі, це коріння не заховане десь у глибинах часопростору, а у нас воно перед очима, на кожному кроці минуле нагадує нам про себе.

Людам, які побували на садибі Пентюка, завжди хочеться сюди вернутися. Саме тут можна знайти своєрідний спокій душі, можна чимось пожертвувати, тільки б ще раз кинути погляд на зібрані скарби. У чому ж криється їх незбагненна краса? Чи не в тому, що тут можна якнайближче підійти до сокровених таїн минувшини, доторкнутись їх руками, а й, відповідно, до історії життя людей в минулому. Перебуваючи тут, людина, ніби одна в цілому світі, наодинці зі своїми думками, а у великій усамітненості проявляється мудрість.

Розмовляючи у машині, я вже встиг дещо дізнатися про господаря садиби. І про його дитинство, і про його батьків: батька – учителя Миколи Федотовича, матір – Ганну Максимівну, учительку початкових класів. Довідався, що дерево роду Пентюків-Ігнатовських сягає трьохсот п'ятдесяти років. Його дід у 1932 році прийняв сан священника і прослужив на Тростянецьчині до своєї смерті, а бабуся Анна Ігнатовська була дворянського роду, зберегла дуже багато старих фотознімків, документів. Борис Миколайович розповідав про те, як доля занесла його у Павлівку, і коли з'явилась ідея створити музей. Звичайно, без допомоги учнів, односельців, учителів одній людині було б важко створити музей під відкритим небом.

Ми не помітили, як до хатини зайшла жіночка, одна з тих, хто перебував на обійсті. Вона чемно привіталася, – звільняючи своє миле обличчя з-під копців квітчастої хустки. Це була Тетяна Іванівна, учителька молодших класів.

Як виянилось, вона частий гість на садибі, приводить сюди діточок, допомагає, чим може. Вона розповіла про те, що тут протягом року буває більше двохсот творчих особистостей – тих, котрі пишуть, фотографують, малюють, співають, знімають фільми і телесюжети.

Отже, я був одним з тих двохсот шукачів дива, екзотики, казкових людей у цьому селі.

– До речі, вам поталанило, бо сьогодні на садибі має бути репетиція сільського хору, – доповіла нам Тетяна Іванівна.

Я вже був наслухався про цей співучий колектив, яким керує Катерина Гуменчук і цікаво, звичайно, було б послухати українські народні пісні.

Не пройшло й десяти хвилин, як ввійшли до нас на подвір'я соромливою зграйкою учасниці ансамблю „Журавка”. Стали біля дверей хати, попід стіною, їхній керівник знайомила нас зі своїми співучими колегами, розповідала про те, що саме тут, на садибі, їй легко проводити репетиції хору.

Жіночки в народних костюмах переступили з ноги на ногу. І раптом – звідки мелодія – уста в учасниць ансамблю ледь-ледь привідкриті, руки притримують серце, ніби воно хоче випурхнути з грудей, а обличчя стали враз радісні, одухотворені, і не один звук, та ні..., звідкись зродилось кілька звуків одночасно.

Я чув про багатоголосся. Кажуть, що це висока майстерність хору. Боюся, що до пугтя й не переповім словами, що воно таке – цей унікальний багатоголосий спів, але щиро признаюсь, що мені було так легко, так весело на душі. Вмостившись на дитячій гойдалці, що була поруч, я закривав очі, так було краще слухати. Уявляєте, яка ідилія?.. І, хоча, це була всього репетиція, пощастило послухати десятки українських пісень і, однаково, не переповім всієї чарівності і своєрідності цього унікального хору.

Тепер я розумів, чому Василь Тихолаз, який теж є керівником народного хору з с. Козинці, з рідної Липовеччини, часто розповідав мені раніше про цей хор. Мимоволі, подумав про те, що коли ти робиш гарну справу, то про це будуть пам'ятати люди і добрі слова будуть говорити.

У село Павлівку дуже багато приїжджає людей, учнів, студентів, учителів, навіть, посланці польської делегації завітали в цьому році. Усім цікаво: хто хотів – заходив до хати, хто – у капличку, а дехто прямував і до озерця, викопаного господарем на околиці городу, край лісу. Навколо цікаво, адже такого уже немає ніде. Борис Пентюк може годинами розповідати про свій музей, де зібрано сотні цікавих речей. Усі ці речі господар намагається підтримувати у робочому стані, бо як іще показати дітям як працює верстак, ступка чи патефон. Навіть вітряк також справний і може молоти борошно.

Дивлюсь на Бориса Миколайовича і думаю про те, як йому вдається поєднати мирську службу з подвижництвом музейника, як немало було пройти, щоб знайти таке багатство, як долав він сходинку за сходинкою на шляху до завершення. Важко собі уявити, скільки цій людині довелось бороти труднощів, щоб добитися поставленої мети.

Та про проблеми, які уже в минулому, як правило, не говорять, а від результатів роботи стає радісно на душі. Мені теж не хотілося б порушувати цю традицію, більше того, я впевнений, ми всі разом в Україні переборемо труднощі й заживемо нормальним життям. Та хочеться сказати: не треба сподіватися, що хтось прийде і для нас зробить життя кращим, наша доля – у наших руках. Як будемо працювати, так і будемо жити.

Микола САРАХАН.
Газета «13 Округ». 2017-18 роки

Чи існують загадкові властивості молитов?

Священик Борис Пентюк, який мешкає у Вінниці, мав намір 27 вересня, якраз на свято Піднесення Чесного Хреста, поїхати раненько у свою рідну Павлівку Калинівського району і там разом зі своїми друзями, однокласниками, односельцями провести заупокійну, але не в церкві, а на кладовищі, уже не діючому, і саме на тому місці, де поховані ще в середині позаминулого століття священнослужителі.

Отець Борис уже давненько досліджує їхні життя і діяльність. За спогадами старожительки Христини Кособуцької (Панасюк), яка жила неподалік того кладовища, при вході стояв склеп з великим каменем і капличка, яка ще до революції була в руїнах. Залишились тільки масивні кам'яні хрести. Вони теж були напівприсипані землею. Тепер їх підняли. Один з таких хрестів був встановлений на могилі священика Профирія Добротворського, який спочив 1847 року. Це рідний дід відомого українського поета-сміхотворця Степана Руданського по лінії його матері. Дізнавшись про це, з Житомира у Павлівку приїхав правнучатий племінник поета Олексій Боржковський зі своїм сином і онуком. Це була велика радість для них тому, що знайдено ще одну могилу їхніх пращурів (про це ми вже повідомляли на сторінках газети).

Але сьогодні йдеться не про дослідження Б.Пентюка, а про цікавий збіг обставин, про те, що справді священики – це посередники між Богом і людьми.

...Того вечора о. Борис помолвився і ліг у ліжко. Подумки уявляв, як проводитиме богослужіння на павлівському кладовищі. Для нього це, дванадцяте, свято було не менш важливим, ніж Великдень чи Різдво. Це свято встановлене у IV столітті в пам'ять віднайдення Хреста Господнього святою царицею Оленою в Єрусалимі (326 рік). Пошуки Хреста розпочалися за велінням імператора Костянтина. Під час розкопок на Голгофі знайшли три хрести. Їх по черзі клали до

хворої жінки. Хрест, від якого жінка зцілилась, визнали Господнім. Єпископ Єрусалимський сам підіймав Хреста, повертаючи його до чотирьох сторін світу, аби якнайбільше людей побачили цю Святиню.

Підняли перший хрест

Хрест! Не важливо, золотий він чи срібний, залізний чи дерев'яний. Не в цьому суть. Хрест – символ культу релігії, символ християнської віри. Напр., на хресті присягаються люди, дають клятву на вірність. Хрести встановлювали при в'їзді в село чи місто, біля храмів чи на могилах. Без хреста не можна здійснювати обряд, який символізує очищення від гріховності та надання чомусь святості. Наділений Божою силою Хрест – це краса Всесвіту, він рятує нас від лиха.

Так розмірковував о. Борис у ніч на 27 вересня, збираючись подумки вранці поїхати в Павлівку. Перехрестився, поцілував хрест і вже почав дрімати. Та раптом почув, що начебто здригнувся будинок. Глянув у вікно і вдалині побачив заграву в тій стороні, де знаходиться його село. Спочатку подумав, що хтось запускає петарди, але величезні феєрверки і якийсь гул

здивували і викликали неспокій у душі. Ввімкнув телевізор і одразу ж від повідомлень дух перехопило. Це горів військовий склад з боєприпасами неподалік Павлівки. Священик знав, що там знаходиться, і ще більше розхвилювався. Він вже не думав про свою батьківську хату, про свій музей під відкритим небом чи якісь там дорогі експонати. Він враз пройнявся бідою людей. Як вони там? Що з ними?

Зустріч з військовими із Сполучених Штатів Америки і Великобританії в музеї після вибухів

Борис Миколайович стиснув у руках хрест і похапцем дістав молитовник із шафи. Це обшитий оксамитом старенький службеник його діда Федота, який теж був священиком і з цією святою книжкою, випущеною ще 1907 року, проводив богослужіння в роки голодомору, ніс слово Боже до людей. Дідів молитовник знадобився внукові. Борис Миколайович за кілька хвилин вже був у церкві, яку побудував не так давно прямо біля свого дому на відстані кількох метрів. Цілу ніч він молився і просив Бога, щоб врятував людей від смерті.

Правду кажучи, я міг би про це не розповідати в цій кореспонденції, якби мою увагу не привернули дві споруди неподалік центральної траси у Калинівці. Це вже після того, як перестали вибухати снаряди на складах. Це дуже гарний храм із

золотавими банями та широкими вікнами. Неподалік встановлений великий хрест. Поруч – добре обладнана криниця, з якої люди у свята беруть воду. Вабить зір металевий паркан і впорядковане подвір'я. Недалеко від храму – 3-поверхова спортивна школа «Авангард». Знаю, що кілька місяців тому тут провели капітальний ремонт за європейським стилем. Школа теж була окрасою міста, а тепер її не впізнати після вибухових хвиль. Вона прийняла на себе удар, а храм залишився неушкодженим. Жодної подряпини на стінах навіть не помітно.

Зізнаюся, що я не містик і не хочу встрявати в дискусії з атеїстами, бо душею відчуваю, що Бог є на світі. Може, він почув молитви о. Бориса і ще сотні отаких священнослужителів і своїми долонями зупиняв політ снарядів, спрямовував їх в інший бік, щоб не попадали в юрбу людей чи в автомобілі, на яких вони від'їздили з сіл і міста.

Як факт – жодна людина не загинула. Не пошкоджена жодна церква. Випадковість? Може, так, а, може, ні. А що, коли молитви мають свої, загадкові, властивості? Їх загадки та концепції, прямо скажемо, не підвладні людському розумові.

Подякуймо священнослужителям за літургії, за їхні молитви. Не забувайте зупинитись біля хреста і помолитись.

Микола САРАХАН.

Газета «13 Округ». 2017-18 роки

Свята сімейна реліквія отця Бориса

Священик Борис Пентюк щоразу, коли проводить Богослужіння, не розлучається з невеликим молитовником. Цей пожовклий від часу з твердою обшитою бархатом палітуркою, як називає отець Борис, служебник, виданий ще 1907 року, дуже дорогий для його душі і серця.

Його дід, Федот Пентюк, служив у царській армії старшим писарем. 1932 року прийняв сан священника і саме з отим молитовником до кінця свого життя ніс слово Боже до людей. Ось чому ця свята книжка стала реліквією в родині Пентюків.

Про життя та діяльність отця Бориса ми вже розповідали на сторінках газети «13-й Округ». Про те, що о. Борис ще й великий книголюб і краєзнавець, розповідаємо вперше. Крім молитовника, у нього є ще цікаві столітньої давності книги, які він зберігає в окремій шафі разом з іншими цінними речами. Це календар Брюсова 1901 року, енциклопедичний словник Ф.Павленкова 1910 року, Буквар Андрієвського 1890 року, Біблія святого писання старого і нового завіту 1825 року, «Кобзар» 1890 року та «Географія Росії» О.Толстого 1915 року. А ще цікаво, що з іншою палітуркою, невідомо чому зробленою з картону, є поетична збірка Степана Руданського, яку видала ще в ХІХ столітті Олена Пчілка.

Отець Борис дуже часто приїжджає у Павлівку, де зустрічається зі своїми односельцями, друзями. Зі своїми однокласниками щороку проводить зустрічі на подвір'ї музею. А ще він досліджує життя і діяльність павлівських священиків та інших священнослужителів Калинівського району. Готує до друку книгу про духовне життя свого роду. Минулого року вийшла у світ книга про церковну історію села Павлівка «З вірою в майбутнє», розрахована на широке коло читачів, які цікавляться історією, краєзнавством і духовним життям.

Микола Сарахан і отець Борис

Юрій СТЕПАНЧУК,
проф., д. іст. н.
Сайт ВДПУ

Семінар у Павлівці

Науковці Вінницького державного педагогічного університету імені М.Коцюбинського взяли участь у краєзнавчому семінарі, присвяченому історії села Павлівка Калинівського району Вінницької області.

30 липня 2019 року відбувся краєзнавчий науково-практичний семінар, присвячений історії села Павлівка. Ініціаторами й організаторами цього заходу стали Почесний краєзнавець України **Анатолій Лисий** та кандидат богословських і технічних наук, протоієрей **Борис Пентюк**. Учасниками семінару були викладачі ВДПУ імені М.Коцюбинського, Барського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. М. Грушевського, краєзнавці, журналісти, книговидавці, представники духовенства.

По дорозі до Павлівки учасники наукового зібрання відвідали місце надзвичайної суспільної події, яка сталася в 1923 році на роздоріжжі до населених пунктів Калинівка та Сальник. Знавець історії релігійного життя, доцент Анатолій Лисий розповів, що один червоноармієць, одурманений комуністичними ідеями, атеїзмом та алкоголем, вистрілив із рушниці в ікону із зображенням Ісуса Христа, розміщену на придорожньому хресті. Те, що трапилося потім, стало відомим в Україні та далеко поза її межами під назвою «**Калинівське чудо**» – на простріленій іконі відразу ж з'явилася кров'яна цівка.

Сенсаційна звістка швидко розлетілася на сотні кілометрів і сколихнула православних не лише в Україні, а й на території сучасної Польщі, Молдови, Румунії, Росії. Почалося не бачене для ХХ століття релігійне піднесення – до чудодійного образу Спасителя рушили десятки тисяч паломників.

Через кілька місяців, уночі, за наказом переляканої місцевої більшовицької влади, хрест спалили чи кинули в криницю, а землю навколо нього переорали.

Віряни завжди пам'ятали про Калинівське чудо, тому впродовж наступних десятиліть християнські символи, зокрема хрести, з'являлися тут неодноразово. Але стояли вони не довго. Лише в незалежній Україні ця територія заслужено набула статусу релігійної святині. Сьогодні кожен охочий може відвідати відновлений хрест із Розп'яттям, який дбайливо розміщений у великому скляному павільйоні.

Краєзнавчий семінар проходив на території музею народної архітектури та побуту «Родинна оселя» села Павлівки. Музей розташований у родинному обійсті його засновника, протоієрея Бориса Пентюка. Краєзнавець тривалий час оберігає та примножує колекцію предметів селянського побуту минулого століття, без яких не обходилася жодна родина. Зібрання налічує сотні речей традиційного українського одягу, хазяйського й кухонного посуду, оригінальних господарських пристроїв, меблів, музичних інструментів, дитячих іграшок тощо. Борис Миколайович із великим захопленням розказав про застосування запаски, плаhti, свити, жупана, кросна, прядки, ступи, жлукти, маслобійки, січкарні, жорен, рубля, та багатьох інших архаїчних предметів української традиційної культури.

Громадянським подвигом можна назвати те, що отець Борис виявив та ідентифікував на старому кладовищі Павлівки могили священників ХІХ століття, серед яких є й пращури письменника Степана Руданського. Використовуючи матеріали архівних та сімейних документів, спогади земляків, Борис Миколайович опублікував нариси церковної історії села Павлівки «З вірою в майбутнє».

Голова Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України професор ВДПУ ім. М. Коцюбинського **Сергій Гальчак** окреслив низку краєзнавчих проблем, пов'язаних із Павлівкою. Зокрема зауважив, що досі маловідомою сторінкою регіональної історії є збройне

повстання жителів Павлівки проти більшовицького режиму в 1919 році.

Того року більшовики вдруге повернулися в Україну й силою взялися вилучати продовольство в селян. Комуністи запровадили реквізиції, конфіскації та кругову поруку (узяття заручників) для сіл, які не виконували норм продрозверстки. Водночас вони заборонили торгівлю, найману працю, оренду, власні господарства, на місці яких створювали радгоспи, комуни, артїлі. Заборонялася релігія, більшовики грабували церкви, а духовенство та заможних селян розстрілювали як ворожий до нової влади соціальний клас.

Поділля спалахнуло селянськими повстаннями проти радянської влади та політики «воєнного комунізму». Доведені до відчаю, селяни Павлівки теж наважилися на збройний виступ. Вони кинулися до місцевої залізничної станції в надії знищити червоноармійський продзагін та роздобути продовольство для своїх голодних родин. Проте на підступах до залізниці легкоозброєних селян розстріляли гарматним та кулеметним вогнем із бронепοїзда, який прибув у район села за наказом червоного командира Григорія Котовського. Артилерійським вогнем бронепοїзда більшовики підпалили і повстале село.

За свідченням уродженця Калинівки доцента **Сергія Калитка**, павлівчани завжди вирізнялися непокірливим характером та патріотизмом. Показовим є випадок, коли батько попереджав сина, що коли той буде писати листи з армії російською мовою, то відповіді них хай чекає.

Змістовними були доповіді й інших учасників семінару. Зокрема, колишній головний редактор газети «Вінниччина», голова Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України, краєзнавець **Василь Паламарчук** розповів про відомих людей Павлівки та довколишніх населених пунктів, із якими йому довелося зустрічатися за довгу журналістську кар'єру. Василь Миколайович безпомилково називав музейні експонати, які були колись важливими життєвими атрибутами та супроводжували все його дитинство.

Завідувач відділення загальноосвітньої підготовки Барського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. М. Грушевського **Юрій Маліновський** розповів про результати краєзнавчих досліджень, що проводяться на базі коледжу. Юрій Леонідович окреслив перспективні історичні теми, які потребують об'єднаних зусиль істориків і краєзнавців області.

Свої наукові здобутки представив послушник Лядівського монастиря **Анатолій Сварчевський**. Дослідник складає життєписи репресованих подільських священиків та їхніх сімей у 1930-х роках. Його перу належить фундаментальна праця «Подольський патерик ХХ-го века», написана на матеріалах раніше засекречених архівних документів. Краєзнавець також підготував кілька ґрунтовних праць з історії Лядівського монастиря.

Підсумував роботу науково-практичного семінару книговидавець, любитель історії, краєзнавець **Ігор Балюк**, який розповів про особливості та професійну конкуренцію в сучасній видавничій сфері. Ігор Борисович, зокрема, зауважив, що останніми роками значно зросла кількість краєзнавчих досліджень, що своєю чергою, свідчить про невпинне зростання інтересу суспільства до історії своєї малої Батьківщини.

Науковець-священик

Газета «Православна Вінниччина», 2018 рік

Священик Борис Пентюк родом із Павлівки. Тут він народився й отримав початкову освіту, звідси виїхав до Вінниці, де навчався у політехнічному інституті і як дипломований інженер-механік зробив наукову кар'єру, вінцем якої стало вчене звання доцента ВНТУ, посада ректора у Вінницькому соціально-економічному інституті Університету «Україна», авторство двох монографій і 140 наукових праць.

Прийшовши до віри, Борис Миколайович захопився науковою роботою з питань історії релігії, у тому числі рідного краю. У 2007 році Борис Пентюк прийняв сан диякона і

зайнявся власною духовною освітою – спочатку в Почаївській семінарії, потім у Київській духовній академії.

У 2009 році він залишив світську роботу, 19 листопада був рукопокладений митрополитом Симеоном у сан священника.

Тепер протоієрей Борис Пентюк служить у храмі Собору Іоанна Предтечі міста Вінниці. І продовжує історичні дослідження.

Перша книга священника – про Шаргородський Свято-Миколаївський чоловічий монастир. Нова книга, у якій відображені духовна історія і сьогодення парафії с. Павлівки, побачила світ влітку 2017 року.

Видання описує храми, які існували в селі в різні часи: від перших дерев'яних XVIII століття – до нинішнього двопрестольного, який ще будується, розповідає про долі місцевих священнослужителів, містить науково-пізнавальні, краєзнавчо-культурологічні та релігійно-церковні матеріали, оздоблені фотознімками та живими спогадами очевидців.

Окремий розділ присвячений сучасному духовному життю павлівчан, місцевим традиціям, духовній поезії мешканців. У книзі також є відомості про унікальний для області та України музей «Родинна оселя», одним із засновників якого є протоієрей Борис Пентюк.

Книга «З вірою в майбутнє» видана у рамках заходів із нагоди «Року історичної пам'яті», який добігає свого кінця у Вінницькій єпархії. З дозволу автора «Православна Вінниччина» публікує фрагмент, присвячений мешканкам Павлівки, які десятиліттями виконують непростий послух – читають Псалтир за померлими.

9. Церковні реліквії та спогади

Реліквії минулого

Проходить час, відходять у вічність люди, але живуть їхні духовні справи. Минуле перегукується і нагадує про себе в сьогоденні, а від нас живих залежить можливість бачення тих духовних проявів.

Ікона «Явлення Трійці Аврааму»

За останні роки в Павлівці піднялися величні вікові хрести на могилах перших священиків села; відкриваються духовні дари слова із бібліотечки минулого павлівчанина Гарійона Димури, двохсотрічна Біблія, вікові фото церкви і священиків села. Збереглися вікові сімейні Псалтирі, які в наш час постійно читаються у багатьох родинах.

Прокіп Ковальчук (крайній зліва) з дружиною Даркою та онуками Володимиром (стоїть) і Миколою Болюбашами

Одними із чисельних духовних знахідок минулого є ікони. До сільського музею старожитностей «Родинна оселя» павлівчани передають свої старі реліквії, які прикрашають стару оселю або використовуються у богослужбових справах.

Одну із ікон запропонувала сім'я **Володимира і Поліни Болюбаш**. Це ікони Богородиці та «Явлення Трійці Аврааму». Дід **Прокіп Палящий** довгий час був послухником у церкві, а **бабця Дарка** читала Псалтир за померлими, тому можна припуститися думки, що ці ікони із поруйнованих сільських храмів.

Поліна Болюбаш з іконою «Богородиця»

У повоєнному домовому храмі

Гарні знахідки і приємні зустрічі відбулися у колишній домовій церкві, яка знаходилася в хаті за сучасною адресою вулиця Миру, 98. Господарка оселі Ольга Харчук розповіла про свою маму Марію Ляхвинчук, яка постійно переймалася церковним життям у селі, про своє життя і духовний послух у храмі «Всіх скорботних радість».

Охайна оселя. Внутрішні приміщення перебудовані, але характерним є те, що у кожній кімнаті багато ікон різних часів.

Невеликий іконостас в прихожій кімнаті, чисельні ікони в світлиці, кухні та підсобних приміщеннях. Більшість ікон традиційного сільського виконання з окладами із фольги і квітів навколо образків Спасителя і Богородиці.

Ікони із домового храму в хаті Ольги Харчук

Серед традиційних і сучасних святинь цікавими є ікони на папері, друкування яких датуються 1880-1904 роками. Ікони «Коронування Богородиці», «Святитель Миколай», «Георгій Переможець» розмірами 40×50 сантиметрів виконано із золотистим тисненням і з рослинними орнаментами, без рельєфних окладів із фольги.

*Ольга Харчук
з сином Александром*

*Ікона Георгія
Переможця*

В Православ'ї часто використовуються короновані ікони Божої матері, але рідко серед них зустрічається ікона «Коронування Богородиці», на якій зображено Богородицю і Трійцю: Бог-Отець, Бог-Син, і Святий Дух, які тримають корону над головою Богородиці. На цих іконах німби навколо голови Святих і Святої Трійці не мають чітких меж у вигляді лінії кола, які присутні у переважній більшості сучасних ікон. Друк цих ікон дозволено «Цензурним комітетом друку» і «Духовною цензурою».

Господиня будинку Ольга Харчук разом зі своїм сином Олександром передали вікові ікони до сільського етно-духовного музею «Родинна оселя». Протоієрей Борис Пентюк схвалив добру ініціативу, відвідувачі музею зможуть споглядати духовні цінності із минулого своїх предків.

Неочікувана знахідка

При заміні даху над теперішнім будинком культури (колишній клуб) знайшли дві ікони «Спасителя» і «Богородиці». **Галина Василівна Браткова** передала старі ікони до сільського музею «Родинна оселя».

Ікони із церкви періоду війни

Ікони традиційні сільські, в задовільному стані, пережили війну і кілька ремонтів клубу. Вони прийшли до нас тільки

через 75 років як спомин про те, що в клубі під час війни в 1941-44 роках була церква. Ікони дочекалися свого часу, відкрилися людям, як спомин про скрутне духовне минуле в нашому не простому сьогодні.

У багатьох родинах збереглися сімейні Псалтирі дореволюційної пори, якими користуються і в наш час. Зберегла старий хрест і передала до церкви **Валентина Іванівна Годзик**. Багато павлівчан пожертвували традиційні сільські ікони та інші духовні реліквії минулих років до місцевого музею «Родинна оселя».

Спогади павлівчан

Мій шлях до Бога

*Роздуми і спогади **Валентини Білозор***

Я, раба Божа Валентина, проживаю в с. Павлівка. Навчалася у Павлівській середній школі, після закінчення Вінницького педагогічного інституту в цій же школі працювала учителем української мови і літератури.

В дитинстві ходила до церкви з бабусею Серафимою, яка читала Псалтир за померлими. Але ці відвідування були не частими і не залишили глибокого сліду в моєму серці. В період учителювання була атеїстична пора, до церкви ходити заборонялося. На релігійні свята учителів зобов'язували чергувати, щоб учні не ходили до храму.

Усвідомлено до храму пішла у п'ятдесят років. Не можу сказати, що до того часу не було у моїй душі віри. Віра була, однак, не маючи чітких обрисів або конкретних орієнтирів, вона була ще не твердою і не прийнятною усією душею.

Коли захворів мій син, порадили звернутися по духовну допомогу у Лемешівський чоловічий монастир. Настоятель монастиря **архімандрит Феодосій** вислухав, привів мене до першої у житті сповіді. Завдячуючи архімандриту Феодосію, я стала постійно ходити до храму, а він став моїм і мого сина духовником.

З сином часто їздили на служби в монастир, спілкувалися з братією. Отці духовно допомагали, навчали читати духовні книги і кожен день молитися.

Архімандрит Феодосій та ієродиякон Марк, з яким подружився мій син, були з нами у важкі хвилини, приїжджали часто до нас додому, відвідували в лікарні. Завжди була рада моїм духовникам, як своїм дітям.

Валентина Білотор з духовними отцями

Важка хвороба забрала сина, через два роки не стало архімандрита Феодосія, але продовжується живе духовне спілкування з насельниками монастиря під управлінням архімандрита Марка. **Архимандрит Марк** приїжджає на могилку до мого сина, провідує мене. Тоді на душі теплота і радість, немов моє дитя знову зі мною, зникають побутові проблеми і стверджуєшся у вірі в життя вічне.

Відносини випробовуються у важкі хвилини. Так, коли в Калинівці на арсеналі сталися вибухи, **отець Лука** і **отець Самуїл** телефонували до мене, хотіли забрати до себе. Архімандрит Марк провідав про моє становище, і згодом **отець Іосиф** допоміг мені у благоустрої моєї оселі. Братія допомагала мені духовно і конкретними справами: посклили вікна, допомогли з прибиранням.

Я безмежно вдячна Богові за те, що у моєму житті були і є такі мудрі і дорогі серцю духовні отці. Молюся за них, зичу здоров'я і Божої благодаті.

Як прихожанка храму на честь ікони «Всіх скорботних Радість» у Павлівці, хочу зупинитися на дружніх відносинах настоятеля нашого храму протоієрея Сергія Лісниченка з братією Лемешівської обителі. Розпочалася ця дружба у далекому 1994 році, коли у храмі села Сальник зустрілися на службі вірянин Сергій Лісниченко і архімандрит Феодосій із Браїлівського монастиря. Архімандрит запропонував Сергію прийняти сан священника. Пропозиція була несподіваною, були сумніви, але згодом Сергій погодився на пропозицію і пішов на послух до Браїлівського монастиря. По благословінню і рекомендації архімандрита Сергій Лісниченко був рукопокладений у сан священника, з його рук отримав свій перший підрясник. З цього розпочалися дружні відносини і «батьківські поради». З початком служіння отця Сергія в Павлівці частим гостем у селі був архімандрит Феодосій. Спільні служіння на храмові свята, дружні відносини і мудрі поради завжди були в нагоді як настоятелю, так і прихожанам Павлівки.

На даний момент архімандрит Марк і братія Свято-Іоанно-Богословського Лемешівського чоловічого монастиря продовжують підтримувати дружні стосунки з настоятелем Павлівського храму «Всіх скорботних Радість» та його прихожанами. Ченці духовно підтримують нашого отця Сергія, який поніс велику втрату – похоронив свою дружину Наталію і виховує десятеро дітей.

Про духовного отця Василя Кушніра

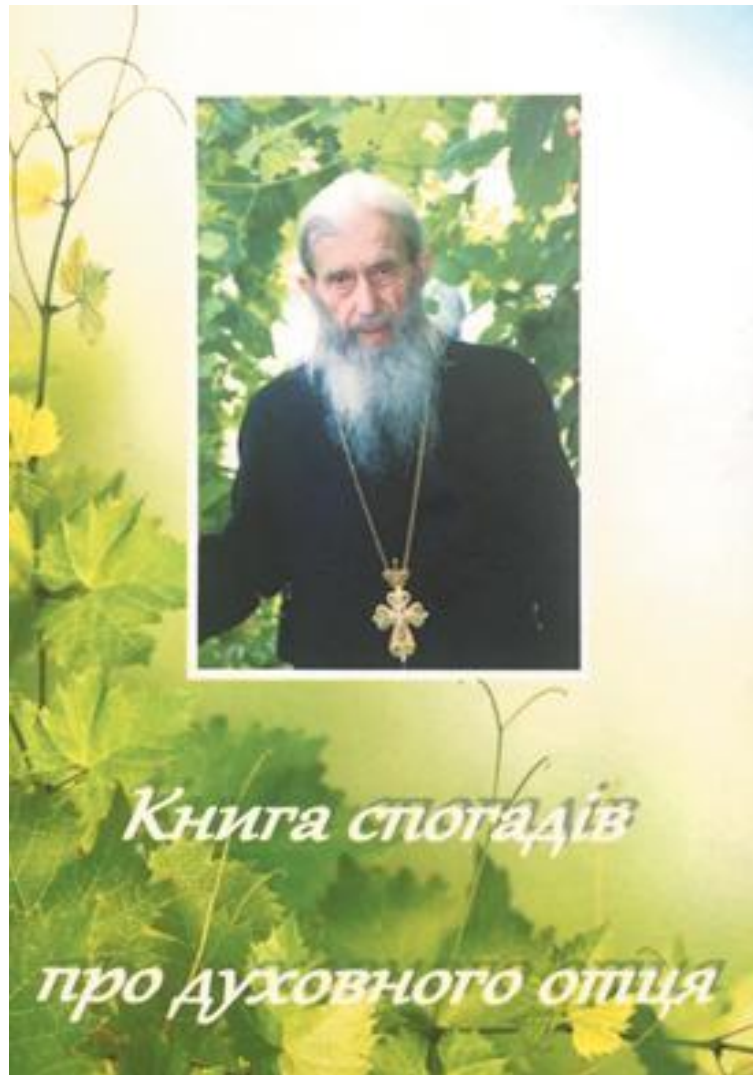
Іван і Галина Возняк

Теплі спогади про отця Василя Кушніра у подружжя Возняк: господар Іван паламарював у церкві близько 23 років (з 23 лютого 1992 року до кончини священника), дружина Галина вісім років керувала церковним хором.

Подружжя Іван і Галина Возняк

Отець Василій постійно перебував у служінні. В алтарі не розмовляв, про послух говорив тільки в паламарці. У церкві відбувалися всі поліелейні служби, бувало і 4 літургії на тиждень. Недільні служби в храмі починалися з 6-ої години ранку і продовжувалися до 3-4-ої години дня. Перший тиждень і страсну седмицю Великого посту кожен день відбувалися служби. Після служб постійно готувалися обіди. Отець Василій жив Церквою. Організував багато паломницьких поїздок. В одному з монастирів просинаюся вночі, а батюшка робить поклони. Я молодший на 12 років – сплю, а він – молиться. Подібних прикладів молитовного служіння було багато. Любив співати і слухати псалми, постійно читав акафісти. Любив усіх, але твердо стояв за дотримання всіх канонів і не любив поспішності в службі.

Обкладинка книги спогадів про отця Василя Кушніра

Отець весь був у турботах, хотів більше зробити для Церкви і потребуючих духовного захисту. За допомогою копія, Хреста і Євангелія священник робив «вчитку» (особлива молитва) духовно хворим людям. Під час таких молитов деякі хворі хрюкали, качалися по полу, моторошно кричали. Дійство відбувалося надзвичайне, мороз по спині чувся.

Батюшка мав дар прозорливості, до нього зверталось багато вірян за порадою. Відчувалася благодать від о. Василя під час служби. Коли він кадив храм, то здавалося, що він не торкався землі; після смерті священник снівся як сповідник у Царстві Божому. Аж тепер зрозуміли, який дорогий для нас був батюшка Василь і як важко без нього.

Стара фотографія

Згадує Леонід Гуменчук

Леонід Гуменчук

Домовий хрест

Заглянув якимось до сімейного альбому і пригадав роки, коли ми, чотири брати і дві сестри, з різних куточків України, і не тільки України, приїжджали вітати свою рідну маму. Мама, **Ганна Костянтинівна Гуменчук**, – дружина колгоспника, народила і виростила нас шестеро, держава нагородила її двома орденами «За материнську мужність». Тато помер рано, і мама вісімнадцять років ростила нас, усіх охрестила в атеїстичну пору, в труднощах і постійній праці готувала нас до життя. Діти виростили, але не менше одного разу в рік усі збиралися у батьківській хаті.

Старший син Віталій їхав з Саранська, де працював головним інженером у главку, Петро – відповідальний працівник Міністерства аграрної політики України, Леонід – начальник цеху електротехнічного заводу у Вінниці, Катя – депутат міської ради в Мукачеві, економіст, Микола та Маруся – головний агроном і бухгалтер в Калинівці.

Мама щораз розпитувала нас про справи, про онуків і правнуків, ділилася новинами села. Простотою світилася наша мама, була непримітною і смиренною, але завжди зі щирою,

ніжною і доброю усмішкою до нас, своїх дітей, і до людей. Вона була джерелом наших добрих справ, наших здобутків і духовних витоків.

Мама Ганя зі своїми дітьми Микола, Петро, Катерина, мама, Віталій, Марія, Леонід

У сім'ї Гуменчуків зберігся старенький сімейний Псалтир, до якого проявляють інтерес як дорослі так і меншенькі. Небайдужі до духовних справ усі члени родини, проявляється це навіть у невимушених сімейних обставинах.

Під час упорядкування обійстя Леонід Гуменчук з сином Володимиром виявили на одній старезній, потемнілій від часу дубовій дошці ледве помітну різьбу. Це був викарбуваний хрест. Подібні хрести були у старих сільських оселях на балках, що перекривають стелю. Наші предки вирізали їх на найвидимішій частині в хаті, як символ Божого оберега хати і захисту її від різних небажаних сил. Такі символи були в кожній хаті, а помешкання селян обов'язково освячувалося священиком.

За обопільною згодою син забрав цю раритетну духовну знахідку до своєї домівки.

Продовжуються духовні традиції у великому сімействі. Росте більше тридцяти онуків і правнуків, усі хрещені, до кожного із них можна сказати словами прадідуся Леоніда:

Свято життя

Наш внук ще зранку посміхався –
Послання було із небес.
Він з янголятками вітався:
Христос воскрес! Воістину воскрес!

Розкривши оченята світлі,
Доверху ручки підіймав.
Уста і щічки були милі,
Агукав, з святом всіх вітав.

В ці дні Пасхальні, Великодні
Важливим був у нас обряд.
Хрестили в церкві при народі
Дві дівчинки і двох хлоп'ят.

Хрещення – то є духовність,
Дороговказ життєвий,
Божим заповідям вірність,
До щастя шлях суттєвий

Дві подружки з Мазаракови

Поліна Гуменчук

Григорій Бурлака з мамою Марією

Приємною і легкою була зустріч на кутку Мазаракова по провулку Лісному з сусідками і подружками **Марією Петрівною Бурлакою (Козюк) і Поліною Сергіївною Гуменчук.**

Охайні подвір'я, привітні господині. В світлицях ікони, над якими рушники. Чисельні вишиті картини. Багато квітів і рослинних орнаментів, які прикрашають оклади в іконах, висвічують своїми барвами на подушках. Прекрасний народний музей духовності, побуту і майстерності традиційної вишивки.

Тиша і спокій, поринання у добре минуле. Таке враження, що тут живуть найщасливіші люди. Воно так і є, але було не завжди. Спогади про молоді роки бабусь сповнені тривоги і переживань.

Поліна Сергіївна Гуменчук, 1933 року народження:

«Скільки пам'ятаю себе, то постійно ходила до церкви, зараз на кліросі. Під час війни – до церкви в клубі, потім до домової в хаті Олі Ляхвинчук. Ходила на «толоки» і носила снопи для побудови церкви на цвинтарі. Допомогала в церкві отцю Йосипу і отцю Василію. Пам'ятаю черницю Валерію із Бесарабів, яка була регентом і збирала нас на «співки».

Черниця Маріоніла жила в Марії Майорихи біля ставка. Поховані черниці рядом на цвинтарі біля церкви.

Пам'ятається важке післявоєнне життя. В 14 років ходила з коровою на поле, боронували. На поле я веду корову, а після роботи корова «волочить» мене додому.

Колгоспна робота, господарювання, великі податі після війни: за корову, город, дерева. Потрібно було здавати визначену кількість молока і яєць. Після важких трудовнів, як нагорода – це можливість вирощувати продукти на присадибній ділянці і ходити до церкви. Встановили пенсію: спочатку 8 карбованців, потім 12 крб. і 24 крб. Жили в голоді і холоді, але про церкву не забували, будували храм у саму скрутну годину, рослили і хрестили дітей, читали псалтир.

Забороняли ходити дітям до церкви. Слідкували, щоб у школярів на Пасху руки не були червоні від крашанок. Все це я пережила і вдячна Богу за випробовування нас у вірі в тяжку годину гоніннь на віруючих. Зараз важко ходити, але, в міру можливостей, буваю в церкві на кліросі. Слава Богу за все!»

Повоєнне життя згадує Марія Петрівна Бурлака (Козюк)

Батько загинув на фронті. Мама рослила двоє дітей. Ходила на буряки. Прийшла осінь, почалися заморозки. У мами не було взуття, не встигла зібрати на полі буряки. Приходить до хати землемір з бригадиром відбирати город. Боса мама біля печі, а я з сестрою на припічку. Бригадир каже: «Ця жінка не збрала буряки, будемо забирати город». Допоміг випадок, в районі змилюсердилися над мамою, город не забрали.

Проте випадки були надзвичайні. Так один фронтовик **Тарасюк Олексій Гнатович** (Поміркун) прийшов з війни хворим, був контужений, сильно заїкався, 2 роки ходив з костиллями. Його жінка **Явдокія** хворіла ногами, не пішла на буряки, а послала дітей Галю і Мотю. Проте через деякий час приїхали з колгоспу трактором і переорали город, на якому уже цвіла картопля. Так відбирали землю у селян за невихід на роботу, робили заслужених людей безправними.

Були розповіді про важке повоєнне життя, коли людей пригнічували важкою роботою в колгоспі та непосильними податками. Люди виживали, але будували церкву, ростили дітей у повазі до дорослих і у вірі у Божі справи.

Марія Бурлака з сином Григорієм передали вишиті рушники на ікони в музеї «Родинна оселя».

У кожного своя дорога до Бога

Розказує Катерина Волинець

*На кліросі: Марія Демчук, Галина Лопатинська,
Людмила Харчук, Катерина Волинець, Катерина Іванова*

Я народилася в родині віруючих людей. Мій дідусь **Болюбаш Отроп Іванович** і бабуся **Горпина Арсенівна** постійно відвідували богослужіння. Дідусь в церкві служив паламарем біля батюшки Ростислава Цапукевича. Їхні діти, в тому числі моя мама **Волинець Ольга Отропівна**, відвідували церкву, молилися, розучували псалми, колядки, любили їх співати у сімейному колі.

До дідуся вечорами сходилися сусіди. В теплій обстановці велася розмова про церкву, про Бога, а все завершувалося співом псалмів, колядок, українських народних пісень.

Мою маму в зрілому віці батюшка Василій Кушнір благословив служити на кліросі. Коли мама приходила зі служби в церкві, то все до подробиць розповідала нам. Я стала цікавитися церковним життям, молитвами, псалмами.

Змолоду не мали змоги йти до церкви, бо це заборонялося. А я ж працювала вчителькою нашої школи. Пам'ятаю одну Великодню неділю, коли люди йшли до храму осв'ячувати пасху, а вчителям був даний наказ організувати «Клуб вихідного дня». Основною метою заходу було організувати дітей так, щоб вони не йшли до церкви. В той час вимагали бути атеїстами, якщо хотів бути на роботі, тим більше в школі.

Не зважаючи на усякі перепони, в моєму серці завжди жевріла думка про те, щоби йти до церкви, навчитися співати так, як співали жіночки на кліросі. До нас часто приходили **Марія Іванівна Гуменчук, Катерина Оксентіївна Гринчук, Христина Павлівна Олійник**. Жіночки співали, і я разом з ними підучувалася, раділа, що у мене виходить. Мама принесла з церкви псалтир, і ми з нею почали вчитися читати його старослов'янською мовою. Спочатку було важко, але з Божою допомогою ми осилили ці премудрості.

Та ось почали змінюватися погляди на церкву, уже не стало офіційних заборон. Одного разу на автобусній зупинці прочитала оголошення: «Запрошуємо тих, хто хоче навчитися церковних пісень». Тоді батюшка Сергій орендував приміщення магазину. Я пішла подивитися. Співали батюшка і його дочки, я тільки слухала. Потім почала підспівувати, мені давали читати з великих давніх книжок. Було зразу дуже важко, але ні на мить не жаліла, що я туди ходила.

Пізніше батюшка Сергій перейшов служити в церкві «Всіх скорботних радість», благословив мене бути на кліросі. Аж дух захоплює, коли співаємо «Святий Боже», «Херувимські пісні», «Непроходімія врата». Заходиш до храму, і за порогом залишається все твоє мирське життя, а ти ведеш розмову з Богом, просиш прощення за всі гріхи і віриш, що Бог з тобою, в усьому допоможе і помилує.

Щира подяка

Вдячність **А.Р.Кондратюку**, **Т.І.Коваль**, **Ф.В.Панчуку** – заслуженому діячу мистецтв України, **А.К.Лисому** – доценту, кандидату історичних наук, **А.В.Сварчевському** – голові Вінницького Церковно-Історичного Комітету, **О.С.Петренку** – кандидату історичних наук, заст. директора Вінницького обласного архіву, **О.О.Якименку** – президенту адвокатської компанії «Якименко та Партнери», **В.О.Цимбалу** – поету, лауреату премії ім. С.Руданського, **Л.О.Гуменчуку** за надані матеріали з історії церкви і села та участь в її написанні. Уклін усім, хто відгукнувся на пропозицію дослідити духовні витoki павлівчан, а особливо за спогади: **О.М.Самсонюк**, **О.С.Кособуцькій**, **Л.І.Гуменчук**, **М.А.Ходзіцькій**, **М.О.Дикій**, **П.П.Коваль**, **Н.Г.Братковій**, **Г.Г.Лопатинській**, **М.Ф.Гуменчук**, **К.Г.Гуменчук**, **К.В.Волинець**, **Валентині Білотор**, **Олександрю Осьмачку**, **Леоніду Гуменчуку**; моїм однокласникам: **Ковальчук Ганні**, другу дитинства **Остапцову Івану**, **Савчуку Петру**, **Орлюк Марії**, **Тарасюк Ганні**; брату **Володимирю Пентюку** – учаснику сімейних і сільських проєктів, однодумцю і помічнику **Бурлаці Григорію**.

Висловлюю шану батькам – **Пентюку Миколі Федотовичу** і **Ганні Максимівні**, моїй тітці **Мартосі**, яка, будучи малограмотною, доносила відголосок духовного життя села в нашу вчительську сім'ю. Пам'ятаються її розповіді про Різдво і Пасху, про Калинівський Чудо-Хрест і паломництво до нього. Слово Боже завжди було присутнє в нашій сім'ї: сімейний Псалтир і згадки про дідуся, який в 1932 році прийняв сан священика, тиха непоказна молитва відгукуються приємним щемом спогадів із безтурботного дитинства в батьківській оселі моєї малої Батьківщини. Із вдячністю моїй сім'ї за розуміння й участь у церковних дослідженнях.

Слава Богу за все!

Джерела

1. Біблія. Книга Священного Писання Старого і Нового Завіту. – К., 2007.
2. Архів Управління у справах національностей та релігій при Вінницькій облдержадміністрації.
3. Архів Вінницької єпархії.
4. Державний архів Вінницької області (далі – ДАВіО) Ф. 6023, оп.4, спр. 15063. Справа священників-виселенців, що проживають у Павлівці.
5. ДАВіО Ф. 6023, оп.4, спр. 6074, справа ієрея Жолткевича Й.Ф.
6. ДАВіО Ф. 6023, оп.4, спр. 9983, справа ієрея Костюкевича М.Д.
7. ДАВіО Ф.6023, оп.4, спр.20586, справа ієрея Мислиборського В.Ф.
8. ДАВіО Ф.6023, оп.4, спр.2984, справа ієрея Трембовельського Т.П.
9. ДАВіО Ф. Д – 200, оп.1, спр. 245, л.10, 109,116. Відомості про Іоанно-Богословську церкву, 1861 р.
10. ДАВіО Ф. Д – 145, оп.1, спр 1-14. Богослужбовий щоденник. Церква «Іоанна Богослова», с. Павлівка, 1824-1903 рр.
11. ДАВіО Ф. Д – 200, оп.1, спр. 904, л.78. Відомості про притчові будівлі в 1842 р., свящ. Лука Цапукевич.
12. ДАВіО Ф. Д – 200, оп.1, спр. 388, л.181. Дім священика.
13. ДАВіО Ф. Д – 603, оп.1, спр. 3. Ревизская сказка, 1795 р., - Арк. 460 – 470.

14. ДАВіО Ф. 506, оп.1, спр. 51. Кліровые ведомости церквей различных местечек и сел Винницкого уезда за 1835 год. – Арк. 274– 275.
15. ДАВіО Ф. 437, оп.1, спр. 1. Клірові відомості по церквах Вінницького повіту за 1857р., - Арк. 407–414.
16. Державний архів Хмельницької області (далі – ДАХО), Ф.315, оп.1, спр. 6295, 14 арк. Справа про рукопокладання священника у с. Павлівка Вінницького повіту Добротворського Порфирія.
17. ДАХО, Ф.315, оп.1, спр. 2003, 29 арк. По скарзі села Павлівка, Вінницького повіту Закревської на священника Цапукевича про вінчання її селянки Харитиничевої без згоди заявниці.
18. ДАХО, Ф.315, оп.1, спр. 4043, 13 арк. Межевая книга земли Иоанно-Богословской церкви села Павловка, Винницкого уезда.
19. ДАХО, Ф.315, оп.1, спр. 8996, 8 арк. Дело Цапукевича Константина просящему выдачи свидетельства о его гражданстве.
20. ДАХО, Ф.315, оп.1, спр. 7516. Исповедальные ведомости церквей Винницкого уезда.1840г. - Арк. 944– 962.
21. ДАХО, Ф.315, оп.1, спр.7391. Исповедальные ведомости церквей Винницкого уезда за 1833 год. - Арк. 618– 675.
22. ДАХО, Ф.315, оп.1, спр. 8359. Исповедальные ведомости церквей Винницкого уезда за 1856 год. - Арк. 227– 257.
23. ДАХО, Ф.315, оп.1, спр. 11912. Исповедальные ведомости церквей Винницкого уезда за 1875 год. - Арк. 167– 195.
24. ДАХО, Ф.315, оп.1, спр. 12490. Исповедальные ведомости церквей Винницкого уезда за 1891 год. - Арк. 725–735.

25. ДАХО, Ф.315, оп.1, спр. 12152. Исповедальныя ведомости церквей Винницького уезда за 1878 год. - Арк. 170– 180.
26. Дорош І.А. Село Хомутиці – демографічний зріз першої половини ХІХ ст. Родина священиків Руданських: генеалогія роду. Подільська старовина: Зб. Наук. Праць/Вінницький краєзнавчий музей. – Вінниця. ДП «Державна картографічна фабрика», 2008. – с. 549-170.
27. Грушевський М. Левицький О. Розвідка про церковні відносини на Україні-Руси ХVІ – ХVІІІ ст. Львів, 1900, репринтне видання, Львів, «Меморіал», 1991 р.
28. Гуменчук Л.О. Духовна перлина Павлівки. Вінниччина. 29 квітня 2016 року, №33, – С.20.
29. Дорош І.А. Боротьба шляхти за земельні володіння в північно-західній частині Брацлавського воєводства на рубежі ХІV - ХVІІ століть. Подільська старовина. Зб. Наук. Праць/Вінницький краєзнавчий музей. Відп. ред. В.А. Косаківський. – Вінниця. РВВ ВАТ «Віноблдрукарня» 1998. – 149 с.
30. Дмитрук Н. Про чудеса на Україні року 1923-го. «Етнографічний вісник». – кн. 1. 1926 р. – с. 50 – 61.
31. Колесник В.В. Відомі поляки в історії Вінниччини. Краєзнавче товариство «Поділля». – Вінниця. Розвиток. 2007. – 1008 с.
32. Олена Пчілка. Українські народні легенди останнього часу. «Етнографічний вісник». – кн. 1. 1926 . – с. 41– 49.
33. Лівінська Л.Г. Історія села Павлівка. Пульсуючі джерела. 2009 р. 28 червня, 30 червня, 16 липня.
34. Панчук Ф.В. Мандрівка до музею під відкритим небом. Вінницький край. № 2, 2015. – с. 132-137.
35. Пентюк Б.М. Шаргородський Свято-Миколаївський монастир. Сторінки історії та відродження. – Вінниця: ПП «Едельвейс і К», 2015. – 162 с.

36. Православие. Словарь-справочник. Изд. 2-е доп. –М., «Дар».2007. 900 с..
37. Полное собрание творений святителя Игнатия Брянчанинова, т. 1. –М., Паломник. 2000. – 624 с.
38. Руданський С. Твори в трьох томах. –К., Наукова думка, 1972 р.
39. Сварчевський А. В. Подільська Голгофа ХХ століття. Видання друге. –Вінниця, ПП Балюк, 2016.– 208 с.
40. Сецинский Е. Приходы и церкви Подольской епархии. – Біла Церква. 2009 р.
41. Халєбський Павло (Булос Ібн аз Заїм аль Халябі). Україна – земля козаків. Подорожний щоденник. –Вінниця: Континент-Прим, 2005. – 283 с.
42. Виннице-Браиловский женский монастырь и его святыни. Составитель Игнатий Лотоцкий. Немиров.Типография Р.Б.Шерро. 1890 г., 62 с.
43. Киевская старина. Ежем. истор. ж-л. К. 1901. Свящ. Игнатий Лотоцкий. Виннице-Браиловский женский монастырь и его святыни. Реферат В.Д., с.101-103.
44. Киевская старина. Ежем. истор. ж-л. К. 1902. Крохи литературного наследия С.В. Руданского. Сообщ. А. Лотоцкого, с. 147-155.
45. Лотоцкий А. За родную школу. Вестник воспитания, М. 1916, №5, с.1-55.
46. Подольский адрес-календарь, сост. В.Н.Гульдман. Каменец-Подольский. 1895, с.246.
47. Адрес-календарь Подольской губернии. Типография Подольского Губернского Правления. Каменец-Подольский. 1909 г. Благочинные церквей и духовенство в Винницком уезде, 4-й округ.

48. Священик Ігнатій Лотоцький Некролог. Київ. Типографія І.Крижановського і В.Авдюшенко, М.-Житом. № 1, 1899 р.
49. Цвіт села загинув у чекістських катівнях. В.Василенко, Прапор перемоги, 8 березня 2016 р.
50. Павлівські витоки Степана Руданського. Прапор перемоги, 12 січня 2016 р.
51. Справа всієї громади. Прапор перемоги, 20 вересня 2011 р.
52. Гуменчук Г.Ю. Спогади, спогади, спогади.... ТОВ Калинівська друкарня. – Калинівка. 2009 р.
52. Кундзіч Л.О. Твори: В 2-х т. Том 1, De facto: Роман; Долина май: Повість; Родичі: Повість. –К. : Дніпро, 1985.- 480 с.
53. З Україною в серці. Збірка публікацій про учасників національно-визвольного руху на Калинівщині у 20-му ст. – Вінниця. Книга-Вега, 2011 р.-40 с.
54. Олещенко Є. Осьмачко О. Час і досі не загоїв рану – цей одвічний біль Афганістану. Видання друге, змінене та доповнене. Нариси історії. – Вінниця. ФОП Рогальська І.О., 2013. – 376 с.
55. Цимбал В.О. Дорога до себе. – Вінниця: ПП ТД «Едельвейс і К». 2005 р.

ДОДАТКИ

227

Вѣдомость *Родимой губернии и уѣзда Емского, Владимурскаго уѣзда Села Павловскаго, Свято-Богородицкой Церкви* обрѣтающимся при оной церкви въ приходѣ иже являющихся чинныхъ людей, со извѣщеніемъ противъ кождо имени о бытіи ихъ въ Святуго Четырехдесятину у Неповѣдн и Святыхъ Тѣлъ причастія, и ктожь неповѣдался токмо, а не причастился, и ктожь не неповѣдался *за 1856 года*

Число.	Людей.		Лѣтъ отъ рожденія.	Показанія дѣйства:			
	Дочери, или Аворы.	Мужеска пола.		Мужеска пола.	Женска пола.	Кто былъ у Неповѣдн и Святого Причастія.	Ктожь не повѣдался токмо, а не причастился и за какияъ виновности.
	<i>Духовные и иже домашние</i>						
1.	1.	"	<i>Внше Писанной Церкви</i>				
			<i>Протопродскій Свѣдѣтельскій</i>				
			<i>Муръ Павловъ Црѣковскій 42.</i>				
	"	1.	<i>Михаило Маріа Исоріава</i>	39			
	"	2.	<i>дѣти Александра</i>	15			
	"	3.	<i>иже Ольга</i>	13			
	"	4.	<i>Неонильа</i>	14			
	2.	"	<i>Михаиль</i>	10			
	3.	"	<i>Анастасій</i>	8			
	4.	"	<i>Константиинъ</i>	4			
	5.	"	<i>Владимиръ</i>	1			
2.	6.	"	<i>Дѣвлетъ Василій Максимовъ</i>	38			
			<i>Стефанодрій</i>				
	"	5.	<i>Михаило Александровъ</i>	25			
	"	6.	<i>дѣти Анна</i>	3			
	"	7.	<i>иже Марія</i>	1			
	7.	"	<i>дѣвлетъ Панагійа Стефановъ</i>	19			
			<i>иже Павловъ Стефановъ</i>				

Церковнослужителі села Павлівки в 1856 році

Події церковної історії в с. Павлівка

- 1745-48 рр. – будівництво храму Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії.
- 1748-80 рр. – служіння о. Михайла Шевадзіцького.
- 1770 р. – відбудовано новий храм з попередньою назвою.
- 1780-1810 рр. – служіння о. Мирона Шевадзіцького.
- 1790 р. – школа при церкві Святого Апостола Іоанна Богослова.
- 1810-39 рр. - служіння о. Порфирія Добротворського.
- 06.1839р.-01.1840р. – наглядач о. Іоанн Чернецький.
- 01-06.1840 р. – наглядач о. Василій Гринчевський.
- 1840-85 рр. – служіння о. Луки Цапукевича.
- 1864 – парафіяльна школа.
- 1885-1919 – служіння о. Володимира Цапукевича.
- 1890-91 рр. – будівництво нового храму Святого Апостола Іоанна Богослова.
- 1891р. – Височайше нагороджений золотою медаллю «За усердіє» псаломщик Василь Макарович Сутановський з нагоди 50-річчя старанної служби в церкві.
- 1919 р. - убивство священика о. Володимира Цапукевича.
- 1923 р. - паломництво до чудодійного Хреста.
- 1924-35 рр. – служіння о. Афанасія Здіховського.
- 1935 р. – руйнування храму.
- 1935 р. – прибуття в село священиків-виселенців.
- 1937-39 рр. – судові справи на священнослужителів.
- 1941-45 рр. – війна, храм у сільському в клубі (1941-44 рр.).
- 1941-63 рр. – служіння о. Ростислава Цапукевича.
- 1946-47 рр. – домовий храм у хаті Ляхвицької Марії.
- 1947-48 рр. – будівництво храму «Ікони Божої Матері «Усіх скорботних Радість»».
- 1961 р. – перепоховання о. Володимира Цапукевича.
- 04-06. 1963 р. – тимчасове служіння о. Леоніда Рибачука.
- 1963-66 рр. – служіння о. Демяна Кривенка із Сальника.
- 1966-77 рр. – служіння о. Йосипа Андрущенко.
- 1977-2014 рр. – служіння о. Василя Кушніра.

- 05-11. 1978 р. – тимчасове служіння о. Лавра Петрука.
1978 р. – смерть і похорон о. Ростислава Цапукевича.
1990-і роки – укріплення храму цеглою, побудова дзвіниці і приміщення недільної школи, установлення поклонних хрестів.
2012-14 рр. – служіння о. Сергія Лісниченка помічником о. Василя.
04. 2014 р. – смерть і похорон о. Василя Кушніра.
05. 2014 р. – служіння настоятеля о. Сергія Лісниченка.
6.09. 2014 р. – освячення місця під новий храм митрополитом Вінницьким і Барським Симеоном (Шостацьким).

Оновлений храм

*Освячення хреста жертвам голодомору 1932-33 рр.
на цвинтарі біля церкви*

Біля старої дзвіниці

Сільська світлиця

Експедиція до музею

Калинівські пісні («псалми») 1923-24 років

Ой, у полі

1. Ой, у полі на горбочку
Чистить солдат вінтовочку,
2. Чистить, чистить, прочищає
На хрест божий прицел має.
3. А хрест божий дерегляний.
Як вистрілив, зробив рану,
4. Полизася кров гаряча,
Полизася вєсь рікою,
5. Іде народ вєсь толпою.
Проклинає мати сина:
6. — „Щоб ти, сину, не вродився—
Увєсь народ сколотився“.
7. — „Не лай мене, моя мати,
Що я на світ уродився:
8. Уже люди усі спали,
Вже за бога забували,
9. Псалтирі не читали,
Богу жертви не давали,
10. Малих дітей не хрестили,
Бога в тіатрах приставляли.
11. А тіатри—плохі штуки:
На тім світі—вічні муки.

Варіанти мелодії

Повалі.

Ой у по-лі на гор-боч-ку, чи-стив салдат вінто-воч-ку.

Ой у по-лі на гор-боч-ку

чи-стив мо-скаль він-то-воч-ку.

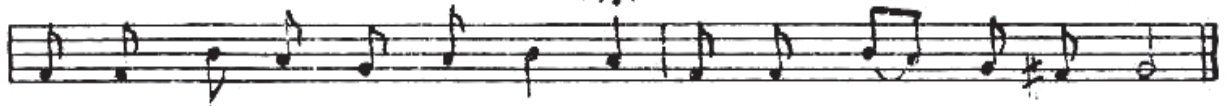
Щаслива та путь

1. Щаслива та путь, Що поклончики йдуть. Аліуя, аліуя Що поклончики йдуть	} приспів.	7. Так Христос пухудив І слідочки полишив.
2. Не самі-ж вуни йдуть, Їх янголи видуть ')		8. І слідочки полишив, За наз грішних кров розлив.
3. Їх янголи видуть Херувіми поють.		9. За наз грішних, за наз всіх Пострадав на хресті
4. Херувіми поють В Новий Русалім видуть.		10. Сім ран получив. А на восьму пострадав.
5. Хто в Русалім піде, Той спасений буде!		11. За наз грішних христیان Кров Христову пролляв.
6. А хто в Русалім не піде, На век грішний буде.		12. Поклончики мої, Поклоніться мині.
		13. Поклоніться мині До сивої зими.

Варіанти мелодії

Ой щас-ли-ва та путь, де по-клон-ни-ки йдуть.

А-лі-лу-я, а-лі-лу-я, це по-клон-ни-ки йдуть.

Мі 2 - Пошляється з жалем

Ой щас-ли-ва та-я путь, що по-клон-ни-ки і-дуть.

А-лі-лу-я, а-лі-лу-я, що по-клон-ни-ки і-дуть.

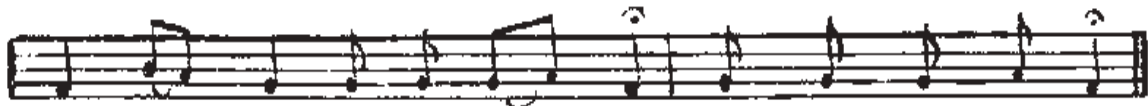
Божі діти

1. — „Божі діти
Куди ви йдете?“
Свят, свят сси, боже (Приспів ²).
2. — „А ми ідемо
На ту долину,
3. На ту долину,
На Сафатову.
7. В труби затрублять,
Мертвих розбудять:
8. — „Вставайте, мертві,
К страшному суду.
9. Будемо судити
На дві сторони:
10. Праведні душі—
В праву сторону;
4. На тій долині
Божа мати.
5. Божа мати
Зі своїм сином.
6. Анголи злітять,
В труби затрублять,
11. Грішні душі—
В ліву сторону.
12. Праведні душі
Возвеселяться.
13. Грішні душі
Гірко заплачуть;
14. Гірко заплачуть
І гріхи зобачуть.

Варіанти мелодії

Бо-жи-ї ді-ти, ку-ди ви йде-те?

Свят, свят, свят е-си, бо-же, ку-ди ви йде-те?

Ку-ди ви йде-те, бо-жи-ї ді-ти?

Свят, свят, свят е-си, бо-же, бо-жи-ї ді-ти.

ПІСНЯ ПРО РОЗЛУКУ ДУШІ З ТІЛОМ.

1. В неділю рано сонечко зійшло¹⁾,
Сонечко зійшло, три манашки йшло.
Зустрічає їх Божая Мати.
Божая Мати стала їх питати:
5. Ой діви, діви, де ви бували?
Ой були ми були в Ієрусалимі.
Ой діви, діви що ви видали?
Ой ми видали тіло з душею,
Тіло з душею не прощалося,
10. Не прощалося, розлучалося.
Ой тіло, тіло, чому не терпіло.
До церкви не йшло, жертви не несло,
Жертви не несло, не сповідалось,
Не сповідалось, не причащалося?
15. Ой тобі, тіло, у землі гнити,
А мені, душі, на суд божий іти.
Ой тобі, тіло, в землі лежати,
18. А мені, душі, гріхи здавати.

Ой ра-но, ра-но со-неч-ко зі-шло, и-лі-м-я,

со-неч-ко зі-шло, три ма-наш-ки йшло, го-спо-ди по-ли-луй.

3. А в неділю рано
Соничко зійшло,
Господи, помилуй ¹⁾,
Соничко зійшло,
Вгору підійшло,
А три манашки
В Ярусалим ішло,
А на зустрічу їм
Божая мати:
— „Ой, діви, діви,
Де ви бували?“
— А ми були в Ярусалимі...
— О, діви, діви,
Що ви там бачили?
— А ми бачили, як тіло з душею
Розставалося, (2)
І не прощалося,
Не прощалося
Та ще й сперечалася:
— „Ой, тіло, тіло,
Що в неділю рано їло?“..
— Ти, милая душа,
Ти дозволила мені..

Ой, душа, душа,
Чом в церкву ни йшла,
В церкву ни йшла,
Жертви не несла?
— „Я вечєрню проспала,
А на утриню
В люстрі стояла, (2)
Косу чесала,
А службу Божу
За столом сиділа, (2)
Раду радила...
Ой, тіло, тіло,
Будеш в землі гнить“...
— Ой, душа, душа,
Будеш в огні горіти,
В огні горіти,
В смолі кипіти...
— „От тобі, тіло,
В землі лежати,
А мені — души
Гріхі здавати...
Господи, помилуй“.
(В. Коровинці).

В не-ді-лю ра - ко со-неч-ко сло-дить, а-лі-лу-ї - я,
в не-ді-лю ра - ко со-неч-ко сло-дить, го-спо-ди по-ми-луй.

А в не-ді - лю ра-не-сен-ко вже со - неч-ко сло - дить,
а - ї - ю - я, а - ї - ю - я, вже со - неч - ко сло - дить.

12. Ой щаслива та путь,
 Де поклонички йдуть.
 Алилуя...
 Не самі вони йдуть,
 Їх янголи ведуть —
 Херувими поють,
 В новий Єрусалим ведуть —
 Христу жертву несуть...
 Ой щасливий той буде,
 Хто в Єрусалимі буде...
 Ой щасливий той день,
 Що став новий Єрусалим, —
 Там син Божий походив
 І слідочки полишив,
 Сім ран получив,

На восьмую пострадав
 За нас грішних християн,
 За нас грішних, за нас всіх;
 Ростриляли на хресті
 У терновому вінці...
 Ви, поклоннички мої,
 Ви не вірили мені, (2)
 Що я распят на хресті
 У терновому вінці...
 Ви поклоніться мені
 До сирої геть землі...
 Там син батька не вважав —
 На Спасителя стреляв,
 Кров Христову він пролляв
 За весь мир християн...

ПІСНЯ ПРО ХРИСТА Й ДІТЕЙ У САДУ.

В неділю рано сонечко сходить¹⁾
 Сонечко сходить, сам Господь ходить.
 Сам Господь ходив, сліди послідив,
 Сліди послідив, сади посадив,
 Сади посадив, трижди раз полив.
 Зацвіли сади аж у три ряди.
 Маленькі дітки зірвали квітки.
 — Ой Боже, Боже що ми зробили.
 — Не плачте дітки є в полі квітки:

В полі підете терну нарвете,
 Вінок зів'єте мене вберете,
 На хрест розп'єте,
 Гвоздями вб'єте.
 А мов серце коп'єм проб'єте.
 А з того серця тече кров, вода.
 Своєю водою весь мир напою,
 Своєю кров'ю весь мир испасу.

В неділю рано сонечко зійшло¹⁾
 Сонечко зійшло, три манашки йшло.
 Ой ви, манашки, звідкиль ідете?
 Ой ідемо ми аж з Русалима.
 Ой ви манашки шо-ж ви бачили?
 А ми бачили тіло з душею,
 То тее тіло, шо рано їло,
 То тая душа, шо не сповідана,
 Ой то та душа до церкви не йшла,
 До церкви не йшла, жертвів не несла.
 Йа тибі тілу в землі трупіти,
 А мені душі в смолі кипіти.

Літературно-документальне видання

Серія «Моя Вінниччина»
(«Село і люди») заснована журналом
«Вінницький край» у 2013 році

Редактор серії: Михайло Каменюк

Випуск сорок перший

**Пентюк
Борис Миколайович**

Павлівка. Витоки духовності

Верстка Петро Гордійчук

Підписано до друку 05.12.2019.
Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Друк цифровий. Гарнітура Times New Roman.
Умов. друк. арк. 28,83. Обл.-видавн. арк. 15,94.
Наклад 300 прим. Зам. № 9308.

Віддруковано з оригіналів замовника.

Видавець ТОВ «ТВОРИ».
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 6188 від 18.05.2018 р.
21027, м. Вінниця, вул. Келецька, 51А, прим. 143.
Тел.: (0432) 69-67-69, 603-000
e-mail: info@tvoru.com.ua
<http://www.tvoru.com.ua>